

Förord

Medelpads Ornitologiska Förening inleder det nya millenniet med att ge ut den tredje upplagan av förteckningen över landskapets fåglar, denna gång benämnd Medelpads fåglar och fågellokaler. Ambitionen har dock inte direkt varit att skildra fågellivet ur ett tusenårsperspektiv, därtill är vår kunskap om gångna tider alltför knapphändig, utan i stället att göra en uppdatering av föregående upplaga från 1989 och beskriva fågelfaunan som den sett sig i slutet av 1900-talet.

Den första upplagan utkom 1979, vilket innebär att förteckningen förnyats ungefär vart tionde år. Föreningen har bedömt att detta intervall är ganska lämpligt om uppgifterna ska kunna hållas någorlunda aktuella. För att klara av denna utgivningstakt fick vi tidigt klart för oss att bokens omfång måste begränsas på ett rimligt sätt. Om förteckningen inte skulle få engångskaraktär fick vi avstå från en utgåva som försöker efterlikna de formliga praktverk som en del andra föreningar givit ut. Hellre en lagom förteckning som hålls aktuell än ett praktverk som blir en engångsföreteelse blev vårt motto.

Till den egentliga förteckningen har denna gång även fogats ett kapitel om fågellokaler i Medelpad. Under en följd av år har lokalbeskrivningar publicerats i föreningens tidning, Fåglar i Medelpad, och tanken har länge funnits att vid lämplig tidpunkt ge ut dessa i samlad form. Tillfället har nu kommit, för vad kan vara mera passande än att efter en redogörelse för fågelfaunan lämna upplysningar om var denna kan beskådas.

Det är huvudsakligen två anledningar till att den föregående förteckningen upplevts delvis alltmer föråldrad. Den ena är att många tidigare kunskapsluckor fyllts, den andra att det, trots att endast tio år gått, faktiskt har skett flera verkliga förändringar av faunan.

Grunden för de förbättrade kunskaperna har varit den påtagligt ökade ornitologiska aktiviteten under 1990-talet. Föreningens medlemsantal har skjutit i höjden, och antalet aktiva ornitologer har nära nog fördubblats. De nytillkomna har ofta inte dragit sig för att lämna invanda fotspår och därmed har tidigare dåligt utforskade områden kartlagts. Inte minst glädjande har ett märkbart ökat intresse för inlandet varit.

Det är angenämt att kunna konstatera att de förändringar som ägt rum till övervägande del varit positiva. För att ge några exempel kan först nämnas att tio nya arter påträffats häcka och att flera av dessa förefaller ha kommit för att stanna. Mest glädjande är kanske att båda örnarterna tycks ha fått fotfäste i landskapet. En annan väntad häckfågel är labben som konstaterats häcka vid ett tillfälle. Att storskarven mera resolut etablerat sig har däremot redan väckt motstridiga känslor inom landskapet. Grågås och skogsduva har efter många års uppehåll åter börjat häcka regelbundet. Sångsvanen har fortsatt att expandera såväl västerut som österut och har nu nått Haverö respektive kusten. Ejderns uppgång har likaså varit remarkabel. Berguvspopulationen har genom Berguv Nords insatser blivit allt stabilare. Lappugglan tycks numera häcka regelbundet under sorkår under det att kattugglan nog får betraktas som utgången. Gråspetten har en livskraftig stam medan det är tveksamt om gröngölingen fortfarande häckar. Kärrsångaren har minskat något under det att fynden av flodsångare ökat betydligt under senare år. Gråsparven har gått tillbaka, framförallt i inlandet, åtminstone delvis på grund av ökad konkurrens från den expanderande pilfinken.

Förteckningen utges ju av Medelpads Ornitologiska Förening, men tillkomsten har i högsta grad varit beroende av enskilda individers initiativ och entusiasm. Inför den första upplagan var de drivande krafterna Björn Sundberg och Olof Elofson, inför den andra Olle Hedvall med

flera och denna gång har det varit Lars Olausson som med stor energi och uthållighet lett projektet och utfört grovarbetet.

Efter det att Lars gjort en första sammanställning har materialet i flera omgångar bearbetats av en referensgrupp bestående av Lars, Carl-Evert Zackrisson, Hans-Erik Persson, Ingemar Marklund, Ivan Axelsson och Jan-Olof Hägglund. Tinna Bondestam har granskat den språkliga utformningen och har tillsammans med Annika Mossing svarat för redigering. Ingrid Tjernberg har bistått med grafisk formgivning och produktion. En rad av Medelpads främsta fågelfotografer har välvilligt ställt bilder till förfogande. Ingemar Marklund har lagt ned stort arbete på beskrivningen av fågellokaler och har även stått för utformningen av kartorna.

Sundsvall i december 2000
Jan-Olof Hägglund

Inledning

Syftet med förteckningen är

att upprätta en komplett lista över alla i landskapet iakttagna arter

att ange vilka arter som häckar eller har häckat och att ge en ungefärlig bild av deras nuvarande status

att ange hur vanligt förekommande de arter är som passerar eller besöker landskapet och ange var de uppträtt och i vilka antal de påträffats.

Förteckningen omfattar samtliga fågelarter som rapporterats påträffade i Medelpad till och med 31 december 1999. Antalet uppgår till 285, varav 281 har uppträtt spontant. Av dessa har 181 konstaterats häcka. Detta innebär att 15 arter tillkommit sedan föregående upplaga.

I sammanställningen beskrivs främst landskapets nuvarande fågelfauna, varmed avses förhållandena under perioden 1968–1999 med tyngdpunkten på tiden efter 1988.

Perioden avseende föregående upplaga, 1968–1988, har använts som utgångspunkt vid kommentarer om olika arters förändringar under den gångna perioden. Tidigare skeden beskrivs mera kortfattat och främst för att ge en lite bättre bakgrund till den nuvarande situationen.

Vad gäller systematik, arternas ordningsföljd och vetenskapliga namn följer förteckningen »SOF. 1990. Sveriges Fåglar. 2:a upplagan. Stockholm». Vid svensk namngivning följs de rekommendationer som utarbetats av SOF:s namnkommitté.

För att göra artbeskrivningarna mer överskådliga har de försetts med ett antal underrubriker som återkommer. Dessa underrubriker redovisas nedan lite utförligare.

Utbredning

Denna rubrik har använts för alla arter som någon gång häckat i Medelpad sedan 1968. Här beskrivs både de regelbundna häckarterna och de som bara konstaterats häcka vid enstaka tillfällen. För att ange de olika arternas status har liksom i den föregående upplagan de traditionella beteckningarna »allmän, tämligen allmän, sparsam samt sällsynt» använts. Dessa subjektiva begrepp är långt ifrån entydiga och är ofta endast ett uttryck för de olika arternas status med hänsyn tagna till tillgången på lämplig häckningsbiotop och i vilken omfattning denna genomsnittligt utnyttjas. Dessa begrepp kan följaktligen inte förknippas med ett antal. Två arter som benämnts som allmänna kan därför skilja sig avsevärt till antalet då detta i stor utsträckning kan vara beroende av revirstorlek och tillgången på lämplig häckningsbiotop. I många fall där tätheten varierar inom landskapet eller där kunskapen är otillräcklig har det varit nödvändigt att utnyttja två frekvensbeteckningar, till exempel »allmän–tämligen allmän». Beteckningarna har konsekvent använts i fallande skala.

Vid beskrivningen av utbredningsområdet har landskapet i första hand delats i kustland och inland. Med kustland menas området öster om en tänkt linje i nord–sydlig riktning genom sjön Lillroten i Ljustorp socken, genom samhällena Ljustorp–Indal–Matfors och sjön Torrningen i Attmars socken. Inlandet utgörs då av området väster om denna linje. Denna är för en del arter en naturlig utbredningsgräns medan den för andra är konstlad. Det berättigade i denna indelning kan givetvis diskuteras, men den har tillämpats i de föregående upplagorna och då visat sig praktiskt användbar och bidragit till att öka överskådligheten i framställningen. I många fall har utbredningsområdet beskrivits mer ingående och då har mer detaljerade begrepp använts, till exempel havsband, kustband, älvdalgångar med flera.

Förekomst

Rubriken har använts för arter som inte häckat enligt ovan, det vill säga genomflyttare och tillfälliga gäster. För dessa arter har förhållandena sedan 1968 beskrivits. För arter som påträffats högst tio gånger har dock samtliga fynd redovisats, även om något fynd är av äldre datum. Samma frekvensbeteckningar har använts som under föregående rubrik, men har här i regel en mer preciserad innebörd:

Raritet:	observerad högst 10 gånger i landskapet
Sällsynt:	mindre än 6 observationer/år
Sparsam:	6–15 observationer/år
Tämligen allmän:	16–30 observationer/år
Allmän:	mer än 30 observationer/år

Vid beskrivning av fyndens geografiska fördelning har samma indelningar använts som under föregående rubrik.

Flyttning och övervintring

Denna rubrik används genomgående för alla häckande arter och detta oavsett om det gäller så kallade stannfåglar eller rena flyttfåglar. Dessa båda begrepp är i många fall inte entydiga och gränsen mellan dem är i flera avseenden flytande. Hos en del arter stannar delar av beståndet medan resten flyttar. Samma individ kan växla vanor; flytta som ung och stanna som gammal, flytta hårda vintrar men stanna milda. Några arter övervintrar i häckningsområdet men för ett kringstrykande liv. De så kallade invasionsarterna kan stanna kvar om födotillgången är god, men flytta bort om födan blir otillräcklig. Att en art ses vintertid behöver inte betyda att den häckande populationen stannat, den kan ha ersatts av fåglar med ett annat ursprung. Kunskapen om dessa komplicerade förhållanden är fortfarande ofullständig och uppgifterna i förteckningen kan därför verka knapphändiga och allmänt hållna för somliga arter.

Under denna rubrik redogörs också för flyttningstiderna. Tanken har varit att ange när huvudmassan för ifrågavarande art anländer respektive flyttar bort. Detta har ibland varit förenat med svårigheter, bland annat beroende på skillnader mellan landskapets olika delar och det faktum att flyttningsförloppet för en del arter kan variera från år till år, framför allt under vårsträcket.

Rasförhållanden

Under denna rubrik anges och diskuteras i berörda fall rastillhörigheten hos de fåglar som häckat eller tillfälligt uppträtt i landskapet.

Extremdatum

Under denna rubrik presenteras datum för tidigaste vårfynd och senaste höstfynd. Tanken är att här ange fynddatum som ligger vid yttergränserna för flyttningsperioderna. Riktigt udda fynd har kommenterats antingen under rubriken flyttning och övervintring eller i anslutning till sistadatum, med ett tillagt förtydligande.

Historik

Denna rubrik används vid redovisning av uppgifter före 1968. Det har ibland varit svårt att helt konsekvent tillämpa denna tidsgräns och i några fall har vi, för att undvika en alltför splittrad framställning, ansett det nödvändigt att frångå den, se exempelvis under rubriken förekomst.

Även om en förteckning främst skall ge en bild av nutida förhållanden gjordes en omfattande genomgång av äldre litteratur i samband med arbetet kring den förra upplagan (Hedvall & Hägglund m.fl., Sundsvall 1989). Inför denna upplaga har inga ytterligare efterforskningar gjorts. Det visade sig under arbetet med den förra att tillgången på äldre uppgifter var begränsad och att dessa dessutom emellanåt var motsägelsefulla. Det var därför svårt att ge en sammanhängande, korrekt skildring av den historiska utvecklingen av Medelpads fågelfauna. Vanligtvis har uppgifterna till följd härav lämnats i citatform med den angivande källan.

Från slutet av 1800-talet är det främst två källor som bör omnämnas, dels August Carlson, »Sveriges fåglar» 1894, dels Olaf Gylling, »Iakttagelser om lokalfaunan i Vesternorrlands län 1885–97». I den senare sammanställningen hänför sig de flesta uppgifterna till länet som helhet och endast ett mindre antal direkt till Medelpad. I det förra fallet förutsätts i förteckningen ofta att uppgifterna även gäller vårt landskap, dock vanligen med en tillfogad reservation.

Från första delen av 1900-talet är uppgifterna fragmentariska och någon samlad översikt finns inte publicerad. Under 1920-, 30- och 40-talen var de främsta auktoriteterna Sven G:son Blomqvist och Gullik Gulliksson.

I och med att Olof Elofson började sin verksamhet i landskapet 1947 inleddes och danades den moderna epoken inom Medelpads ornitologi och intresset för och kunskapen om fågelfaunan har därefter ökat successivt.

Förklaring av termer och förkortningar

- pull Pullus – bounge eller dununge.
juv Juvenil – ungfågel i sin första dräkt.
subad Subadult – fågel i övergångsdräkt. Den juvenila dräkten kan efterföljas av en eller flera subadult dräkter, till exempel hos rovfåglar och trutar, innan fågeln får sin slutliga, återkommande dräkt.
ad Adult – gammal fågel i sin slutliga dräkt.
k Kalenderår. En fågel är 1K – i sitt första kalenderår – från kläckningen till årsskiftet då den blir 2K. Vid följande årsskifte blir fågeln 3K och så vidare. Nyårsdagen räknas alltså som fåglarnas »födelsedag».

Artlista

Smålom *Gavia stellata*

utbredning: Sparsam häckfågel i mindre skogssjöar och i myrområden med öppna klarvattenytor i hela landskapet. Tack vare en noggrannare eftersökning i samband med lomprojektets start i mitten av 1990-talet har antalet nyupptäckta lokaler ökat, framför allt i inlandet. En uppskattning av beståndet stannar vid cirka 30 par, 10 i kustlandet och 20 i inlandet.

flyttning och övervintring: Uppträder tämligen allmänt under vårsträcket i kustlandet, sparsammare och mer utdraget på retursträcket under hösten. Anländer under andra halvan av april–maj och flyttar bort september–november. Övervintrar ej, men tio vinterfynd finns, december (9) och februari (1).

extremdatum: 3/4 respektive 26/12. Dessutom finns ett riktigt udda fynd av 2 ex 1/2 1992.

historik: »I skären mellan Hernösand och Sundsvall observerades *Colymbus septentrionalis*, smålom» (W Meves 1858). »Häckar i Västernorrland, t ex vid Sundsvall (Aug. Carlson 1894). »Smålommen häckar allmänt» (Olaf Gylling 1885–97). »I Medelpad var han åtminstone vid sekelskiftet ganska vanlig men hör numera till sällsyntheterna» (Kai Curry-Lindahl 1959–63).

Storlom *Gavia arctica*

utbredning: Tämligen allmän häckfågel i klarvattensjöar i hela landskapet.

flyttning och övervintring: Förekommer allmänt under vårsträcket längs kusten med högsta dagssiffra upp mot 100 ex. Under höststräcket tämligen allmän. Anländer under andra halvan av april–maj och flyttar bort september–oktober. Övervintrar ej, men sju vinterfynd finns, december (6) och februari (1).

extremdatum: 3/4 respektive 23/12. Ett riktigt udda fynd finns: 1 ex 1/2 1992.

historik: »Allmän i Västernorrland» (Aug. Carlson 1894). »Häckar allmänt» (Olaf Gylling 1885–97).

Svartnäbbad islom *Gavia immer*

förekomst: Raritet som påträffats fyra gånger. De två första fynden och det senaste gäller rastande fåglar, medan det tredje avser en sträckande individ.

1 ex i övergångsdräkt Åstholmen	1/12 1984
1 ex Åstholmen	1/12 1985
1 ad i vinterdräkt Lörudden	19/5 1996
1 2K Åstholmen	16/10 1999

Vitnäbbad islom *Gavia adamsii*

förekomst: Sällsynt gäst som påträffats 18 gånger sedan 1968. Samtliga fynd utom landskapets två första är gjorda från 1984 och framåt, alla dessutom vid kustlokaler. Fördelningen av fynden mellan vår och höst är jämn, medan maj framstår som den bästa månaden för arten med nästan hälften av observationerna. Höstfynden däremot är mer utspridda. Två av fynden avser ett exemplar som stannat mer än en dag, övriga utgörs av sträckande eller tillfälligt rastande individer.

Fyndbilden månadsvis: januari (1), april (2), maj (8), september (2), oktober (1), november (2) samt december (2).

historik: De två första fynden avser en ihjälslagen ungfågel i Borgsjö 15/12 1918 och 1 ex skjutet Hovid, Alnösundet i november 1920.

Smådopping *Tachybaptus ruficollis*

förekomst: Sällsynt gäst som påträffats 21 gånger sedan 1968. Ett fynd föreligger från 1970-talet (1 ex Stavre, Ljustorp 15/1 1976), övriga fynd från 1983 och framåt. Nära hälften av

observationerna är gjorda under vintermånaderna. Dessa exemplar har i ett flertal fall stannat på lokalen så länge den varit isfri. Ett par av vinterfynden kan betecknas som övervintrare. Dessa är gjorda i Indalsälven vid Stavreviken, Hässjö, som har öppet vatten så gott som varje vinter. Tre fynd avser spelande exemplar, samtliga i Mingen. Två lokaler, Mingen och Tynderösundet, står för 13 av de totalt 22 fynden.

Fyndbilden månadsvis: januari (7), april (1), maj (4), oktober (2), november (2) och december (5).

I inlandet påträffad en gång: 1 ex Stödesjöns delta 25/4 1999.

historik: Det första fyndet i landskapet var 1 ex Mingen odaterat 1966.

Skäggdopping *Podiceps cristatus*

utbredning: Sparsam häckfågel i vegetationsrika sjöar i kustlandet.

I inlandet sällsynt längs Ljungans dalgång upp till Ångesjön. Förekommer i övriga delar sällsynt och oregelbundet, bland annat har par setts i Lill-Ottern, Holm och Lokarna, Stöde vid några tillfällen under 1980-talet. Arten har sannolikt minskat i inlandet under 1990-talet.

flyttning och övervintring: Uppträder tämligen allmänt under flyttningstid i kustlandet och längs Ljungans dalgång. Anländer i slutet av april–början av maj och flyttar bort i september–oktober. Har övervintrat en gång (1 juv Åstholmen 1989–90), därutöver finns endast ett vinterfynd av 1 ex Åstholmen 1/12 1984.

extremdatum: 22/4 respektive 1/12 (övervintraren undantagen).

historik: Första fyndet var 1 ex skjutet Skrängstasjön 1930 (Elofson 1952).

Gråhakedopping *Podiceps grisegena*

förekomst: Tämligen allmän–sparsam, årlig genomflyttare, huvudsakligen i kustbandet vid Lörudden och Åstholmen.

I inlandet påträffad tre gånger (1 ex i Indal 1962, 3 ex Torpsjön, Torp 21/4 1998 samt 1 ex Mellansjön, Torp 27/5 1999).

flyttning och övervintring: Anländer i maj och flyttar bort i september–oktober. Ses sällan med mer än några enstaka exemplar per sträckdag och högsta dagssumman är 11 ex.

Uppträder betydligt oftare under höststräcket än under vårsträcket. Övervintrar ej, men cirka 18 vinterfynd finns från kustbandet samt dessutom 1 ex Ladsvedjan, Attmar 17/2 1978.

extremdatum: 1/4 respektive 4/1 (fyndet i Ladsvedjan exkluderat).

historik: Första fyndet i landskapet var 2 ex skjutna Tynderösundet 15/11 1923 (Sven G:son Blomqvist), dessutom 2 ex i Indalsälven vid Kävstabron, Indal 1962.

Svarthakedopping *Podiceps auritus*

utbredning: Tämligen allmän häckfågel i kustlandet i vegetationsrika småsjöar och dammar. I inlandet sparsam, påträffas främst i Ljungans dalgång upp till Ångesjön samt i skogstjärnar, främst i Torps socken.

Efter genomförd riksinventering 1995, då 26–27 par påträffades under häckningstid, drogs slutsatsen att populationen i landskapet ej var större än 35–40 par samt att arten troligen minskat då den saknades på många »gamla» lokaler. Flest antal par hyser Sticksjön, Selånger (13 par 1999).

flyttning och övervintring: Påträffas sparsamt under flyttningen, främst i kustbandet. Anländer i början av maj och flyttar bort i augusti–september. Övervintrar ej, men två vinterfynd finns (1 ex i vinterdräkt Åstholmen 1/12 1991 och 1 ex i vinterdräkt Lörudden 1/1 1999).

extremdatum: 24/4 respektive 1/12 (januarifyndet undantaget).

historik: Första fyndet var 1 ex skjutet Sticksjön, Selånger september 1927. »Då exemplaret var en ungfågel är det möjligt att den kläckts vid, eller ej långt från denna sjö» (Sven G:son Blomkvist 1930).

Första kända häckningarna påträffades i Bergatjärnen, Njurunda där två bon hittades 29/5 1960. Den 3/6 samma år hittades även ett bo i Mingen där arten för övrigt sågs första gången i maj 1950. Troligen häckade arten även 1959 och tidigare på dessa lokaler, samt möjligen också i Junisjön, Njurunda där ett par sågs 1959. De första inlandsfynden gjordes i Rammsjön, Borgsjö där par sågs 1952–53.

Havssula *Sula bassana*

förekomst: Raritet som påträffats två gånger avseende samma individ. Flygriktning och tidsskillnaden (cirka 30 minuter) mellan observationerna tyder på detta.

1 juv (1K) mot söder Åstholmen
och samma ex mot söder Lörudden 1/11 1986

Storskarv *Phalacrocorax carbo*

utbredning: Häckar sedan 1997 i en koloni på Rödskäret, Tynderö. Första året hittades 22 bon och året efter 38. 1999 räknades 82 bon vid skärgårdsinventering utförd av länsstyrelsen. En ny, liten koloni om fem bon återfanns dessutom på Skallanskäret, Tynderö i samband med inventeringen.

Ett mindre antal exemplar ses under sommaren även på andra skär och utgörs troligen av översomrande, icke könsmogna fåglar.

flyttning och övervintring: Uppträder numera allmänt under flyttningstid. Anländer i mitten av april–maj och flyttar företrädesvis bort under slutet av augusti–oktober. Som mest har noterats minst 348 ex på nordsträck 1992. Under resten av 1990-talet har totalantalet varierat mellan 150–200 ex under vårsträcket. Höststräcket är mer utdraget och högre dagssiffror är ovanligt, undantaget 1999 då totalt cirka 1000 ex inräknades. Bara mellan 4–26/9 noterades cirka 600 ex.

I inlandet har sjutton observationer gjorts mellan 1974–98, de flesta i Ljungans och Indalsälvens dalgångar. Hela fem av dessa gjordes under ett enskilt år (1997).

Alla utom en observation har gjorts under augusti–

september: 1 ex Ede, Borgsjö 10/5 1997, vilket också är det enda vårfyndet i inlandet. Fynden i inlandet sammanfaller tidsmässigt med sträcktoppen

i kustlandet. Det är därför möjligt att storskarven, likt ejdern, flyttar mellan Bottenhavet och Atlanten, om än i betydligt mindre omfattning än denna art.

Under andra halvan av 1980-talet påträffades arten regelbundet vintertid i kustlandet. Enstaka exemplar övervintrade också. Antalet vinterfynd har blivit betydligt färre under 1990-talets andra hälft.

historik: »Sågs på Bremön 18 april 1886» (C R Sundström). »Storskarv, här kallad havstjäder, förekommer under flyttningarna» (Olaf Gylling 1885–97). »Förekommer inte så sällsynt i sjön Havern, Haverö» (E Modin 1900).

Rördrom *Botaurus stellaris*

förekomst: Raritet som påträffats tre gånger.

1 ex Mingen 14 dagar i maj 1932
1 ex Mingen 11–16/5 1974
1 ex Skrängstasjön 3–20/4 1999

Silkeshäger *Egretta garzetta*

förekomst: Raritet som påträffats två gånger.

1 subad Skrängstasjön 13/5 1995
1 subad Lörudden 14/6 1998

Ägretthäger *Egretta alba*

förekomst: Raritet som påträffats en gång.

1 ex Bergafjärden, Njurunda 23/8–3/9 1983

Gråhäger *Ardea cinerea*

utbredning: Sällsynt häckfågel som konstaterats häcka två gånger, Armsjön, Njurunda 1983 och på en holme i Tivsjön, Torp 1995. Dessutom sedd vid ytterligare några tillfällen under sommaren under omständigheter som kan tyda på häckning inom landskapets gränser. Det ökande antalet vårfynd under 1990-talet är också en indikation på att arten breder ut sig norrut.

flyttning och övervintring: Påträffas sparsamt under vårflyttningen, främst i april–maj. Efter häckning sker en icke obetydlig spridning av ungfåglar i olika riktningar och gråhägern anträffas då tämligen allmänt, främst i kustlandet, företrädesvis juli–september. Största rapporterade ansamling är 8 ex Stornäset 9/8 1990 och 2/8 1998, samma antal Selångersjön 3/9 1994 och Prästjärnen, Selånger 27/7 1997. Vid de båda senare tillfällena var samtliga ungfåglar.

Ett vinterfynd finns (1 nyligen död ungfågel vid Spikarna, Alnö 17/1 1988). I inlandet fåtalig men regelbunden under sensommar och höst.

extremdatum: 25/3 respektive 26/11 (den döda fågeln i januari undantagen).

historik: Första fyndet i landskapet: »Anträffad vid Torrflonäs, Haverö i augusti 1883» (Jägerskiöld & Kolthoff 1898). 3 ex Eldnäs, Haverö augusti 1949 (Tage Allegård 1953).

Svart stork *Ciconia nigra*

förekomst: Raritet som påträffats fyra gånger.

1 ex Stornäset 1/6 1973
1 ex Sanna, Ljustorp 27/5 1985
1 ex Sågbäcken, Tynderö 17/5 1992
1 ex Vaple, Njurunda 22/4 1996

Vit stork *Ciconia ciconia*

förekomst: Raritet som påträffats nio gånger.

1 ex Rombäck, Torp 8–9/5 1971
1 ex Hamstasjön, Timrå 9/5 1976
1 ex Håkanstå, Sundsvall 17/5 1976
1 ex Kovland 1/7 1980
1 ex Borgsjö början av juni 1983
1 ex Ede, Stöde 15/3 1990
1 ex Rombäck, Torp 16/3 1990
1 ungt ex Åsta, Tuna 24–25/7 1990
1 ex Mellberg, Ljustorp 18/5 1996

Fynden 1976 har troligen avsett samma exemplar. Det samma har sannolikt gällt de två fynden i mars 1990.

Knölsvan *Cygnus olor*

utbredning: Häckar tämligen allmänt inomskärs och i slättsjöar i kustlandet. I Ljungans och Indalsälvens dalgångar sparsamt upp till Ljungaverk respektive Liden, i övriga delar sällsynt.

Vid inventering 1973 påträffades tolv häckningar, fem i kustbandet och sju i invatten. 1976 kläcktes cirka 50 ungar bara i Ljungans dalgång. Under 1980- och 1990-talen har arten ökat markant i kustlandet och lika tydligt minskat i inlandet. Under 1990-talet har i genomsnitt två häckningar per år rapporterats från inlandet, med som mest fyra 1993. Populationen i Medelpads kustland uppskattades 1999 till cirka 40 par.

flyttning och övervintring: Påträffas allmänt i kustlandet under både vår- och höststräcket. Under sensommaren kan ansamlingar på 50 ex och mera (max 85) ses mellan Alnön och Söråkerslandet.

Anländer strax efter islossningen och stannar så länge det är isfritt. Under de milda vintrarna i slutet av 1980-talet och början av 1990-talet övervintrade arten tämligen allmänt längs kusterna, mer sällsynt i älvdalarna.

historik: Sentida invandrare som konstaterades häcka först 1959

i Björköfjärden, Njurunda (Elofson 1960). »I början av kolonisationen förekom även ett visst tillskott av fåglar kläckta i fågeldamm (Bünzowska tjärnen, Sundsvall). Arten har under årens lopp ökat betydligt i antal» (Hedvall m.fl. 1989).

Mindre sångsvan *Cygnus columbianus*

förekomst: Raritet som påträffats nio gånger.

1 ex Röde, Alnö	10/2 1907
1 ex Dingersjö, Njurunda	27/4 1983
1 ex Skrängstasjön–Bölesjön	23–24/4 1988
20 ex mot norr Klampenborg, Njurunda	27/5 1990
1 ex mot norr Skrängstasjön	2/5 1994
1 ad mot norr Lörudden	20/5 1995
6 ex mot söder Hörningsholm	29/10 1995
2 ex mot söder Merlo, Timrå	1/11 1997
ca 30 ex mot sydost Birsta, Skön	21/4 1998

Sångsvan *Cygnus cygnus*

utbredning: Fram till mitten av 1980-talet en sparsam häckfågel i skogssjöar och myrområden i Torps och Borgsjö socken. Under 1980-talets senare hälft skedde en viss spridning till Lidens och Attmars socken. Vid flyginventering i södra delen av Torp och Borgsjö 3/8 1988 sågs 15 ex, vilket indikerade 5–8 par i området.

1990 hade arten konstaterats häcka på elva olika lokaler och samma år påvisades den första kustlandshäckningen vid Salen, Njurunda samtidigt som sångsvan också sågs under häckningstid i Stöde socken.

Under hela 1990-talet har sedan en ökning av antalet häckande par skett främst västerut till Haverö socken och österut till kustlandet, i viss mån även mot norr. Vid riksinventeringen 1997 anträffades 26 par i lämplig miljö under häckningstid. Dock konstaterades endast sex häckningar. Populationen uppskattades till 35–40 par men täckningen av landskapet ansågs inte varit fullgod vid riksinventeringen.

flyttning och övervintring: Förekommer under flyttningen allmänt

i kustlandet, sparsammare i inlandet. Anländer tidigt på våren, vissa år redan i slutet av februari, mer allmänt under slutet av mars–april till tidigt öppna vatten. Flyttar bort under oktober–november.

Under 1980-talet sågs ansamlingar på 20–30 exemplar, bland annat

i Skrängstasjön. I takt med att antalet häckande par ökat under 1990-talet har också vårflockarna ökat till 50–70 ex eller fler. Våren 1999 noterades den hittills största ansamlingen då 130 ex inräknades 10/4. Vissa år har även dagssiffrorna på sträcklokalerna Lörudden och Åstholmen nått över 70 ex på våren och upp till cirka 50 ex under hösten.

Under 1970-talet sågs flockar på upp mot 100 ex rasta under höstarna i exempelvis Klingerfjärden utanför Alnön. Sådana höstansamlingar påträffas ej längre utan bortflyttningen verkar ske i mindre grupper och tidsmässigt mer utspritt. Troligen utgjordes dessa ansamlingar under 1970-talet av fåglar med nordligare ursprung.

I inlandet ses numera flockar på upp till 80 ex rasta, bland annat i Torpsjön, Torp och vid Rombäck, Torp under vårsträcket och under senare år har ansamlingar på 15–25 ex setts under hösten.

Antalet fynd vintertid har ökat i takt med artens spridning i landskapet. Sångsvanen ses numera årligen så länge det finns öppet vatten, främst längs kusten men även vid invatten, till exempel Nederede kraftverk i Ljungan. Under milda isfria vintrar kan ett fåtal exemplar dröja sig kvar hela perioden i kustbandet.

historik: »Sångsvan. Tillfälligtvis under flyttningarna» (Olaf Gylling 1885–97). Konstaterades häcka första gången i landskapet i början av 1960-talet.

Sädgås *Anser fabalis*

förekomst: Tämmligen allmän genomflyttare i kustlandet, sällsynt i inlandet. Iakttagen i Holms socken 1974 under häckningstid.

Passerar i slutet av april–maj på nordflyttningen och under september–oktober på sydflyttningen. Oftast ses små flockar på upp till 20 ex. Några gånger observerad i större antal som 215 ex sträckande i sju flockar Stornäset 1/5 1980, 200 ex rastande Maj–Stormyran, Njurunda 11/10 1981. Största flock som setts i inlandet är 85 ex Vike, Holm 24/9 1998.

Två vinterfynd finns (3 ex Ås ängar, Alnö 2/12 1984 samt 1 ex Ljungan, Mjösund, Njurunda 15–21/12 1991).

rasförhållanden: Under 1990-talet har åtta fynd av den östliga rasen rossicus, även kallad tundrasädgås, gjorts. Första fyndet var 2 ex Prästjärnen, Selånger 21/4–9/5 1993. Samma år gjordes ytterligare tre fynd.

extremdatum: 4/4 respektive 21/12.

historik: »Sädgåsen. Observerad under flyttningarna» (Olaf Gylling 1885–97). Har häckat i Haverö där en kull observerades i närheten av Linsjön 1949. Dessutom sågs ett par i Kölsillre, Haverö i slutet av maj 1946 (Tage Allegård 1953).

Spetsbergsgås *Anser brachyrhynchus*

förekomst: Sällsynt gäst som påträffats tolv gånger. De första fynden (vardera 1 ex) gjordes i Stödesjön maj 1975 och Kvissleby, Njurunda 18/10 1975.

Under 1980-talet anträffad sex gånger, varav tre fynd gjordes 1985. På 1990-talet observerad fyra gånger. Åtta gånger påträffad under vårsträcket och tre gånger på hösten. Inte sällan i sällskap med andra gäss. Ett av fynden avser en översomrande individ, som uppehöll sig på norra Alnön 25/6–5/9 1988.

Månadsvis fördelning av fynden: april (3), maj (5), juni (1), september (1) samt oktober (2).

Något eller några fynd kan avse tundrasädgås, då problemet att skilja dem åt

uppmärksammats först på senare år.

extremdatum: 12/4 respektive 18/10.

Bläsgås *Anser albifrons*

förekomst: Sällsynt genomflyttare som påträffats 18 gånger sedan 1968. Under 1970-talet anträffad två gånger, 1980-talet sex gånger och under 1990-talet tio gånger. De flesta fynden avser ensamma fåglar som rastat tillsammans med andra gäss.

Flest fynd har gjorts på våren och dessa uppvisar två koncentrationer, dels sista tredjedelen i april, dels sista tredjedelen i maj. Ett av fynden avser en individ som översomrade i

Hörningsholmsområdet 1989 och under hösten flyttade runt med kanadagäss till ett flertal lokaler.

Tre fynd finns av sträckande bläsgäss (13 ex Lörudden 25/10 1987, 119 ex Åstholmen 22/9 1990 samt 30 ex Ås ängar, Alnö 24/9 1999).

Från inlandet finns två observationer (1 ex Ensillre, Borgsjö 20/4 1993 och 2 ex Vikbron, Torp 13–22/4 1996).

Fynden fördelar sig på följande månader: april (6), maj (6), juni (1), september (2), oktober (2) samt november (1).

rasförhållanden: Ett av fynden avser den västliga rasen flavirostris, även kallad grönländsk bläsgås (1 ex rastade i Bergatjärnen, Njurunda 29/10 1995).

extremdatum: 11/4 respektive 11/11.

historik: Det första fyndet för landskapet var 2 ex skjutna i Sättna socken november 1924.

Fjällgås *Anser erythropus*

förekomst: Sällsynt genomflyttare som påträffats 21 gånger sedan 1968. Samtliga fynd är gjorda från 1984 och framåt, vilket sannolikt beror på utplanteringen av fjällgäss i Lappland. På 1980-talet gjordes 8 fynd och under 1990-talet har 13 fynd gjorts.

Antalet fynd under våren, högsommaren eller hösten skiljer sig inte nämnvärt åt, så något mönster kan inte skönjas. De flesta fynden avser ensamma eller enstaka individer. Ett fynd avser dock en flock om 16 ex Bergatjärnen, Njurunda 29–30/10 1995 som var det årets utplantering inom fjällgåsprojektet. Dessutom sågs 7 ex tillsammans Hörningsholm 14–15/5 1998. Ett flertal av de övriga fynden avser också färgmärkta fåglar. Arten är endast iakttagen under sträck två gånger, i båda fallen sågs 2 ex tillsammans.

Ej påträffad i inlandet.

Månadsvis fördelning av fynden: maj (7), juli (4), augusti (1), september (4) samt oktober (5).

extremdatum: 10/5 respektive 13/11.

historik: »Fjällgåsen, har jag iakttagit åtminstone en gång under vårflyttningen» (Olaf Gylling 1885–97). De första fynden under 1900-talet var

1 ex Bünzowska tjärnen, Sundsvall september 1955 och 4 ex Stornäset 19/5 1956. Påträffades en gång på 1960-talet (3 ex Stornäset 10/5 1962).

Grågås *Anser anser*

utbredning: Sällsynt häckfågel som konstaterats häcka i Stödesjöns delta under 1970- och 1980-talen, i Salen 1998 samt Björköviken, Bergafjärden och Skrängstasjön 1999. Av tretton häckningsförsök har endast åtta resulterat i framkläckta ungar. De övriga försöken spolierades av reglerade vattenflöden i Ljungan, där Stödesjöns delta är beläget. Utöver dessa konstaterade häckningar finns åtminstone ett fynd av en grupp (4 ad + 8 juv) under sensommaren 1995 vid Skrängstasjön som möjligen kan ha häckat inom landskapets gränser och ytterligare fynd av grågås under häckningstid på två lokaler i havsbandet i samband med kustfågelinventeringen 1999. Populationen i Medelpad uppskattades 1999 till cirka 10 par.

flyttning och övervintring: Uppträder tämligen allmänt under vårsträcket, sparsamt under höstflyttningen i kustlandet. Anländer normalt i början av april–maj, vissa år redan i mitten av mars, och flyttar bort i september–oktober. Vanligtvis ses små grupper om upp till 20–25 ex rasta eller sträcka förbi både vår och höst. Antalet rastande exemplar har ökat de senaste två decennierna. Framst gäller detta under vårsträcket, till stor del beroende på etableringen i Njurunda socken under slutet av 1990-talet. Tillfälligtvis ses större flockar, till exempel 57 ex Skrängstasjön 24/9 1989.

I inlandet sparsam och ej årlig, men även där har en viss ökning skett under 1990-talet och undantagsvis ses större ansamlingar, som 44 ex Hermanboda, Borgsjö 4/5 1996.

Inget vinterfynd finns.

extremdatum: 2/3 respektive 15/11.

historik: »Grågåsen. Förekommer allmänt under flyttningarna» (Olaf Gylling 1885–97).

Säkerligen gäller detta Medelpad. Första fyndet för landskapet annars 1 ex Skrångstasjön 21/4 1955. »Norr om Gästrikland är det såväl i litteraturen som i verkligheten gästomt på en sträcka av ca 30 mil» (Kai Curry-Lindahl 1959–63).

Stripgås *Anser indicus*

förekomst: Raritet som påträffats fem gånger.

1 ex Stornäset–Vivstavarv, Timrå 24/7–17/8 1987

1 ad + 1 subad Ovansjö, Njurunda 29/4–1/5 1991

1 ex Stornäset–Hörningsholm 26/5–22/7 1992

2 ex Selångersjön 20–28/9, 9/10 1998

16 ex Skälärö brygga (Fagervik), Timrå 25–30/6 1999

Med stor sannolikhet rör det sig om rymlingar från fågeldammar.

Kanadagås *Branta canadensis*

utbredning: Allmän häckfågel längs kusten och i invatten västerut till Ånge. Väster därom sparsam eller rent av sällsynt. Den ökning som skedde under 1980-talet har inte fortsatt.

Populationen i Medelpads kustland uppskattades 1999 till cirka 150 par.

flyttning och övervintring: Förekommer allmänt under flyttning vår och höst i stora delar av landskapet. Anländer i mars–april, flyttar bort oktober–december. Under höstarna samlas flockar på upp till 500 ex på flera platser i kustlandet, och delar av dessa stannar kvar långt in i december under snöfattiga senhöstar.

I inlandet har flockar på upp emot 140 ex observerats på hösten under slutet av 1990-talet.

Innan arten riktigt etablerade sig i landskapet förekom övervintringar oftare än under de senaste två decennierna, då arten utvecklats ett mer »normalt» flyttningsbeteende. Övervintrar numera endast vissa år och i så fall med endast några få exemplar. Undantagsvis har större flockar setts efter nyår, till exempel 70 ex i Njurunda 4–5/1 1991.

historik: Icke inhemsk art som observerades första gången med 3 ex Skeppsholmen, Timrå 19/4 1964 (Olof Elofson 1967). 1969 utplanterades arten framgångsrikt vid Galtström, Njurunda och fåglar ringmärkta där övervintrade 1969/70 i Kristianstadstrakten.

Vitkindad gås *Branta leucopsis*

utbredning: Sällsynt häckfågel som konstaterades häcka första gången

i Hörningsholmsområdet på norra Alnön 1990 (1 par). Antalet par i kolonin hade 1999 vuxit till 14–15. Det totala antalet konstaterade häckningar är till och med 1999 cirka 55. Utöver kolonin översomrar 10–20 ex i närheten av häcklokalen. De utgörs troligen av icke köns mogna exemplar från föregående års kullar.

När ungarna blivit fullstora samlas alla individerna till en flock som sedan drar omkring mellan olika lokaler tills de flyttar, normalt i mitten av september. Hösten 1999 räknades denna ansamling till drygt 90 ex.

Arten är en sentida invandrare, första fyndet gjordes vid Stornäset 3–15/5 1972 (2 ex). Fram till och med 1988 fanns endast 17 fynd. Från 1984 har arten varit årlig i landskapet.

I takt med att antalet häckande par ökat har också antalet fynd stigit. För att bara för drygt 10 år sedan varit en sällsynt genomflyttare är den numera sparsam, på Alnön tämligen allmän. flyttning och övervintring: Anländer i slutet av april–maj och flyttar bort i september. Enstaka exemplar kan dröja sig kvar långt in i november vissa år.

På sträcklokalerna ses arten sällsynt, inte ens varje år. De flesta fynden under vårsträcket avser rastande exemplar, ofta i sällskap med andra gäss. Endast tre fynd av höststräckande fåglar har gjorts (100 ex Lörudden 9/10 och på samma lokal 50 ex 10/10 1994 samt 50 ex

Åstholmen 9/10 1999). Dessa fynd utgjordes möjligen av arktiska individer, då de gjordes under hård pålandsvind. (Förstnämnda datum sågs 3000 ex sträcka söderut både i Härnösand och Hudiksvall).

I inlandet påträffades arten för första gången så sent som 1989 och totalt finns endast fyra fynd.

Ett vinterfynd finns: 1 ex Ås ängar, Alnö 2/12 1984.

extremdatum: 26/3 respektive 2/12.

Prutgås *Branta bernicla*

förekomst: Sparsam, ej årlig genomflyttare, främst vid kustlokaler. Totalt föreligger 45 fynd. Första fyndet i landskapet var 1 ex Stornäset 3–4/10 1970. Därefter påträffad ytterligare en gång under 1970-talet. Observerad årligen sedan 1982, främst beroende på ökad ornitologisk aktivitet i havsbandet.

Under vårsträcket endast påträffad fyra gånger (se även under raser), varav tre i april.

Dessutom finns ett udda fynd: 1 ex Stornäset 2/6 1986.

Antalet observerade exemplar under höststräcket varierar kraftigt mellan olika år, från endast 1 ex till hela 8200 ex. De stora mängderna ses under dagar med frisk pålandsvind eller tät dimma ute till havs. Större antal har konstaterats 1987 (1100 ex), 1990 (8200 ex) och 1998 (1800 ex).

Ej påträffad i inlandet.

rasförhållanden: Ett av fynden avser den västliga rasen hrota, även kallad ljusbukig prutgås (1 ex Löran, Ljustorp 17–18/4 1997).

extremdatum: 9/4 respektive 18/11.

Rostand *Tadorna ferruginea*

förekomst: Raritet som påträffats två gånger. Det första fyndet gjordes

i samband med den stora invasionen från öster sensommaren 1994. Det andra fyndet är av mer osäker härkomst.

1 ex (troligen hona) Draget, Alnö 1–4/8 1994

1 hona Selångersjön 25–29/7 1997

Gravand *Tadorna tadorna*

förekomst: Sällsynt gäst som påträffats 51 gånger sedan 1968. De flesta fynden har gjorts vid kustlokaler eller på sträck längs kusten. Ses ofta ensamma eller i par, mer sällan har mindre flockar på upp till 5 ex setts, som på sydsträck Lörudden 27/5 1991. Antalet fynd har ökat påtagligt under 1990-talet och arten har då påträffats samtliga år utom 1993.

Anländer i slutet av april–maj, då också de allra flesta fynden är gjorda. Observeras lika ofta på sträck som rastande i kustbandet.

Ett fynd har gjorts under högsommar (1 hona Selångersjön 31/7 1997). Endast fem fynd har gjorts under höststräcket, varav två har gällt juvenila individer (1 juv Stornäset 7/9 1996 och 1 juv Björköviken, Njurunda 22/8–2/9 1999. I samband med observationen av den unga fågeln 1999 sågs på samma lokal några dagar innan 2 adulta gravänder).

I inlandet endast påträffad två gånger (1 par Indal 3/5 1972 och 1 ex Grönsta, Torp 5/5 1983).

extremdatum: 12/4 respektive 7/9.
historik: »Grafand. En gång iakttagen vid kusten» (Olaf Gylling 1885–97). Det framgår inte om fyndet gjorts i Medelpad eller Ångermanland. Troligen har dock arten förekommit under 1900-talet även före 1968. Första fyndet är annars 1 ex Stornäset 9–11/5 1968.

Mandarinand *Aix galericulata*

förekomst: Raritet som påträffats sex gånger.

2 hanar Täljeån, Borgsjö 23/5–5/6 1983
 2 hanar Sidsjön, Sundsvall 1–7/5 1987
 1 hane Hallsta, Borgsjö 21/4 1988
 1 hane Skatan, Njurunda 15–18/5 1989
 1 hane Stödesjöns delta 26/4 1992
 2 hanar Överturingen, Haverö 29/4 1997
 1 hane Prästjärnen, Selånger 3–4/5 1998

Häckar bland annat i England med en frilevande, självreproducerande stam och eftersom fyra av fynden är gjorda i inlandet och på våren kan man inte utesluta att de kommit från väster. Arten är annars en vanlig »parkfågel».

Bläsand *Anas penelope*

utbredning: Sällsynt häckfågel i kustlandet, där endast fyra häckningar konstaterats. I inlandet sparsam häckfågel i skogssjöar och myrområden med klarvattenytor. Första kända häckningen var en kull vid Ön, Stöde 1975.

flyttning och övervintring: Förekommer allmänt under flyttningstid i hela landskapet.

Anländer i slutet av april–maj och flyttar bort i september–oktober, med huvuddelen normalt i september.

På våren påträffas ibland rastande ansamlingar på 500 ex, främst i området Stornäset–Hörningsholm. Exempelvis sågs där 500 ex 11/5 1978 och 525 ex 28/4 1983. Antalet sträckande exemplar i havsbandet är betydligt större under höststräcket än under vårsträcket. Exempelvis inräknades 1900 ex 22/9 1990 och mer än 2000 ex 14/9 1998.

Två vinterfynd finns (1 honfärgat ex Tynderösundet, Tynderö 6/1 1992 och 13/12 1992). extremdatum: 12/3 respektive 13/11 (de båda vinterfynden undantagna).

historik: »Häckar allmänt likaså, mest i skärgården» (Olaf Gylling 1885–97). »På 1890-talet iaktogs häckande bläsänder i nordligaste Hälsingland i sjöar nära gränsen till Medelpad» (Einar Lönnberg 1929). Man får väl anta att bläsanden förekom som häckfågel även i Medelpad vid denna tid.

Amerikansk bläsand *Anas americana*

förekomst: Raritet som påträffats en gång.

1 hane Skrängstasjön 1–4/5 1994

Snatteband *Anas strepera*

förekomst: Sällsynt gäst som påträffats 22 gånger. Första fyndet i landskapet var 1 hane Stornäset 28–29/4 1980. Samtliga utom ett fynd är gjorda under vårflyttningen och gäller rastande fåglar. Nio av observationerna avser ett par, tre fynd avser 2 hanar och 1 hona tillsammans. De resterande elva fynden är ensamma individer. Alla fynd utom ett har gjorts på norra Alnön eller i Skrängstasjön. Det avvikande fyndet är 1 par som rastade Lörudden 15–17/4 1993.

Anländer normalt i slutet av april–maj och flyttar troligen vidare norrut efter ett kortare rastuppehåll. De flesta fynden är gjorda under tiden 15/4–18/5. Fyra sommarfynd finns: 1 par Stornäset 17/6 1986, 1 par Långharsholmen, Alnö 24/6 1990, 1 hona Hörningsholm 3/7 1994 och

1 par Hörningsholm 6/6 1999. Endast påträffad en gång under sydflyttning (1 ex Stornäset 9/9 1986).

Månadsvis fördelning av fynden: april (6), maj (11), juni (3), juli (1) samt september (1).

Ej påträffad i inlandet.

extremdatum: 15/4 respektive 9/9.

Kricka *Anas crecca*

utbredning: Tämliken allmän–sparsam häckfågel i insjöar i hela landskapet, sällsynt i kustbandet. Artens status som häckare är dock ofullständigt känd.
flyttning och övervintring: Uppträder allmänt under flyttningstid i hela landskapet, främst som rastare. Ses sparsamt på sträck vid kustlokalerna, vilket gäller både vår och höst.

Anländer under andra halvan av april och större ansamlingar påträffas vissa år på norra Alnön, till exempel 850 ex Stornäset 28/4 1983 och 1200 ex på samma lokal 24/4 1994. Flyttar bort i slutet av augusti–september, men i enstaka fall påträffas exemplar betydligt senare. Största ansamling under hösten är cirka 450 ex Hörningsholm 15/8 1994 och 450 ex på samma lokal 26/9 1996.

Två vinterfynd finns: 1 honfärgad Åstholmen 3/12 1986 och 1 ex Vivstavarv, Timrå 16/12 1997.

raser: Den nordamerikanska rasen *carolinensis*, även kallad amerikansk kricka har påträffats en gång (1 hane Stornäset 26–29/5 1992).

extremdatum: 17/3 respektive 16/12.

historik: »Krickan häckar allmänt» (Olaf Gylling 1885–97).

Gräsand *Anas platyrhynchos*

utbredning: Allmän häckfågel i hela landskapet.

flyttning och övervintring: Uppträder allmänt under flyttningstid i hela landskapet. Anländer tidigt i april till öppet vatten och flyttar bort i september–november. Flockar på upp till 500 ex har setts under hösten, till exempel i Skrängstasjön och vid Hörningsholm.

Övervintrar årligen bland annat i Sidsjön, Sundsvall med upp till 300–400 ex. På andra lokaler med öppet vatten ses oftast enstaka exemplar eller små flockar. Vissa år kan upp till 100–200 ex övervintra i Ljungan.

historik: »Gräsand, allmän men minskas på det hela taget» (Olaf Gylling 1885–97).

Stjärtand *Anas acuta*

utbredning: Sällsynt häckfågel som konstaterats häcka fem gånger, samtliga vid Hörningsholm. Första häckningen påträffades 1988 (hona + 2 pull). De övriga 1989, 1991 och 1992. Därutöver anträffad ytterligare 15 gånger under häckningstid, varav fem gånger i inlandet, bland annat

i Munktorpsjön, Torp där arten setts vid flera tillfällen under 1990-talet.

flyttning och övervintring: Tämliken allmän genomflyttare i kustlandet. Anländer i slutet av april–maj och flyttar bort i september. Under vårsträcket sparsammare och fåtaligare än under bortflyttningen. Under 1980-talet ökade antalet rastande fåglar under våren, vilket till slut resulterade i ovan nämnda häckningar. Under hela 1990-talet har antalet rastare varit relativt stabilt, men något mindre än föregående decennium.

Under höststräcket har enstaka år större mängder påträffats, som 225 ex Lörudden 16/9 1994 och 371 ex Åstholmen 9/9 1995.

I inlandet anträffad totalt 16 gånger, flest fynd är gjorda på 1990-talet.

Två vinterfynd finns, troligen avseende 1 ex (1 honfärgad Majån, Njurunda 29/11–1/12 1987 och 1 ex Ljungan, Mjösund, Njurunda 13/12 1987).

extremdatum: 3/4 respektive 19/10 (vinterfynden undantagna).

historik: »Förekommer i Västernorrland. En hona skjuten vid Sundsvall den 10 oktober 1886» (C R Sundström 1888, Aug. Carlson 1894). »Stjärtand. Visar sig under flyttningarna» (Olaf Gylling 1885–97).

Årta *Anas querquedula*

utbredning: Sällsynt häckfågel som påträffats häcka tre gånger (1 par + 6 pull Hörningsholm 5/6 1990 och på samma lokal 1 hona + 8 pull samt 1 hona + 1 pull 1992). Därutöver har spelande exemplar samt par observerats på flera lokaler i kustlandet under häckningstid, till exempel Nordansjösjön i Sättna socken samt Mingen och Skrängstasjön.

flyttning och övervintring: Anländer huvudsakligen i maj och flyttar bort i augusti. En markant ökning av antalet rastare skedde under 1980-talets andra hälft och denna fortsatte fram till 1993. Därefter har arten minskat för att under 1990-talets andra hälft åter vara en sparsam rastare, i nivå med antalen under början av 1980-talet. Flest fynd görs på norra Alnön, men årligen även i kustnära småsjöar, som Skrängstasjön.

Observeras sällsynt som sträckare i kustbandet under nordflyttningen.

Under de senaste trettio åren påträffad under sydsträcket som rastare vid endast ett fåtal tillfällen fram till mitten av augusti.

I inlandet påträffad tio gånger, samtliga fynd är gjorda i Ljungans dalgång upp till Ånge. Första fyndet gjordes i Ånge maj 1977.

extremdatum: 20/4 respektive 16/8.

historik: Första rapporterade fyndet i landskapet var 1 par Prästjärnen, Selånger 8/5 1955 (Olof Elofson 1959).

Skedand *Anas clypeata*

utbredning: Sällsynt häckfågel som konstaterats häcka cirka sjutton gånger, samtliga på norra Alnön. Första häckningen var 1 hona + 10 pull Hörningsholm 29/6–16/7 1988. Som mest häckade sex par vid Hörningsholm (1991). Ingen häckning är dock konstaterad sedan 1993.

flyttning och övervintring: Förekommer tämligen allmänt som rastare i kustlandet under vårflyttningen, även om antalet exemplar minskat under senare delen av 1990-talet. Anländer i början av maj och flyttar bort i augusti–september. Vanligtvis ses enstaka exemplar eller några få tillsammans. Största ansamling som setts är 25 ex Hörningsholm 4/8 1989. Ses sällsynt vid sträcklokalerna i kustbandet.

I inlandet endast anträffad sju gånger, samtliga under 1980- och 1990-talen.

extremdatum: 20/4 respektive 25/10.

historik: Första rapporterade fyndet i landskapet är 1 ex Skrängstasjön 13/5 1954 (Olof Elofson 1955).

Brunand *Aythya ferina*

utbredning: Sällsynt häckfågel som sedan 1968 påträffats häckande på två lokaler i kustlandet (Mingen och Kråketjärnen, Njurunda) och två lokaler i inlandet (Vallbergsviken och Mejeriviken vid Ljungaverk). Möjligen häckar arten också i Skrängstasjön. Under 1990-talet har endast enstaka fynd gjorts på häcklokalerna i inlandet, medan antalet par i kustlandet har varit stabilt. Upp till 20 hanar och 10–15 honor ses årligen under »spel»

i Mingen. Artens undanskymda liv under sommaren gör det svårt att konstatera häckningar.

flyttning och övervintring: Påträffas sparsamt under vårflyttningen, sällsynt utanför slättsjöarna i Njurunda. Anländer i april och flyttar bort

i oktober. Numerären i kustlandet har varit stabil under 1980- och 90-talen.

I inlandet har antalet fynd minskat under 1990-talet och brunanden observeras inte längre årligen.

Påträffad en gång vintertid (1 honfärgad Tynderösundet 1–2/1 1994).

extremdatum: 31/3 respektive 3/11 (vinterfyndet undantaget).

historik: »F. Ferina. Ett par gånger erhållen i länet vårtiden» (Olaf Gylling 1885–97).

»Rödalsad dykand. Skjuten vid Sundsvall i maj 1892» (Aug. Carlson 1894). »Under 1940-talet häckade brunanden med något par

i Haverö» (Tage Allegård 1953).

Vigg *Aythya fuligula*

utbredning: Häckar allmänt i havsvikar och sjöar i kustlandet, gärna i måskolonier, sparsamt i inlandet. Populationen uppskattades 1999 till cirka 200 par. flyttning och övervintring: Uppträder allmänt under flyttningstid i hela landskapet. Anländer i slutet av april–maj och flyttar bort i augusti–september. Större ansamlingar påträffas främst under våren vid till exempel Stornäset och Hörningsholm. Vintertid har ett tjugotal fynd gjorts under 1980- och 90-talen varav dryga tiotalet i december, enstaka i januari och två i februari (1 ex Gimån, Torp 5/2 1980 och 1 hane Skrängstasjön 18–26/2 1995).

extremdatum: 31/3 respektive 15/1 (februarifynden undantagna).

historik: »Häckar i synnerhet i Sveriges östra och norra delar ofvan 64° nordlig bredd» (Aug. Carlson 1894).

Bergand *Aythya marila*

utbredning: Sällsynt häckfågel som påträffats häcka två gånger (Hörningsholm 1989 och 1990). Anträffad ytterligare en gång under häckningstid: 1 hane Leskär, Tynderö 12/6 1994. flyttning och övervintring: Sparsam genomflyttare och rastare i kustlandet. Anländer i maj och flyttar bort i september–november. Påträffas under våren oftast med enstaka exemplar eller några få tillsammans. Sällsynt observeras större flockar, till exempel 27 ex Hörningsholm 22/5 1979, 10 par Stornäskajen, Alnö 10–22/5 1997.

Under höststräcket görs normalt något fler fynd än under våren. Dagssiffror på upp emot 50 ex förekommer sällsynt vid sträcklokalerna i havsbandet.

I inlandet påträffad två gånger (Hassjön, Holm 1/7 och 5/7 1971 och 1 honfärgad Torpsjön, Torp 16/10 1999).

Tre vinterfynd finns (1 hona Åstholmen 3–18/12 1983 och på samma lokal 2 honor 4/1 1985 samt 1 ex mot söder Lörudden 5/12 1993).

extremdatum: 29/4 respektive 4/1.

historik: »Bergand. Uppträder sparsamt, mest på hösten» (Olaf Gylling 1885–97).

Ejder *Somateria mollissima*

utbredning: Allmän häckfågel i havsbandet, främst på öar och skär vid Åstholmen, utanför Alnön samt kring Brämön, Njurunda. Inga häckningar rapporterades under 1970-talet, men började åter konstateras häcka

i början av 1980-talet och har sedan dess ökat till minst 227 par 1999 (länsstyrelsens kustinventering).

flyttning och övervintring: Uppträder allmänt på sträck, både vår och höst. Anländer från mitten av april–maj och flyttar huvudsakligen bort oktober–november. Under senhösten förekommer dessutom stora sträckrörelser i västlig riktning in över land. Flockar, ibland på mer än 200 ex, ses då flyga norrut vid Lörudden och ta höjd och vika västerut över Sundsvall mot Atlanten. Ett flertal inlandsfynd, bland annat cirka 200 ex rastande i Ångesjön, Borgsjö 15/11 1986, stöder den teorin.

Vårtid finns liknande indikationer på ett väst–östligt sträck över land. Flera fynd av rastande ejdrar i inlandet under april–maj samt ett svagt, men markerat sydsträck vid Lörudden, samtidigt som endast nordsträck förekommer vid Åstholmen är faktorer som tyder på detta.

Även så sent som

i juni kan stora flockar flyga österut i inlandet som 100–150 ex Ljungaverk 16/6 1989.

Övervintrar de år isförhållandena tillåter. Vissa år i antal om drygt 100 ex, mer normalt 25–50 ex, främst vid Lörudden.

historik: »Ejdern. Allmänt häckande» (Olaf Gylling 1885–97). »Förekommer i Västernorrland där den häckat på Brämön vid Sundsvall» (Aug. Carlson 1894). Rapporterad som regelbunden häckfågel bland annat vid Njurundakusten från 1920-talet till slutet av 1960-talet.

Praktejder *Somateria spectabilis*

förekomst: Raritet som påträffats sju gånger.

1 ad hane Brämö kalv, Njurunda	30/4 1983
1 2K hane Lörudden	1/11 1986
1 hane Lörudden	9/5 1987
1 hona Åstholmen	13/12 1987
1 hona Åstholmen	17/12 1988
1 hona Lörudden	1–25/1 1992
1 ad hona Lörudden	5/11 1999

Alförrädare *Polysticta stelleri*

förekomst: Sällsynt gäst som påträffats 16 gånger. Första fyndet i landskapet var 1 hona Åstholmen 27/2–20/3 1983 och möjligen samma individ Stornäset 23–27/4. Därefter observerad ytterligare sex gånger på 1980-talet och åtta gånger på 1990-talet.

Oftast har enstaka exemplar eller några få individer tillsammans observerats. Som mest har 22 honfärgade setts i en flock (Lörudden 1/2 1992). Flera av fynden avser exemplar som stannat mer än en dag, som 1992 då 2–22 honfärgade exemplar rastade 2/1–15/2 vid Lörudden. Samtliga fynd utom ett har gjorts i yttersta kustbandet (Stornäset 1983).

Månadsvis fördelning: januari (3), februari (1), mars (2), april (2), maj (1), november (1) samt december (6).

Alfågel *Clangula hyemalis*

förekomst: Oregelbunden genomflyttare i yttre havsbandet både vår och höst. Vissa år uppträder den allmänt, andra år sällsynt. Sällsynt görs fynd inomskärs, till exempel i Klingerfjärden.

Flyttar norrut i april–maj och åter i oktober–november. Några gånger under våren påträffad i större antal, som 160 ex Åstholmen 4/4 1983 och 51 ex på samma lokal 1/4 1983.

Under höststräcket, som kulminerar i oktober, kan dock större ansamlingar ses, till exempel 1000 ex mot söder under några timmar vid Lörudden 24/10 1987 och 700 ex på samma lokal 8/10 1993.

Under vintern observeras arten så länge isförhållandena tillåter. Oftast ses endast ett fåtal exemplar tillsammans, undantagsvis större flockar, till exempel 80 ex Lörudden 15/12 1991 och 60 ex Unnviken, Tynderö 26/2 1983. Både antalet fynd och individer har dock minskat kraftigt under senare delen av 1990-talet, trots isfria vintrar.

I inlandet endast påträffad tre gånger (1 hona Mejeriviken, Borgsjö 25/5 1988, 1 hona Vårsjön, Borgsjö 7/11 1993 samt 3 ex Leringen, Torp 27/5 1995).

historik: »Alfogeln. Talrik under flyttningen» (Olaf Gylling 1885–97). »Under 1900-talet därefter förbisedd fram till 1980-talet då den åter uppmärksammades i samband med ökad ornitologisk aktivitet i yttre havsbandet» (Hedvall m.fl. 1989).

Sjööorre *Melanitta nigra*

förekomst: Sparsam genomflyttare under vårsträcket, främst i maj, då den huvudsakligen ses i havsbandet, sällsynt även i kustnära sjöar. Under sommaren noterad tiotalet gånger,

exempelvis i samband med kustfågelinventeringen juni 1999 då en ansamling på 20–40 ruggande exemplar påträffades i havsbandet.

Under sydflyttningen allmän–tämligen allmän. Denna är mera utdragen och sträckande sjöorrar observeras främst i september–oktober med huvuddelen under oktober. Rastar då vanligtvis i små antal med flockar på 20–30 ex, någon enstaka gång i betydligt större antal, till exempel en tät flock om cirka 500 ex Lörudden 27/10 1984. Förbisträckare har dock noterats i betydligt större antal. Rekordnoteringarna är cirka 900 ex 22/9 1990 vid Åstholmen och 760 ex Lörudden 19/10 1991.

Vintertid anträffad varje år sedan mitten av 1980-talet, främst i december, vanligtvis med några fynd om enstaka fåglar eller små grupper. Som mest har 17 ex setts tillsammans vid Åstholmen 1/12 1998. Ej påträffad

i mars varför någon säker övervintring ej konstaterats.

I inlandet påträffad elva gånger sedan 1968, oftast enstaka exemplar eller små grupper. En större flock om cirka 100 ex sågs i Borgsjön i oktober 1975.

extremdatum: 3/4 respektive 12/2.

historik: »Sjörre. Allmän under höstflyttningarna, sparsammare om våren» (Olaf Gylling 1885–97). Ett omdöme som håller än i dag.

Svärta *Melanitta fusca*

utbredning: Tämligen allmän häckfågel i havsbandet vid exempelvis Njurundakusten och Åstön. Utanför Brämö kalv, Njurunda sågs 100–150 ex 28/6 1998. I motsats till förhållandena i södra Sverige har ingen minskning av beståndet kunnat noteras. Populationen i landskapet uppskattades 1999 till cirka 125 par.

flyttning och övervintring: Ses allmänt under flyttningstid i kustbandet, både vår och höst. Anländer i början av maj och flyttar bort företrädesvis under oktober.

Observeras sällsynt i inlandet under sträcktid. Under 1980-talet har enstaka fåglar setts vid tre tillfällen samt dessutom en flock om 27 ex mot öster utefter Indalsälven vid Sillre, Liden 1/5 1983. (Jämför även ejder).

Påträffas regelbundet men sällsynt vintertid i kustbandet, främst i december, tillfälligtvis i januari och februari. Åtminstone en gång har arten övervintrat (1990–1991). Största vinterflock som setts är 7 ex (5 hanar och 2 honor) Åstholmen 21/2 1988.

historik: »I skären mellan Hernösand och Sundsvall observerades *Anas fusca* (svärta)» (W Meves 1858). »Allmän under sträcket och häckar tämligen talrikt» (Olaf Gylling 1885–97). »Allmän och häckande i Västernorrland» (Aug. Carlson 1894). »Norrut häckar hon tämligen allmänt i Västernorrlands län, och nordligast är hon funnen bosatt utanför Umeå» (S Ekman 1922). Med all sannolikhet gäller ovanstående även Medelpadskusten av Västernorrland.

Knipa *Bucephala clangula*

utbredning: Allmän häckfågel i havsvikar och invatten i hela landskapet.

flyttning och övervintring: Förekommer allmänt under flyttningstid vår och höst i hela landskapet. Anländer tidigt om våren i samband med islossningen, oftast i början av april. Flyttar bort i oktober–november. Samlas ibland i större flockar som 230 ex Lörudden 6/5 1989 och samma år 241 ex Stornäset 19/7.

Övervintrar tämligen allmänt i kustbandet, främst vid Lörudden, men även i invatten, till exempel i Ljungan och Indalsälven. Vanligtvis i flockar om 5–10 ex, emellanåt påträffas ansamlingar upp till 50 ex.

historik: »Längs östra kusten häckar hon från Luleåtrakten söderut genom Ångermanland och i Sundsvallstrakten» (C R Sundström 1890). »Allmän under sträcket och häckar temligen

talrikt» (Olaf Gylling 1885–97). »Synes hafva sin egentliga häckzon mellan 62–68° nordlig bredd» (Aug. Carlson 1894).

Salskrake *Mergus albellus*

förekomst: Tämmligen allmän–sparsam genomflyttare under våren i kustbandet och i kustnära insjöar. Uppträder oftast i små grupper upp till 5–6 ex, undantagsvis i större antal.

Rekordnoteringen är 30 exemplar (15 hanar och 15 honor) vid Hörningsholm 24/4 1999.

Antalet rapporterade exemplar har ökat under senare år.

Anländer normalt i slutet av april–början av maj. Ofta är sträcket koncentrerat till en 10–14-dagars period i månadsskiftet. Sällsynt kan något exemplar dröja kvar in i juni, som 1 hane Mingen 16/6 1997.

Under höststräcket sällsynt. Sedan 1968 finns tolv fynd, varav fyra gjordes 1998. Flest höstfynd har gjorts i oktober.

Vintertid endast anträffad en gång (1 hona Åstholmen 28/12 1989).

I inlandet påträffad tretton gånger, varav fyra av fynden gjordes 1998. Första inlandsfyndet var 1 hona Munktorpsjön, Torp 26/5 1985.

extremdatum: 23/3 respektive 28/12.

historik: Första rapporterade fyndet i landskapet var 1 ex som nedlades

i utmärslat tillstånd vid Sanna (Brämön), Njurunda hösten 1955 (Olof Elofson 1959).

Småskrake *Mergus serrator*

utbredning: Tämmligen allmän häckfågel längs kusten. I inlandet sparsam i klarvattensjöar och vattendrag. Artens status i inlandet dock ofullständigt känd. Populationen i Medelpad uppskattades 1999 till cirka 150 par.

flyttning och övervintring: Uppträder allmänt under flyttningstid

i kustlandet. Anländer i slutet av april–maj och flyttar i huvudsak söderut under september–oktober.

I inlandet sällsynt, enstaka fynd finns, främst under vårsträcket.

Vintertid påträffad med något eller ett par exemplar de flesta vintrar under 1980- och 90-talen, främst vid Åstholmen. Vid ett tillfälle kan arten ha övervintrat då 2 honfärgade fåglar sågs flera gånger under mars 1991. Ett vinterfynd finns från inlandet (1 par Gimåfors, Holm 28/2 1982).

historik: »I skären mellan Hernösand och Sundsvall observerades *Mergus serrator*, småskrake» (W Meves 1858). »Prackan, häckar allmänt» (Olaf Gylling 1885–97).

Storskrake *Mergus merganser*

utbredning: Allmän häckfågel i havsvikar samt i sjöar och vattendrag i hela landskapet. Populationen i Medelpads kustland uppskattades 1999 till cirka 250 par.

flyttning och övervintring: Påträffas allmänt under flyttningstid

i hela landskapet. Anländer i samband med islossningen i april och flyttar bort huvudsakligen i oktober–november. Större ansamlingar påträffas emellanåt rastande, som 200 ex Slädaviken, Alnö 13/9 1982. Vid sträcklokalerna i havsbandet kan än högre antal påträffas. Högsta dagssiffra är 400 ex mot söder Lörudden 12/10 1993.

Övervintrar normalt i små antal där öppet vatten finns, främst i älvarna. Isfria vintrar tämligen allmän längs kusten.

historik: »Storskraken, häckar allmänt» (Olaf Gylling 1885–97) »Förekommer och häckar i Västernorrland» (Aug. Carlson 1894).

Bivråk *Pernis apivorus*

utbredning: Sparsam häckfågel i skogsmark i kustlandet och älvdalarna.

I övriga delar sällsynt. Arten har troligen minskat under 1990-talet.
flyttning och övervintring: Sparsam genomflyttare, främst i kustlandet. Anländer under andra halvan av maj och flyttar bort från slutet av juli–september. Oftast ses ensamma fåglar eller några få tillsammans. Vid enstaka tillfällen har dock större antal noterats under vårsträcket, som 30 ex på nordsträck under en timme Alnö 27/5 1972 och 35 ex under en halvtimme över Haga, Sundsvall 25/5 1985. Under höststräcket som mest 14 ex Hökberget, Njurunda 4/9 1982.

extremdatum: 13/5 respektive 4/10.

historik: »Bivråk. Allmänt häckande» (Olaf Gylling 1885–97).

Brun glada *Milvus migrans*

förekomst: Raritet som påträffats fem gånger avseende 6 individer.

1 ex Skedlo, Njurunda	26/4 1975
2 ex mot NNO Sidsjön, Sundsvall	7/4 1976
1 ex Johannedal, Skön	12/5 1979
1 ex mot söder Stornäset	19/5 1989
1 ad mot söder Skrängstasjön	20/9 1997

Röd glada *Milvus milvus*

förekomst: Raritet som påträffats två gånger.

1 ex Brämön, Njurunda	18/4 1886
1 ex mot norr Skönsmon, Sundsvall	14/7 1989

historik: Det första fyndet i landskapet har nedtecknats av C R Sundström 1890. »Häckar allmänt i södra och mellersta Sverige och utmed Östersjön något högre till Gefle. Högre uppåt blir hon sällsynt äfven under flyttningen och upphör med 65°» (Aug. Carlson 1894). Enligt en uppgift

i »Sockenbeskrivningar från Medelpad nr 2, Njurunda pastorat 1856–58» av Ol. Em.

Naeslund uppges gladan som förekommande i Njurunda.

Havsörn *Haliaeetus albicilla*

utbredning: Sällsynt häckfågel som konstaterats häcka åtminstone två gånger, senast 1999. Ett bo har återfunnits men är numera övergivet. Ungfåglar har vid utfodringsplats setts uppträda tillsammans med adulta fåglar på sådant sätt att man kan förmoda att det rör sig om familjer.
flyttning och övervintring: Ses sparsamt, vissa år tämligen allmänt under flyttningen, både vår och höst. Under våren främst i mars–april med tyngdpunkten på april. Bortflyttningen sker främst i oktober–november.

Antalet fynd per år har ökat kraftigt den senaste tioårsperioden.

I inlandet sällsynt och första fyndet gjordes så sent som 1990 (1, troligen 1K, Vikbron, Torp 29–30/11). Därefter endast påträffad ytterligare två gånger (1 ex Åse by, Borgsjö 18/10 1992 och 1 ex Fäbodsjön, Ljustorp slutet av september 1993).

I samband med utfodring under vintermånaderna har mellan 1 ex och så många som 7 ex setts på åteln. Det har rör sig om både adulta, subadulta och 1–2K-fåglar.

historik: »Hafsörn. Jag känner ej någon häckplats för denna fogel inom länet. Dock förekommer han emellanåt under ströftåg vår och höst: Så på Bremön, der för några år sedan en ung, ovanligt storväxt, hafsörn sköts medan han höll jagt på öns hundar» (Olaf Gylling 1885–97).

Brun kärrhök *Circus aeruginosus*

utbredning: Sällsynt häckfågel. Den första häckningen påträffades

i Mingen 1982 och har sedan dess konstaterats häcka ytterligare en gång (1992). Troligen har arten häckat på samma lokal med ett par under hela 1990-talet, då ett stationärt par setts varje år, dock utan att häckningsframgång påvisats. 1998 och 1999 påträffades en 1K-fågel vid närliggande Skrängstasjön i månadskiftet augusti–september, vilket torde vara resultatet av lyckad häckning i Mingen.

flyttning och övervintring: Sparsam under flyttningstid, både vår och höst. Oftast påträffad under vårsträcket, främst i maj. Flyttar bort i slutet av augusti–september. Antalet fynd har ökat under 1990-talet, främst under sträcktid.

I inlandet påträffad 13 gånger, första fyndet var 1 ex Stor-Kassjömyran, Torp 29/6 1979.

Därefter noterad 1986 (2 fynd), 1991, 1995, 1998 (3 fynd) och 1999 (5 fynd).

extremdatum: 10/4 respektive 6/10.

historik: »Bruna kärrhöken. Ett ungt ex erhöles på 1880-talet i Sundsvallstrakten» (Olaf Gylling 1885–97). »Skjuten tre gånger i Sundsvallsområdet» (Aug. Carlson 1894).

Blå kärrhök *Circus cyaneus*

utbredning: Sällsynt häckfågel i skogsmark med kalhyggen och myrmarker i inlandet. Fem häckningar har konstaterats, den första i Haverö 1981 då bo med fem ägg hittades på ett hygge. De övriga i Borgsjö och Torps socken 1983 och 1984. Därutöver sedd under häckningstid vid ett flertal tillfällen under goda smågnagarår, varför man kan anta att betydligt fler häckningar ägt rum.

flyttning och övervintring: Tämmligen allmän genomflyttare i kustlandet både vår och höst.

Under våren ganska koncentrerat, främst i slutet av april. Höststräcket däremot är mer utdraget och pågår från slutet av juli (gamla hanar) till oktober (ungfåglar).

Snöfattiga vintrar med riklig tillgång på smågnagare kan enstaka exemplar undantagsvis dröja sig kvar ända in i januari. Vintern 1985 sågs två olika exemplar på Söråkerslandet 12 och 13 januari.

extremdatum: 5/4 respektive 13/1.

historik: »Blåhöken. Visar sig höst och vår. Mycket skygg och svåråtkomlig. Bör tillvaratagas för uppstoppning». (Olaf Gylling 1885–97). Uppges enligt en obekräftad uppgift i Sundsvalls tidning 27/4 1949, ha häckat ett par år vid Näset, Borgsjö.

Ängshök *Circus pygargus*

förekomst: Raritet som påträffats en gång.

1 ad hona mot söder Mjösund, Njurunda 4/9 1993

Duvhök *Accipiter gentilis*

utbredning: Sparsam häckfågel i gammal skog i hela landskapet.

flyttning och övervintring: Uppträder tämligen allmänt–sparsamt under flyttningen, både vår och höst i hela landskapet. Äldre fåglar är huvudsakligen stannfåglar, medan ungfågeln ofta flyttar bort.

Anländer i april och flyttar bort i oktober–november.

historik: »Dufhöken. Dessvärre allmän. Dufhöken mördar äfven andra roffoglar, som föga ge honom efter i styrka, t ex bivråkar etc» (Olaf Gylling 1885–97). »Allmän i Jämtland och Västernorrland» (Aug. Carlson 1894).

Sparvhök *Accipiter nisus*

utbredning: Tämmligen allmän häckfågel i skogsmark i hela landskapet.

flyttning och övervintring: Allmän under sträcktid vår och höst

i hela landskapet. Anländer i huvudsak under april och flyttar bort september–oktober. Emellanåt har dagssiffror på drygt 40 ex noterats, till exempel vid Hökberget, Njurunda. Främst äldre fåglar övervintrar sparsamt i anslutning till bebyggelse och tätorter. historik: »Sparfhök. Allmän i Västernorrland» (Aug. Carlson 1894). »Dessvärre allmän» (Olaf Gylling 1885–97).

Ormvråk *Buteo buteo*

utbredning: Tämligen allmän häckfågel i skogsmark i hela landskapet. Beståndet varierar kraftigt beroende på smånagartillgången.

flyttning och övervintring: Uppträder allmänt under sträcktid, både vår och höst. Under bra sträckdagar kan upp till 20–25 ex ses på någon timme, till exempel på Hökberget eller Fällberget i Njurunda socken. Anländer i huvudsak i april och flyttar bort i september–oktober.

Övervintrar ej, men snöfattiga och smånagarrika vintrar kan enstaka exemplar dröja sig kvar in i januari. Första vinterfyndet är 1 ex Gasabäck, Hässjö 12/1 1984.

extremdatum: 8/3 respektive 20/1.

historik: »Ormvråk. Häckar allmänt. Gör skada på unghare och fogel under häckningstiden» (Olaf Gylling 1885–97). »Allmän i Västernorrland, men mera sällsynt i Jämtland» (Aug. Carlson 1894).

Fjällvråk *Buteo lagopus*

utbredning: Tämligen allmän–sällsynt häckfågel i skogsmark med hyggen och bergsbranter i hela landskapet, utom i den kustnära delen. Första kända häckningen i landskapet påträffades i Jämtgaveln, Borgsjö 1974, där arten eventuellt häckade även 1973.

Arten har gynnats av det moderna skogsbruket med stora hyggen. Beståndet varierar kraftigt mellan olika år och toppåren sammanfaller med toppen i smånagarcykeln. Under bottenåren rapporteras endast ett fåtal häckningar. Under toppåren under 1980-talet rapporterades 40 häckningar 1980, 36 stycken 1984 och 40 stycken 1987. Det verkliga antalet häckningar har uppskattats till det dubbla dessa år. Arten har konstaterats häcka varje år sedan 1980 utom 1982, 1992 och 1993.

flyttning och övervintring: Tämligen allmän genomflyttare vår och höst i hela landskapet, även om rapporter från kustlandet dominerar.

Anländer i april och flyttar söderut september–oktober med sträcktoppen kring månadsskiftet. Främst under hösten kan större antal noteras, som 110 ex Lörudden 27/8 1987 och 203 ex Hökberget, Njurunda 30/9 1987.

Snöfattiga vintrar med god smånagartillgång kan enstaka fjällvråkar dröja sig kvar in i januari, men drar sedan söderut. Vintern 1984–85 sågs 6–7 ex under december och ett 10-tal under januari, med som mest 9 ex 19/1. Samtliga dessa individer höll till längs åkermarkerna utefter Söråkerslandet. Vintern 1987–88 sågs 3–4 ex under december och 3 ex under januari. Ett mycket sent vinterfynd finns, 1 ex Stadsbacken, Sundsvall 7/2 1990, vilket är det enda februarifyndet i landskapet.

extremdatum: 29/3 respektive 19/1 (februarifyndet undantaget).

historik: »Fjällvråk. Temligen allmän under flyttningarna» (Olaf Gylling 1885–97).

Kungsörn *Aquila chrysaetos*

utbredning: Sällsynt häckfågel som konstaterats häcka vid tre tillfällen. Första häckningen påträffades i västra delarna av landskapet 1993. Samma par häckade även 1996 och 1998. Den totala populationen torde dock vara större, då adulta kungsörnar ses då och då under häckningstid på andra lokaler. Observationer har gjorts i samma områden vid flera tillfällen. Trots idogt inventeringsarbete, framför allt under 1990-talets andra hälft, har inget mer par kunnat påträffas häcka.

flyttning och övervintring: Sparsam genomflyttare både vår och höst. Anländer under mars–april och flyttar bort i oktober–november. I de allra flesta fall rör det sig om juvenila och subadulta individer. Uppträder oftast solitärt, men vid enstaka tillfällen har flera exemplar setts. Högsta noterade dagssiffra är 6 ex (5 juv och 1 subad) Hökberget, Njurunda 18/10 1981. Enstaka år har något eller ibland ett par exemplar besökt utfodringsplatsen i kustlandet. historik: »Förekommer tillfälligtvis» (Olaf Gylling 1885–97).

Fiskgjuse *Pandion haliaetus*

utbredning: Sparsam häckfågel i hela landskapet. Partätheten är dock något högre i kustlandet än i inlandet, till exempel hyser Njurunda socken cirka fem par. Vid riksinventeringen 1971 rapporterades 13 häckningar och under arbetet med Svensk Fågelatlas återfanns 22 bon. Det totala antalet bon uppskattades då till cirka 40, alla dock inte bebodda varje år. Beståndet uppskattades till 30–35 par. Under 1990-talet har som mest nio säkra häckningar rapporterats under ett enskilt år (1994 och 1997). Det troliga är att fiskgjusen minskat något och att populationen i landskapet numera är cirka 20–25 par.

flyttning och övervintring: Tämligen allmän genomflyttare i hela landskapet. Anländer under andra halvan av april och flyttar bort i september.

extremdatum: 13/4 respektive 3/10.

historik: »Rätt allmän. Häckar på tre ställen, bl a på Bremön» (C R Sundström 1888).

»Mycket talrik i Västernorrland» (Aug. Carlson 1894). »Fisk-gjause. Förekommer regelbundet inom länet» (Olaf Gylling 1885–97).

Tornfalk *Falco tinnunculus*

utbredning: Sparsam, vissa år tämligen allmän häckfågel i hela landskapet vid odlad bygd och på kalhyggen. Beståndet varierar kraftigt beroende på smågnagartillgången. Vid inventering 1987, som var ett toppår för smågnagare, konstaterades 19 häckningar, 9 troliga samt ytterligare 8 ex i lämplig miljö under häckningstid. Under 1980-talet i övrigt rapporterades 4–5 häckningar per år, med som mest 9 stycken 1983. Under 1990-talet, som i stort varit ett dåligt decennium för smågnagare, har genomsnittet varit 3–4 rapporterade häckningar per år.

flyttning och övervintring: Tämligen allmän genomflyttare i hela landskapet vår och höst. Anländer i april och flyttar bort främst i september, sparsamt under oktober.

Sällsynt kan något enstaka ex dröja sig kvar in i januari som vintern 1984–85 då 1 hane sågs vid flera tillfällen på Söråkerslandet.

extremdatum: 21/3 respektive 19/1.

historik: »Allmän. Fallor stundom offer för duvhöken» (Olaf Gylling 1885–97). »Häckar i Västernorrland vid Sundsvall årligen» (Aug. Carlson 1894). »Tornfalken tillhör de arter som drabbades av biociderna under 1950- och 60-talen. Arten minskade främst i södra Sverige men en viss nedgång märktes även i vårt landskap. Tack vare en minskad biocidanvändning under de senaste årtiondena har en återhämtning ägt rum. Dessutom har arten gynnats av hyggenas utbredning» (Hedvall m.fl. 1989).

Aftonfalk *Falco vespertinus*

förekomst: Raritet från sydost som påträffats tre gånger.

1 subad hane Mingen	12/6–13/7 1976
1 hane Björkö, Njurunda	26/5 1985
1 ad hane Stornäset	13/5 1988

Stenfalk *Falco columbarius*

utbredning: Sällsynt häckfågel som konstaterats häcka en gång (par med 3 ungar Hallsta, Borgsjö 9/7 1988). Ett fynd av 1 hona och 1 juvenil fågel 25–30/8 1981 vid Stor-Öratjärn, Ljustorp har bedömts som att häckning nödvändigtvis ej skett i Medelpad på grund av sent datum och närheten till Ångermanland. Dessutom har 1 hane setts under häckningstid Lamptjärnen 8/6 1980 och vid Djupröra 7/7 1984, båda lokalerna i Torps socken.

flyttning och övervintring: Tämmligen allmän genomflyttare i hela landskapet. Observationerna i kustlandet dominerar dock. Anländer i april och flyttar bort främst i september, sparsamt i oktober. Sällsynt har arten observerats i november.

Inga vinterfynd finns.

extremdatum: 1/4 respektive 29/11.

historik: »Tämmligen allmän. Häckar troligen i Sundsvalls omgivning» (C R Sundström 1888). »Dvärgfalken. Allmän. Häckar här också» (Olaf Gylling 1885–97). »Häckar i Västernorrland där han är rätt allmän» (Aug. Carlson 1894). »Har efter en nedgångsperiod under 1960- och 1970-talen åter ökat, även om den fortfarande kanske är fåtaligare än under 1950-talet» (Hedvall m.fl. 1989).

Lärkfalk *Falco subbuteo*

utbredning: Sparsam häckfågel i dungar och skogsmark, oftast nära sjöar eller odlad mark i hela landskapet. Beståndet uppskattades i slutet av 1980-talet till cirka 20–30 par. Detta torde också gälla 1990-talets första hälft. Därefter har en ökning av antalet rapporterade lärkfalkar under häckningstid skett. Beståndet varierar mellan olika år, dock ej lika mycket som för de smågnagarberoende rovfågeln.

flyttning och övervintring: Sparsam genomflyttare i hela landskapet, i kustlandet enstaka år dock tämligen allmän. Anländer i maj och flyttar bort i slutet av augusti–september. Antalet fynd av lärkfalk har under senare hälften av 1990-talet ökat också när det gäller individer på flyttning.

extremdatum: 27/4 respektive 6/10.

historik: »Häckar tämligen allmänt upp till Ångermanland» (C R Sundström 1877). »Förekommer här och där vid insjöarne, mest i länets sydligare delar» (Olaf Gylling 1885–97). »Finnes i låglandet i Ångermanland och Medelpad» (Aug. Carlson 1894).

Jaktfalk *Falco rusticolus*

förekomst: Sällsynt genomflyttare som påträffats 20 gånger under 1900-talet. Första fyndet (under detta sekel) gjordes så sent som 1983. Samtliga fynd har gjorts i kustlandet.

De få vårfynden är gjorda i mars–maj, och de flesta höstfynden i september–oktober. De allra flesta observationerna ligger inom artens normala flyttningstid och består till största delen av juvenila fåglar. Månadsvis fördelning: mars (1), april (4), maj (1), september (6), oktober (7), november (1).

extremdatum: 18/3 respektive 13/11.

historik: »Stora jaktfalken. Uppträder tillfälligtvis om vintern, mest de yngre, och håller då jagt på orrar och ripor» (Olaf Gylling 1885–97).

Pilgrimsfalk *Falco peregrinus*

förekomst: Sällsynt gäst som under 1990-talet påträffats med 1–5 ex per år, utom 1999 då hela 7 ex observerades. Under åren 1968–79 gjordes 6 fynd, 1980–88 15 fynd och under perioden 1989–99 26 fynd. Samtliga observationer sedan 1968 är gjorda i kustlandet. Ökningen av antalet fynd under 1980-talet ansågs bero på den ökade ornitologiska aktiviteten, främst på sträcklokaler. Under 1990-talet får uppgången även tillskrivas den populationsökning arten uppvisar i Sverige med hjälp av Projekt Pilgrimsfalk.

Vårsträcket passerar under april–maj. Höststräcket är mer utdraget med fynd från mitten av augusti till slutet av november.

extremdatum: 27/3 respektive 24/11.

historik: »Pilgrimsfalken eller vanliga jaktfalken. Häckar flerstädes i skärgården i passande ättestupor» (Olaf Gylling 1885–97). »Från Medelpad är två häckningsplatser kända» (Kai Curry-Lindahl 1959). »Betraktades i äldre tider som relativt allmän häckfågel och de flesta bergsstupen, framför allt

i älvdalarna, torde ha varit regelbundet bebodda. Var ännu på 1940-talet inte ovanlig.

Minskade kraftigt under 1950-talet delvis på grund av förföljelse men framför allt på grund av biocidanvändningens verkningar. Den senaste häckningen i landskapet skedde troligen i början 1960-talet» (Hedvall m.fl. 1989).

Järpe *Bonasa bonasia*

utbredning: Tämligen allmän häckfågel i fuktig bland- och barrskog i hela landskapet.

flyttning och övervintring: Utpräglad stannfågel.

historik: »Järpe. Minkas». (Olaf Gylling 1885–97). »Allmän i Västernorrland» (Aug. Carlson 1894).

Dalripa *Lagopus lagopus*

utbredning: Sparsam, vissa år sannolikt tämligen allmän häckfågel

i anslutning till myrområden och kalhyggen i större delen av landskapet, dock främst i inlandet. Verkar efter en nedgång under 1980-talet åter ökat under senare delen av 1990-talet. Förekomsten i landskapet är dock ofullständigt känd.

flyttning och övervintring: Stannfågel, men vissa år förekommer kortare förflyttningar och arten kan ses i kustbandet. Flera fynd finns från Åstholmen under 1980- och 1990-talen och ett fynd från Bänkås, Alnö januari 1985.

historik: »Dalripa. Tämligen allmän, mest i länets nordligare och högre belägna delar, men äfven på öar och större skogklädda holmar i skärgården» (Olaf Gylling 1885–97). »Mindre allmän kring Sundsvall» (Aug. Carlson 1894). »Ökade i samband med kalhuggningarna på 1960-talet och början av 1970-talet, men har möjligen minskat senare» (Hedvall m.fl. 1989).

Orre *Tetrao tetrix*

utbredning: Allmän–tämligen allmän häckfågel i skogsmark med inslag av myrar i hela landskapet. Arten verkar ha anpassat sig till det moderna skogsbruket och nyttjar även kalhyggen. Beståndet varierar från år till år men verkar ha ökat under 1990-talet.

flyttning och övervintring: Stannfågel, endast kortare strövtåg förekommer.

historik: »Orre. Allmän och torde vid barrskogarnes uthuggning och markernas omdaning till lövskogsbärande vinna allt mer terräng, på tjädernas bekostnad» (Olaf Gylling 1885–97).

Tjäder *Tetrao urogallus*

utbredning: Häckar sparsamt i gammal skog i hela landskapet. På grund av att allt större arealer skog avverkas trängs tjädern alltmer undan. Beståndet har troligen minskat kraftigt, inte bara under den senaste tioårsperioden.

flyttning och övervintring: Utpräglad stannfågel.

historik: »Tjäder. Temligen allmän på passande lokaler, men minskas» (Olaf Gylling 1885–97).

Rapphöna *Perdix perdix*

förekomst: Raritet som sedan 1968 är påträffad fyra gånger. Dessa fynd är av osäker härkomst.

1 ex Matfors	15–24/4	1979
2 ex Bosvedjan, Skön		18/4 1981
1 ex Ås ängar, Alnö		14/6 1990
3 ex Släda, Alnö		9/10 1992

historik: »År 1863 funnos raphhönsen talrikt i Hälsingland (Sundevall) och våren 1867 hade de nått långt in i Medelpad» (P Rosenius 1926). »Förekommer längs Ljungan upp till Borgsjö» (L J Hallgren 1869). »Raphhönan förekommer lite här och hvar inom länet» (Olaf Gylling 1885–97). »Häckar äfven på flera ställen i Västernorrland» (Aug. Carlson 1894). Häckade tidigare vid odlad mark och fram till 1911–12 fanns det bl.a. en flock på cirka 20 ex i Gudmundsbyn, Skön (Hjalmar Sjölund).

I Norra Sillre, Borgsjö sågs den sista raphhönan omkring 1928–29 (Gullik Gulliksson). »Trots utplanteringsförsök, bland annat med kycklingar kläckta ur ägg från Tornedalen under 1950-talet, har den alltså nästan helt försvunnit. Till en del har detta berott på det moderna jordbruket med kemisk ogräsbekämpning» (Hedvall m.fl. 1989).

Vaktel *Coturnix coturnix*

förekomst: Sällsynt gäst som ej påträffas årligen. Sedan 1968 har 24 fynd gjorts. Under 1970-talet rapporterad fem gånger, 1980-talet påträffad vid sex tillfällen och under 1990-talet har arton fynd gjorts. Flest observationer har gjorts i kustlandet.

I inlandet endast påträffad tre gånger sedan 1960-talet (1 ex Kölsillre, Haverö 12/8 1974, 1 ex Ön, Stöde 1/6 1975 och 1 ex Långliden, Liden 16–25/7 1989).

extremdatum: 29/5 respektive 12/8.

historik: »År 1859 hördes han i Medelpad vid Sundsvall» (P Rosenius 1926). »Vakteln, lär hafva visat sig inom länet ehuru jag ej kan anföra någon full exakt uppgift härom» (Olaf Gylling 1885–97).

Tidigare sällsynt häckfågel på odlad mark i hela landskapet. Två häckningar har påträffats (bo med 10 ägg Sillrebodarna, Borgsjö 1/8 1921 och ett bo Västanå, Borgsjö 1947). I Sillre, Borgsjö hördes vaktlar spela fr.o.m. 13/6 1939. »Från början tycktes de vara fem eller rent av tio stycken, men lätet förvillar mycket och fr o m slutet av juni hördes högst två fåglar. Den 10/7 hördes de för sista gången. De uppehöll sig i klövervallarna och torde inte ha häckat. 1943 och 1947 hördes endast 1 ex på denna lokal» (Gullik Gulliksson). Från 1950- och 1960-talen finns totalt fem fynd.

Fasan *Phasianus colchicus*

utbredning: Sällsynt häckfågel i kustlandet. Var i slutet av 1970-talet nästan helt försvunnen, men förnyad inplantering, bland annat på norra Alnö i början av 1980-talet, har gett upphov till en ny, liten fast stam.

Par eller honor med kycklingar påträffades några år på 1980-talet och under 1990-talet har häckningar konstaterats minst fyra år. I slutet av 1990-talet märktes en uppgång av populationen i området kring Stornäset–

Hörningsholm samt en viss spridning utanför kärnområdet. Fynd har även gjorts på Söråkerslandet och i Selångers och Sköns socken.

I inlandet har enstaka häckningar konstaterats, exempelvis sågs 6 ex (troligen en kull) vid Hallsta, Borgsjö 18/9 1983. Därutöver påträffad endast ett fåtal gånger, senast Kälsta, Stöde vintern 1994–95.

flyttning och övervintring: Utpräglad stannfågel.

historik: »Har inplanterats med växlande framgång vid flera tillfällen på olika platser sedan slutet av 1940-talet. Häckade under 1960-talet på flera ställen i kustlandet, bland annat på

norra Alnön, på Söråkerslandet, vid Kråkstasjön, Njurunda och i Klökan, Skön» (Hedvall m.fl. 1989).

Vattenrall *Rallus aquaticus*

förekomst: Sällsynt gäst som under häckningstid påträffats vid 47 tillfällen sedan 1968. Förekommer i kärr och eutrofa sjöar. Någon häckning har aldrig konstaterats men kan mycket väl ägt rum. För detta talar den näst intill årliga förekomsten i Mingen, vissa år med både två och tre spelande fåglar, samt fyndet av ett spelande par i Prästvikén–Prästtjärnen, Selånger 1989. Under åren 1969–1988 påträffades vattenrallen elva gånger och således har 36 fynd gjorts den senaste tioårsperioden. Endast ett höstfynd finns sedan 1968: 1 ex Skrängstasjön 15/9 1996.

I inlandet sällsynt, fem fynd finns sedan 1968. Det första var 1 ex N Sillre, Borgsjö 12/5–18/6 1968 och det senaste vid Lindsjön, Attmar 13/6 1999. Inga vinterfynd har gjorts under 1900-talet.

extremdatum: 26/4 respektive 15/9 (fynden vintertid på 1800-talet och 1914 är odaterade).
historik: »Vattenrall. En gång i december erhållen i Medelpad» (Olaf Gylling 1885–97).

Andra tidiga observationer är 1 ex på okänd lokal i december 1914 (Einar Lundberg 1929) samt 1 ex funnet dött under kraftledning Långliden, Liden 26/4 1947 (Sven G:son Blomqvist 1948). Därefter påträffad totalt sju gånger under 1950-talet och början av 1960-talet.

Småfläckig sumphöna *Porzana porzana*

förekomst: Sällsynt gäst vid vegetationsrika sjöar och kärr i kustlandet. Enstaka fynd är också gjorda vid rena kustlokaler. Sedan 1968 har 31 fynd gjorts, varav 17 under 1990-talet, de allra flesta i juni. Högsta antal under ett enskilt år är 3 ex. Några av fynden har gällt riktiga långstannare, som

1 ex Gropsjön–Nordansjösjön, Sättna 18/5–1/7 1993 och 1 ex Skrängstasjön 15/5–30/6 1997. Ökningen i antalet fynd den senaste tioårsperioden får till viss del tillskrivas det ökade intresset för nattaktiva försommararter.

I inlandet påträffad en gång (1 ex Stödesjöns delta 10/7 1997).

extremdatum: 15/5 respektive 31/7.

historik: »Kärrhöna. En gång erhållen i Medelpad. Häckar nog på flera ställen, men hennes ytterst undångömda lefnadssätt räddar henne från upptäckt» (Olaf Gylling 1885–97). Därefter under 1900-talet ej påträffad förrän 5/6 1959 då 1 ex hördes spela i Mingen. Inga fynd finns från perioden 1960–67.

Kornknarr *Crex crex*

förekomst: Sällsynt gäst som sedan 1968 påträffats 47 gånger. Antalet fynd varierar markant från år till år. Vissa år saknas kornknarren helt för att andra år anträffas med två, ända upp till tio exemplar (1999). De allra flesta fynd är gjorda under juni.

I inlandet påträffad fem gånger sedan 1968, bland annat ett par Kälen, Torp 29/6 och 2/7 1992.

extremdatum: 25/5 respektive 8/8.

historik: »Vid Sundsvall träffades *Crex pratensis*, åkerknarr» (W Meves 1858). »Åkerknarr. Tämligen allmän, mest i Medelpad» (Olaf Gylling 1885–97). »Allmän i Västernorrland» (Aug. Carlson 1894). Kornknarren har tidigare häckat på odlad mark och sankängar i hela landskapet. Liksom i landet i övrigt har arten dock gått starkt tillbaka. Konstaterades senast häcka med två par Digernäs, Haverö 1948 där den även häckade 1913 eller 1914 (Tage Allegård 1953).

Rörhöna *Gallinula chloropus*

utbredning: Häckar sällsynt i vegetationsrika sjöar och tjärnar i kustlandet. Första kända häckningen påträffades i Gärdetjärnen, Skön 1970. Sedan dess har ytterligare häckningsfynd gjorts på samma lokal vid flera tillfällen samt i Prästtjärnen och Sticksjön i Selångers socken. Under 1970-talet konstaterades tre häckningar, alla i Gärdetjärnen, Skön. Under 1980-talet gjordes ett häckningsfynd och under 1990-talet totalt tre stycken. Trots de få konstaterade häckningarna verkar populationen i Medelpad stabil.

Från inlandet är endast en häckning känd (1 ad med 2 juv Ljungavverk 1990).

flyttning och övervintring: Påträffas sällsynt i kustlandet under flyttningstid, främst i april–maj, med flest fynd i maj.

Under höststräcket mycket sällan sedd och endast två senhöstfynd finns (1 juv Sidsjön, Sundsvall 6/10 1995 och ett mycket udda fynd avseende

1 ex inne i Sundsvalls reningsverk 25/11–7/12 1998. Fågeln infångades och transporterades till Pildammsparken, Malmö med inrikesflyget 7/12).

I inlandet påträffad endast fyra gånger utöver häckningen. Första fyndet var 1 ex Nederede, Stöde i april 1978.

extremdatum: 4/3 respektive 6/10 (reningsverksfågeln undantagen).

historik: »Rörhönan är en sentida invandrare som iaktogs i landskapet första gången i Mingen 3/6 1960. Arten har härefter successivt spritt sig, men då den är svårinventerad på grund av sitt tillbakadragna levnadssätt är den nuvarande utvecklingstendensen svårbedömd» (Hedvall m.fl. 1989).

Sothöna *Fulica atra*

utbredning: Tämmligen allmän häckfågel i vegetationsrika sjöar i kustlandet.

I inlandet sparsam längs Ljungans dalgång upp till Ångetrakten. Har dessutom häckat i Munktorpsjön, Torp 1978. Efter en nedgång under 1980-talet verkar arten öka igen, både i kustlandet och inlandet.

I Skrängstasjön har ansamlingar på upp till 30 ex setts och vid Edebottarna, Borgsjö 10 ex under slutet av 1990-talet.

flyttning och övervintring: Uppträder tämmligen allmänt i kustlandet under flyttningstid, i inlandet sparsamt. Anländer i april och flyttar bort

i september–oktober. Under höstflyttningen har sällsynt större rastande flockar på 100 ex och fler påträffats. Anmärkningsvärda fynd är bland annat cirka 275 ex Mingen 20/10 1974 och cirka 400 ex på samma lokal 11–18/9 1976. Så stora ansamlingar har inte påträffats under 1980- eller 1990-talet.

Vintertid observerad vid två tillfällen (1 ex Selångersån 26/1 1983 och 1 ex Tynderösundet, Tynderö 15/12 1990–3/2 1991).

extremdatum: 28/3 respektive 3/2.

historik: »En gång erhållen i Sundsvallstrakten i december» (Olaf Gylling 1885–97). Häckade i mitten av 1920-talet i norra Hälsingland, vilket då ansågs vara den nordligaste häckplatsen i landet (Bo Witt-Strömer). Enstaka ex hade dock påträffats längre norrut, till exempel i Jämtland, vid Sundsvall och Löfånger i Västerbotten (Otto Holm 1927). I Medelpad häckar hon i Skrängstasjön, Mingen, Bergatjärn och Selångersjön (Olof Elofson 1952–53).

Trana *Grus grus*

utbredning: Tämmligen allmän–sparsam häckfågel vid myrmarker och vegetationsrika sjöar i hela landskapet. Vid riksinventeringen 1980 uppskattades antalet häckande par till minst 75. Mycket tyder på att tranan ökat under 1990-talet, främst i inlandet.

flyttning och övervintring: Uppträder allmänt under flyttningstid

i hela landskapet. Anländer normalt under andra halvan av april och början av maj. Vissa tidiga vårar kan dock tranan anlända redan under första halvan av april. Flyttar bort relativt koncentrerat under september.

Förekommer vanligen i små flockar och med dagssiffror på något hundratal. Vissa vårar observeras, främst i kustlandet, större antal som totalt 311 ex Fällberget, Njurunda 23/4 1984, 376 ex under cirka två timmar på samma lokal 25/4 1987. Under höststräcket noteras sällsynt större antal, som 236 ex Hökberget, Njurunda 7/9 1986 och cirka 150 ex Skrängstasjön 7/9 1997.

I inlandet sällan påträffad med några större koncentrationer, dock har under 1990-talet flockar på upp till cirka 80 ex setts rasta under april i Ljungaverk.

extremdatum: 18/3 respektive 12/11.

historik: »Häckar sparsamt i länet, t ex vid Björkölandet» (Olaf Gylling 1885–97).

Strandskata *Haematopus ostralegus*

utbredning: Sparsam häckfågel vid kusten. Häckar årligen främst på norra Alnön och på öar utanför Alnön och Tynderökusten, möjligen också i Indalsälvens delta. Vid invatten påträffad en gång under betingelser som kan antyda häckning: 1 varnande par Selångersjön 28/5 1986. Arten har ökat svagt under de senaste decennierna. Populationen i Medelpad uppskattades 1999 till cirka 20 par.

flyttning och övervintring: Uppträder tämligen allmänt under flyttningstid vid kusten. Anländer under andra halvan av april–början av maj och flyttar bort i slutet av juli–augusti. Förekommer vanligen i enstaka exemplar eller små grupper. Sällsynt kan större flockar förekomma, som

55 ex mot söder Lörudden 18/8 1990.

I inlandet sällsynt förekommande. Under åren 1968–1978 gjordes två inlandsfynd, perioden 1979–1988 tio fynd och 1989–1999 endast tre fynd. Det västligaste vid Holmsjön, Haverö. extremdatum: 10/4 respektive 27/9.

historik: »Strandskata. Visar sig tillfälligtvis, äfven inuti inlandet» (Olaf Gylling 1885–97). »I Medelpad är hon ej känd som häckfågel» (K Curry-Lindahl 1959). »Sentida invandrare som började uppträda i nämnvärd omfattning i vårt landskap först under 1950-talet. Den första häckningen konstaterades 30/6 1962 då 1 par med pull påträffades på Långharsholmen, Alnö. Har härefter successivt ökat betydligt» (Hedvall m.fl. 1989).

Skärfläcka *Recurvirostra avocetta*

förekomst: Raritet som påträffats en gång.

1 ex Vivstavarv, Timrå 26/4 1970

Obestämd vadarsvala *Glareola sp.*

förekomst: Raritet som påträffats en gång.

1 ex Stornäset 11/8 1972

Mindre strandpipare *Charadrius dubius*

utbredning: Tämligen allmän–sparsam häckfågel i kustlandet på sandiga och grusiga stränder samt i sandtag, på jordutfyllnader, soptippar och dylikt.

Sällsynt i inlandet, där häckningar har konstaterats vid fem tillfällen, första gången vid Holmsjön, Holm 1974. Dessutom har vid ytterligare ett tiotal tillfällen par och varnande par påträffats, främst i Torps och Borgsjö socken. Antalet fynd under häckningstid i inlandet har ökat under 1990-talet. Populationen i Medelpad uppskattades 1999 till cirka 75 par.

flyttning och övervintring: Uppträder under flyttningstid tämligen allmänt på sandiga stränder längs kusten, oftast i enstaka exemplar eller små grupper. Anländer i slutet av april–maj och flyttar bort i slutet av juli–augusti.

I inlandet sällsynt under flyttningen.

extremdatum: 13/4 respektive 30/8.

historik: »Mindre strandpiparen. Allmän i Medelpad» (Olaf Gylling 1885–97). »Allmänt häckande i Sundsvallstrakten» (C R Sundström 1890). »Allmän i Västernorrland, näst drillsnäppan, den allmännaste af vadarna» (Aug. Carlson 1894).

Större strandpipare *Charadrius hiaticula*

utbredning: Tidigare sparsam häckfågel vid kusten på sandiga stränder och strandhällar. I inlandet har den tidigare häckat i Stödesjöns delta och observerats under häckningstid vid Leringen, Torp 1976–78.

Har dock gått tillbaka som häckfågel och det är tveksamt om den fortfarande häckar i landskapet. Under åren 1978–88 endast påträffad en gång under häckningstid och mellan åren 1989–99 likaledes endast en gång.

flyttning och övervintring: Uppträder allmänt längs kusten under flyttningen, vanligen i mindre flockar på upp till 20–30 ex. Anländer i slutet av april–maj och flyttar bort från slutet av juli–september. Sällsynt ses större ansamlingar på upp till 100 ex.

I inlandet sällsynt, observerad endast vid enstaka tillfällen under flyttningen.

extremdatum: 6/4 respektive 13/10.

historik: »Större strandpiparen. Allmän i Medelpad» (Olaf Gylling (1885–97)).

Fjällpipare *Charadrius morinellus*

förekomst: Sällsynt genomflyttare, främst i kustlandet. Rastar företrädesvis på plöjd åkermark eller torra marker. Sedan 1968 påträffad tolv gånger i kustlandet, varav tre under 1990-talet. Månadsvis fördelning av kustlandsfynden: april (1), maj (7), augusti (1) och september (3) fynd.

I inlandet påträffad med 1–3 ex Kölsillre, Haverö vår och höst vid några tillfällen under 1970-talet samt med 1 ex Viknäset, Torp 20/5 1982.

extremdatum: 20/5 respektive 23/10 (aprilfyndet undantaget då det är odaterat).

historik: »Fjällpiparen. Visar sig undantagsvis under flyttningarna» (Olaf Gylling 1885–97). Detta torde även gälla Medelpad. Annars är första fyndet i landskapet 1 ex Kvissleby, Njurunda 23/10 1953 (Sven G:son Blomqvist). Ej iakttagen under perioden 1954–67.

Sibirisk tundrapipare *Pluvialis fulva*

förekomst: Raritet från öster som påträffats en gång.

1 juv Stornäset 22–24/9 1998

Ljungpipare *Pluvialis apricaria*

utbredning: Sällsynt häckfågel på myrområden, främst i Lidens och Ljustorps socken. Endast två häckningar har konstaterats (Lill-Fageråsmyran, Ljustorp 1982 och 1 ad med 1 juv väster om Skinnen, Ljustorp 20/7 1996). Dessutom finns minst elva fynd av varnande exemplar.

Antalet fynd av ljungpipare i lämplig häckmiljö har ökat kraftigt under 1990-talet. Flest fynd under häckningstid har gjorts i Ljustorps socken. Från kustlandet endast rapporterad från en möjlig häcklokal, Mäckelmyran, Njurunda 25/6 1989. Populationen i landskapet uppskattas till 10–15 par.

flyttning och övervintring: Uppträder allmänt under flyttningstid

i hela landskapet. Anländer under andra halvan av april–maj och flyttar bort från slutet av juli–oktober, med kulmen i september. Påträffas ofta i små flockar om 20–50 ex. Under våren, speciellt i kustlandet, förekommer inte sällan ansamlingar på flera hundra exemplar, några gånger har ännu större ansamlingar påträffats, som 1000 ex Ås ängar, Alnö maj 1977 och 1100 ex Gräfte, Stöde maj 1985.

extremdatum: 31/3 respektive 20/10.

historik: »Regnpihare, brockfågel, af allmogen här kallad åkerhöns. Rätt allmän under flyttningarna» (Olaf Gylling 1885–97).

Kustpipare *Pluvialis squatarola*

förekomst: Under vårflyttningen sällsynt och ej årlig, under höststräcket tämligen allmänsparsam genomflyttare i kustlandet.

Nordsträcket passerar i maj och sydsträcket sker i augusti–oktober.

Sedan 1968 finns endast tio vårfynd med som mest 12 ex Stornäset 12/5 1978. De allra flesta höstobservationerna är gjorda på norra Alnön där den vanligtvis uppträder i mindre grupper på upp till tio exemplar, ibland dock i större flockar på upp till cirka 40 ex. Även påträffad på andra rastlokaler under hösten, till exempel Björköviken, Njurunda, men då oftast med ensamma exemplar eller små grupper upp till 5 ex.

I kustbandet kan enstaka år större ansamlingar ses på sydsträck, till exempel landskapets rekordnotering på 361 ex mot söder på ett par timmar vid Lörudden 10/8 1986 och 250 ex mot söder på samma lokal 2/8 1989.

Inga fynd finns från inlandet.

extremdatum: 4/5 respektive 26/10.

historik: Läroverket i Sundsvall har i sina samlingar 2 ex härstammande från Granön 1923 respektive Östanskär, Indal 1926 (Olof Elofson 1955).

Tofsvipa *Vanellus vanellus*

utbredning: Tämligen allmän häckfågel på fält och sankängar, sällsynt på myrar i hela landskapet. Har gått tillbaka de senaste decennierna, främst i inlandet.

flyttning och övervintring: Uppträder allmänt under flyttningstid

i hela landskapet. Anländer i slutet av mars–april och flyttar bort huvudsakligen under juli–augusti. I kustlandet ses ofta samlingar på 100–200 ex. Under september–oktober ses arten sparsamt och undantagsvis görs fynd

i november, exempelvis 1 ex Stornäskajen, Alnö 28/11 1982, 11 ex Mjösund, Njurunda 16/11 1986 och 1 ex Skrängstasjön 22/11 1997.

Två vinterfynd föreligger (1 ex mot söder Sidsjön, Sundsvall 7/2 1988 och 1 ex mot söder Åstholmen 7/1 1993).

extremdatum: 3/3 respektive 28/11 (vinterfynden undantagna).

historik: »Tofsvipa. Förekommer tillfälligtvis vårtiden. Våren 1895

i mars–april blef ett mycket stort antal vipor stormdrifna hit uppåt Ångermanland. De anlände i mycket utmattat tillstånd och svulto i hjel i stort antal» (Olaf Gylling 1885–97). Även om denna uppgift gäller Ångermanland bör förhållandet varit detsamma i Medelpad. »Också i Medelpads kustland har denna vadare numera en ganska god stam och i Haverö i den västligaste delen av landskapet har den tillfälligtvis häckat på två lokaler, på den ena, i Digernäs 1941–43» (K Curry-Lindahl 1959).

Kustsnäppa *Calidris canutus*

förekomst: Sällsynt genomflyttare som endast sporadiskt påträffats under nordsträcket. Sedan 1968 observerad endast åtta gånger under våren. Samtliga fynd är gjorda i maj och alla utom ett vid Stornäset (8 ex Mingen 29/5 1991). Under sydsträcket i slutet av juli–september sparsam–sällsynt men årligen förekommande. Även under retursträcket är flertalet av fynden gjorda vid Stornäset, men arten är då också anträffad på andra lokaler som Indalsälvens delta, Timrå samt Björköviken och Bergafjärden, Njurunda.

Normalt ses enstaka exemplar eller små grupper upp till tio exemplar. Den största flock som setts rasta är 40 ad Stornäset 30/7 1992.

I kustbandet ses arten enstaka år på sträck, främst under höstflyttningen, rekordnoteringen är 220 ex Åstholmen 9/9 1995. Ej påträffad i inlandet.

extremdatum: 12/5 respektive 5/10.

historik: Första rapporterade observationen i landskapet gäller 2 ex Stornäset 22/8 1965.

Sandlöpare *Calidris alba*

förekomst: Sällsynt genomflyttare som tidigare påträffats vid enstaka tillfällen under vårsträcket. Inga vårfynd finns dock den senaste 30-årsperioden. Under höstflyttningen sällsynt, enstaka år sparsam genomflyttare vid kusten. De allra flesta höstfynden gäller rastare och har gjorts under augusti–september, främst på Stornäset. Även observerad på andra lokaler som Björköviken, Njurunda och Lörudden samt Oxviken, Tynderö. Uppträder solitärt eller i små grupper upp till 4 ex.

Ej påträffad i inlandet.

extremdatum: ? respektive 3/10 (något vårdatum har inte gått att få fram).

historik: Första rapporterade observationen i landskapet är 3 ex Stornäset 22/9 1960.

Småsnäppa *Calidris minuta*

förekomst: Sällsynt, ej årlig genomflyttare vid kusten under vårsträcket. Under höstflyttningen sparsam, vissa år tämligen allmän genomflyttare. De flesta vårfynden är gjorda på norra Alnön i maj, några enstaka alldeles i början av juni. Normalt ses ensamma fåglar eller några få tillsammans, som mest 5 ex 31/5 1992. Höstflyttningen sker företrädesvis under augusti–

september. Flest observationer görs på norra Alnön. Vanligen ses enstaka exemplar eller mindre flockar, sällsynt observeras flockar på 20–30 exemplar rasta. Rekordnotering är cirka 75 ex Stornäset–Hörningsholm 18/9 1996.

I inlandet endast observerad en gång (2 ex Stödesjöns delta 30/8 1975).

extremdatum: 10/5 respektive 20/10.

historik: »Småsnäppa, anträffad under vårflyttningarne» (Olaf Gylling 1885–97). Troligen gäller detta även Medelpadsdelen av Västernorrland. Första rapporterade observationen i landskapet är annars 1 ex Stornäset 27/9 1953 (Olof Elofson).

Mosnäppa *Calidris temminckii*

förekomst: Under nordsträcket i maj allmänt förekommande vid kustlokaler, i övrigt sparsam. Kulmen under våren inträffar runt 20/5 och vissa år kan då större ansamlingar påträffas, som 210 ex Stornäset 22/5 1997 och

i området Hörningsholm–Stornäset 255 ex 25/5 1998.

Under höststräcket tämligen allmänt förekommande från slutet av juli till början av september och vanligtvis observeras små flockar upp till 20 ex.

I inlandet sällsynt genomflyttare. Under 1990-talet endast påträffad vid ett tillfälle (2 ex Stödesjöns delta, Stöde 10/5 1990).

extremdatum: 8/5 respektive 6/9.

historik: »Funnen vid Sundsvall, hane och hona skjutna i slutet av juli 1886, där den annars förekommer blott vår och höst» (C R Sundström 1888). »Anträffad under vårflyttningarna» (Olaf Gylling 1885–97).

Spovsnäppa *Calidris ferruginea*

förekomst: Under våren sällsynt genomflyttare vid kusten. Sedan 1968 sedd vid endast tre tillfällen (3 ex Hörningsholm 25/5 1974, 1 ex Stornäset 25/5 1977 och 1 ex på samma lokal 21/5 1993). Under sydsträcket som sker utdraget från mitten av juli–mitten av september

sällsynt men så gott som årlig genomflyttare vid kusten. De flesta fynden är gjorda på norra Alnön, men även sedd på andra kustlokaler, till exempel Björköviken, Njurunda. Vanligen ses enstaka exemplar eller små flockar på upp till 5–6 ex. Största rapporterade antal är 18 ad Stornäset 26/7 1993 och på samma lokal 14 ex 12/7 1998.

I kustbandet sällsynt och ej årlig som förbisträckare. Som mest har setts 25 ex mot söder Lörudden 5/8 1989.

Ej påträffad i inlandet.

extremdatum: 21/5 respektive 29/9.

historik: »På höststräcket har iakttagits spovsnäppa ...» (Sven G:son Blomqvist 1950). Årtal och plats ej angivna.

Skärnsnäppa *Calidris maritima*

förekomst: Sällsynt genomflyttare i yttersta kustbandet, där den påträffats 21 gånger, främst under höststräcket. Första fyndet i landskapet är 1 ex Stornäset 21/10 1972. Resterande fynd är gjorda från 1983 och framåt.

På vårflyttningen endast påträffad vid två tillfällen, båda i maj (5 ex mot norr Lörudden 19/5 1991 och 1 ex rastade Åstholmen 10/5 1998).

Under höstflyttningen i september–december är den främst observerad på strandhällar vid Lörudden och Åstholmen. Ses vanligen i enstaka exemplar eller några få tillsammans, som mest 5 ex.

Under vintermånaderna observerad sex gånger. Första vinterfyndet var 1 ex Åstholmen 1/12 1993.

Månadsvis fördelning av fynden: januari (1), februari (1), maj (2), augusti (1), september (3), oktober (7), november (2) samt december (4).

Ej påträffad i inlandet.

extremdatum: 10/5 respektive 19/2.

Kärnsnäppa *Calidris alpina*

förekomst: Vid kusten allmän genomflyttare både vår och höst. Nordsträcket passerar under maj och sydsträcket från slutet av juli–oktober. Påträffas som rastare främst på norra Alnön, men även i grunda havsvikar som Björköviken, Njurunda med flera lokaler. Ofta ses flockar på 20–50 ex, mer sällan större ansamlingar, som cirka 600 ex Stornäset 26/9 1976.

I yttersta havsbandet ses vissa år större antal sträcka förbi, som 880 ex mot söder Åstholmen 22/9 1990.

Sällsynt i inlandet, där den endast observerats vid enstaka tillfällen.

extremdatum: 24/4 respektive 24/10.

historik: »Kärnsnäppa. Temligen allmän på passande lokaler» (Olaf Gylling 1885–97).

Uppgiften torde gälla flyttningstid.

Myrsnäppa *Limicola falcinellus*

förekomst: Ingen häckning konstaterad, men observerad under häckningstid vid ett tillfälle sedan 1968 (2 ex i spelflykt Storflötten, Haverö 14/6 1986).

Sällsynt men så gott som årlig genomflyttare vid kusten både under vår- och höststräcket.

Påträffas i slutet av maj–början av juni under nordflyttningen och från mitten av juli–augusti på sydflyttning. Flest fynd görs på norra Alnön och oftast ses enstaka exemplar eller några få tillsammans, undantagsvis i något större flockar, som 23 ex Stornäset 31/5 1985, 14 ex Hörningsholm 29/5 1994 och samma antal Stornäset 29–30/5 1996.

Under våren 1998 uppträdde myrsnäppan i rekordantal på norra Alnön. Totalt påträffades minst 25 ex 21/5–7/6, med som mest 19 ex 29/5.

I inlandet observerad en gång under flyttningstid (1 ex Kölsillre, Haverö augusti 1975).

extremdatum: 16/5 respektive 12/9.

historik: »Den 10 juni 1886 sköts vid Söråker en hona med liggfläckar. Något bo kunde dock ej påträffas» (C R Sundström 1888). »Anträffad under vårflyttningarna» (Olaf Gylling 1885–97). En observation som tydde på häckning gjordes av två spelande ex i flyktlekar Storflötten, Haverö 14/6 1948. »Dessutom sedd på några starrmyrar vid Ytterturingen, Haverö och vid älven i Kölsillre, Haverö. Våren 1952 fanns dock inga på Storflötten» (Tage Allegård 1953).

Brushane *Philomachus pugnax*

utbredning: Sällsynt häckfågel som i sen tid konstaterats häcka vid ett tillfälle (en ännu icke flygg unge Stornäset 7/8 1985). Dessutom iakttagen under häckningstid med 1 par vid Munktorpsjön, Torp 28/6 1984 och

1 hona med starkt avledningsbeteende Långharsholmen, Alnö 17/6 1995.

flyttning och övervintring: Ses allmänt under flyttningen, främst vid kusten och insjöar i kustlandet, men även i inlandet längs Ljungans dalgång, exempelvis Stödesjöns delta, vid Borgsjön och Ovensjö, Borgsjö.

Nordsträcket passerar i maj. Sydflyttningen är mer utdragen, hanarna passerar från mitten av juni och bortflyttningen avslutas först i september med ungfågarna.

Uppträder vanligen i mindre flockar på upp till 20 ex, men ansamlingar på 50–100 ex är inte ovanliga. Vid enstaka tillfällen, främst på våren, har ännu större antal noterats, som 460 ex Stornäset–Hörningsholm 13/5 1981 och 400–500 ex i samma område 18–20/5 1994.

extremdatum: 30/4 respektive 18/10.

historik: »Allmän under flyttningarna, häckar sparsamt vid Endesviken och Björköfjärdens omnejd» (Olaf Gylling 1885–97). »Häckar årligen på Alnön» (C R Sundström 1890).

»Häckade 1937 åter på Änsickelandet vid Björköfjärden» (Paul Rosenius).

Dvärgbeckasin *Lymnocyptes minimus*

förekomst: Uppträder under flyttningstid sällsynt men så gott som årligen i kustlandet där de flesta fynden är gjorda på norra Alnön. Nordsträcket passerar i slutet av april–maj och sydsträcket sker i september–oktober. Påträffad nästan dubbelt så många gånger under hösten som under våren.

Förekommer vanligen i enstaka exemplar, mer sällan i små grupper som till exempel cirka 10 ex Ås ängar, Alnö 20/4 1974 och 8 ex Stornäset 22/9 1998.

Inga inlandsfynd finns.

extremdatum: 14/4 respektive 11/11.

historik: »Sällsynt, så vidt mig bekant. Har själv aldrig anträffat den i länet» (Olaf Gylling 1885–98).

Enkelbeckasin *Gallinago gallinago*

utbredning: Allmän häckfågel i sankmarker i hela landskapet.

flyttning och övervintring: Förekommer allmänt under flyttningen

i hela landskapet, både vår och höst. Anländer från mitten av april–maj och flyttar bort juli–oktober, med tyngdpunkten på september.

Uppträder vanligen i små grupper på upp till 10 ex, i kustlandet emellanåt i större flockar, som 40 ex Stornäset 6/8 1981 och 50 ex på samma lokal 21/9 1998.

Påträffad vintertid en gång (1 ex Spillvattenbäcken, (Stockvik) Njurunda 18–31/12 1999).

extremdatum: 4/4 respektive 28/11. (vinterfyndet undantaget).

historik: »Mindre allmän vid Sundsvall» (Aug. Carlson 1894). »Enkla beckasinen, allmän» (Olaf Gylling 1885–97).

Dubbelbeckasin *Gallinago media*

förekomst: Sällsynt genomflyttare som sedan 1968 påträffats 13 gånger i kustlandet.

Observerad två gånger på 1970-talet och en gång på 1980-talet (1986). Resterande tio fynd har gjorts i slutet på 1990-talet. 1997 gjordes tre fynd, varav två gällde rastande fåglar på sydflyttning. Samma år hördes dubbelbeckasin spela vid Skrängstasjön i mitten av maj. På samma lokal har sedan arten hörts de följande två åren under nordflyttningen. Möjligen en »nyupptäckt» vårrastplats.

Nordsträcket passerar koncentrerat i mitten av maj och sydsträcket i augusti–september.

Månadsvis fördelning av fynden: maj (6), juni (1), augusti (4) och september (2).

extremdatum: 12/5 respektive 13/9.

historik: »Dubbla beckasinen. Förekommer sparsamt» (Olaf Gylling 1885–97). »Mindre allmän i Västernorrland» (Aug. Carlson 1894). »Dubbelbeckasinen häckade tidigare troligen i alla landskap, men minskade från mitten av 1800-talet starkt och försvann så småningom från större delen av landet. Detta gäller även vårt landskap där den dock ännu i slutet av 1800-talet beskrevs som sparsamt förekommande» (Hedvall m.fl. 1989).

Första fyndet i modern tid gjordes på Stornäset 3/8 1967.

Morkulla *Scolopax rusticola*

utbredning: Allmän häckfågel i fuktig barr- och lövskog i hela landskapet.

flyttning och övervintring: Anländer i april–maj, enstaka år redan i slutet av mars och flyttar bort i september–oktober.

extremdatum: 18/3 respektive 24/10.

historik: »Rätt allmän ännu, men aftager märkbart» (Olaf Gylling 1885–97).

Rödspov *Limosa limosa*

förekomst: Sällsynt gäst i kustlandet. Sedan 1968 finns 28 fynd. Under 1960-talet påträffad 3 gånger, 1970-talet 2, 1980-talet 9 och 1990-talet 14 gånger.

De allra flesta fynden är gjorda under vårsträcket, från slutet av april–maj. Endast tre av fynden har gjorts utanför norra Alnön (vardera

1 ex på sträcklokaler Lörudden och Åstholmen (båda i maj) och ett fynd vid Skrängstasjön 13–14/5 1988). Under höstflyttningen endast påträffad tre gånger, senast med 2 ex Stornäset 4/9 1988. Ett fynd av 2 ex Stornäset 25/10 1976 får anses som osäkert (mycket sent datum) och utgår härmed som officiellt fynd.

Inga inlandsfynd finns.

Månadsvis fördelning: april (2), maj (21), juni (2), augusti (1) och september (2).

extremdatum: 25/4 respektive 4/9.

historik: Första rapporterade fynden i landskapet är 1 ex Stornäset 7 och 14/5 1964 och 1 ex på samma lokal 4–5/5 1968.

Myrspov *Limosa lapponica*

förekomst: Sällsynt, vissa år sparsam genomflyttare vid kusten. De flesta observationerna är gjorda på norra Alnön, de övriga främst vid Åstholmen och Lörudden. Påträffad betydligt oftare under höststräcket än under vårsträcket. Flyttar norrut under maj och söderut från slutet av juni–början av oktober. Vanligen ses enstaka exemplar eller några få tillsammans. Ibland i större flockar, främst under sydsträcket, som 70 ex mot söder Sundsvall 30/6 1991, 40 ex mot söder Lörudden 1/8 1993 och 40 ex mot söder Skrängstasjön 1/8 1997. I inlandet påträffad endast en gång (5 ex mot norr Björkom, Ljustorp 1/6 1984).

extremdatum: 26/4 respektive 12/10.

historik: »Myrspofven. Anträffad i Medelpad under höstflyttningarna» (Olaf Gylling 1885–97).

Småspov *Numenius phaeopus*

förekomst: Observeras vid kusten tämligen allmänt under flyttningstid.

I inlandet sällsynt, ej årlig sträckfågel. Den 8/6 1981 observerades ett varnande par på en myr vid Finnsvedberget söder om Storflötten, Haverö. Vid återbesök 13/6 kunde fåglarna dock ej återfinnas.

Nordsträcket passerar under maj och sydsträcket från mitten av juli–augusti. Uppträder vanligen ensam eller några få tillsammans. Emellanåt påträffad i betydligt större antal särskilt under sydsträcket, som 125 ex mot söder Lörudden 2/8 1989 och på samma lokal 107 ex 19/7 1992.

Under 1990-talet påträffad endast fyra gånger i inlandet med som mest 26 ex Ångebyn, Borgsjö 6/5 1995. Möjligen kan småspoven vara förbisedd under sträcktid i inlandet.

extremdatum: 24/4 respektive 9/9.

historik: »Förekommer vid Sundsvall» (Aug. Carlson 1894). »Småspofven. Rätt allmän under flyttningarna» (Olaf Gylling 1885–97).

Storspov *Numenius arquata*

utbredning: Tämligen allmän häckfågel på myrar, ängar och åkermark i kustlandet och längs Ljungans dalgång, lokalt dock allmän. I övriga delar av landskapet sparsam. Har under de senaste årtiondena gått tillbaka. Orsaken är inte helt känd, men igenväxning av det öppna kulturlandskapet är säkert en anledning.

flyttning och övervintring: Uppträder allmänt under flyttningstid, särskilt i kustlandet.

Anländer i mitten av april–maj och flyttar bort från slutet av juni (honorna) till augusti (ungfåglarna). Enstaka exemplar kan dock ibland dröja sig kvar långt in på hösten, som 1 ex Hökberget, Njurunda 3/10 1982 och 1 ex mot söder Åstholmen 2/11 1986.

Förekommer vanligen i små grupper upp till 20–40 ex. Under vårsträcket ibland i större antal som 300 ex mot norr Lörudden 29/4 1989.

extremdatum: 7/4 respektive 2/11.

historik: »Är funnen häckande vid Sundsvall» (Kolthoff & Jägerskiöld 1898). »Nordligaste fyndorter för häckning i Sverige; Hälsingland och vid Sundsvall» (C R Sundström 1887, 1890). »Häckar från Skåne åtminstone till Västernorrland och Jämtland» (Aug. Carlson 1894). »1898 visste man att han häckade i Sundsvallstrakten» (L A Jägerskiöld). »I Medelpad finns den så långt västerut som i Haverö» (Tage Allegård 1953).

Svartsnäppa *Tringa erythropus*

förekomst: I kustlandet allmän–tämligen allmän genomflyttare. I inlandet sällsynt, ej årlig genomflyttare.

Nordsträcket passerar koncentrerat 10–15/5 medan sydsträcket är utdraget, med början i juni (honorna) fram till augusti–början av september (ungfåglarna).

Uppträder vanligen i enstaka exemplar eller mindre flockar. På norra Alnön kan dock större ansamlingar förekomma under vårsträcket, exempelvis 115 ex 15/5 1985 och 130 ex 14/5 1995. Under bortflyttningen ses sällan större flockar än 10–20 ex.

extremdatum: 28/4 respektive 25/9.

historik: »Svartsnäppan. Visar sig emellanåt under flyttningarna» (Olaf Gylling 1885–97).

Rödbena *Tringa totanus*

utbredning: Sparsam häckfågel vid kusten, främst på norra Alnön och angränsande öar, i Indalsälvens delta och på öar längs Njurundakusten. Påträffad som häckare vid en

invattenlokal (Skrängstasjön) under 1990-talet. Populationen i Medelpad uppskattades 1999 till 10–15 par.

flyttning och övervintring: Förekommer allmänt under flyttningstid i kustlandet. Anländer i slutet av april–maj och flyttar bort i juli–augusti. Ses vanligen med enstaka exemplar eller i små grupper. På norra Alnön kan ibland något större ansamlingar noteras, som 42 ex Stornäset–Hörningsholm 19/5 1978 och 30 ex Stornäset 9/5 1985.

I inlandet sällsynt under flyttningen och ej årlig.

extremdatum: 21/4 respektive 6/9.

historik: »Häckar årligen vid Eriksdal på Alnön» (C R Sundström 1888). »Rödbenan. Visar sig emellanåt under flyttningarna» (Olaf Gylling 1885–97).

Dammsnäppa *Tringa stagnatilis*

förekomst: Raritet från sydost som påträffats sju gånger.

1 ex Hörningsholm	1/6 1989	
1 ex Stornäset	16/7 1993	
1 ex Stornäset	4–5/6 1994	
1 ad i överg.dräkt Stornäset		21–23/7 1996
1 ex Stornäset	14/5 1998	
1 ex i vinterdräkt Hörningsholm		28/4 1999
1 ad i sommardräkt Stornäset		18/5 1999

Gluttsnäppa *Tringa nebularia*

utbredning: Tämmligen allmän häckfågel i anslutning till myrar i inlandet. Arten var före 1970-talet förbisedd som häckfågel, men har alltmer uppmärksammats i samband med inventeringar i inlandet.

flyttning och övervintring: Uppträder under flyttningen allmänt i kustlandet och tämligen allmänt i inlandet. Nordsträcket passerar i maj med max omkring 10–15/5. Bortflyttningen sker från slutet av juni–mitten av september.

Rastar vanligen i små grupper om upp till 10–20 ex. På norra Alnön ses den regelbundet i större ansamlingar på upp emot 100 ex, emellanåt något större antal, som 123 ex Stornäset–Hörningsholm 13/5 1979 och i samma område 161 ex 11/5 1980.

extremdatum: 24/4 respektive 26/9.

historik: »Gluttsnäppan. Visar sig emellanåt under flyttningarna» (Olaf Gylling 1885–97).

»1927 påträffades å en myr väster om Gussjön

i Medelpad ett bo, som på goda grunder ansågs tillhöra gluttsnäppan» (Paul Rosenius 1937).

Har i kustlandet konstaterats häcka vid ett tillfälle: Indalsälvens delta 1962.

Skogssnäppa *Tringa ochropus*

utbredning: Tämmligen allmän häckfågel vid tjärnar och myrar i barrskog i hela landskapet.

flyttning och övervintring: Uppträder allmänt under flyttningstid

i hela landskapet, oftast ensam eller några få tillsammans. Anländer från mitten av april–maj och flyttar bort juni–augusti, med honorna först.

extremdatum: 13/4 respektive 28/8.

historik: »Gropsnäppa. Mera sällsynt i Västernorrland» (Aug. Carlson 1894). »Skogssnäppan häckar sparsamt öfver hela länet» (Olaf Gylling 1885–97). »I Medelpad häckar arten även i Haverö» (Tage Allegård 1953).

Grönbena *Tringa glareola*

utbredning: Allmän häckfågel på myrar i hela landskapet.

flyttning och övervintring: Uppträder allmänt under flyttningstid i hela landskapet. Anländer i maj och flyttar bort från slutet av juni–augusti.

Förekommer vanligen i mindre flockar på upp till cirka 20–30 ex. På Stornäset kan dock, speciellt under sydsträcket, betydligt större ansamlingar påträffas rastande, som 350–400 ex 4/8 1985.

extremdatum: 17/4 respektive 17/9.

historik: »Grönbenan, är allmän under flyttningarna och häckar vid passande skogskärr» (Olaf Gylling 1885–97). »Grönbent snäppa, kärrsnäppa. Häckar bland annat i Jämtland och Västernorrland och norra Sverige upp till 69° nordlig bredd» (Aug. Carlson 1894).

Tereksnäppa *Xenus cinereus*

förekomst: Raritet från öster som påträffats två gånger.

1 ad Stornäset 28/7 1993

1 ad Hörningsholm 10/6 1994

Drillsnäppa *Actitis hypoleucos*

utbredning: Allmän häckfågel längs steniga stränder vid invatten i hela landskapet, tämligen allmän vid kusten. Populationen i Medelpads kustland uppskattades 1999 till cirka 100 par.

flyttning och övervintring: Förekommer allmänt under flyttningstid i hela landskapet.

Anländer i maj och flyttar bort i juli–augusti, sällsynt i september och senare.

Uppträder vanligen ensam eller i mindre flockar. En stor ansamling dock noterad från Björköviken, Njurunda där totalt cirka 100 ex rastade 8/8 1973.

extremdatum: 26/4 respektive 3/10.

historik: »Drillsnäppan är allmän» (Olaf Gylling 1885–97).

Roskarl *Arenaria interpres*

utbredning: Sparsam häckfågel på kala skär och steniga stränder längs kusten. Populationen i landskapet uppskattades 1999 till cirka 15 par.

flyttning och övervintring: Förekommer sparsamt under flyttningstid längs kusten. Anländer i maj och flyttar bort i juli–augusti.

Ej påträffad i inlandet.

extremdatum: 30/4 respektive 9/9.

historik: »Häckar allmänt utefter hela vår kust» (C R Sundström 1877). »Häckar på nakna skär och klippöar i Östersjön från Skåne till Torneå» (Aug. Carlson 1894).

Wilsonsimsnäppa *Phalaropus tricolor*

förekomst: Raritet från Nordamerika som påträffats en gång.

1 hane Hörningsholm 9/5 1999

Smalnäbbad simsnäppa *Phalaropus lobatus*

förekomst: Sällsynt, så gott som årlig rastare vid kusten, främst under vårsträcket.

Nordsträcket passerar under andra halvan av maj och sydsträcket från slutet av juli–augusti.

De flesta fynden är gjorda på norra Alnön, men den är även observerad på andra lokaler som Björköviken, Njurunda. Vanligen ses ensamma exemplar eller några få tillsammans.

Ses sällsynt och ej årligen vid sträcklokaler som Lörudden och Åstholmen, men då oftast i något större antal, som 19 ex Lörudden 19/5 1991 och minst 42 ex på samma lokal 28/5 1998.

Sällsynt påträffad som rastare vid invatten, som 28 ex Skrängstasjön 25/5 1985.

I inlandet endast påträffad två gånger sedan 1968 (1 ex Oxsjövallen, Borgsjö 1976 och 3 ex Leringen, Torp 19/5 1991).

extremdatum: 10/5 respektive 21/9.

historik: Påträffad första gången i landskapet i början av 1950-talet i Brämösundet, Njurunda (Olof Elofson 1955). Första inlandsfyndet är 1 ex Sörhångsta, Torp 12/5 1963.

Bredstjärtad labb *Stercorarius pomarinus*

förekomst: Sällsynt, ej årlig genomflyttare som sedan 1968 påträffats 22 gånger. Två av fynden är gjorda under nordsträcket, de resterande under sydsträcket. Samtliga observationer utom landskapets första (se historik) har gjorts från 1985 och framåt.

Nordsträcket passerar obemärkt förbi under maj och sydsträcket från slutet av augusti till mitten av november. Ses vanligen med ensamma exemplar, sällsynt har högre dagssiffror noterats, som 8 juv Åstholmen 22/9 1990. Hösten 1999 uppträdde arten invasionsartat och hela sju fynd gjordes om totalt 9 ex. Därutöver inräknades närmare 300 obestämda labbar, de allra flesta troligen bredstjärtade. Den 24/9 passerade den stora huvudmassan, cirka 280 obestämda labbar, varav 255 troliga bredstjärtade, vid Åstholmen under fyra timmar på eftermiddagen och ytterligare 15–20 sågs senare samma dag vid Lörudden.

Ett vinterfynd finns (se historik).

I inlandet påträffad en gång (1 utmärglad juv Östbyn, Holm 28/9 1994, fågeln omhändertogs men avled senare och finns i Riksmuseets samlingar).

Månadsvis fördelning av fynden: maj (1), juni (1), augusti (1), september (7), oktober (7) samt november (5).

extremdatum: 24/5 respektive 1/12.

historik: Första fyndet i Medelpad: 1 ex skjutet Tynderö 1/12 1926.

Labbar *Stercorarius parasiticus*

utbredning: Sällsynt häckfågel som konstaterats häcka en gång. Ett bo med ägg påträffades på Högskäret, Tynderö 7/7 1998 efter det att ett par setts i området under ett par års tid. Paret fanns på plats även 1999, men häckning kunde ej konstateras. Flertalet fynd av stationära labbar under sommaren har gjorts under 1990-talet, främst vid Åstholmen men även så långt in i havsvikarna som vid Stornäset.

flyttning och övervintring: Ses sällsynt, ej årligen under vårsträcket. De flesta av de fåtaliga vårfynden är gjorda i maj. Flyttar bort under augusti–september och uppträder då sparsamt. Ses vanligtvis i små antal (1–2 ex). Som mest har 6 ex setts under en sträckdag (Åstholmen 22/9 1990). Flest fynd har gjorts vid hård pålandsvind vid sträcklokalerna i yttersta kustbandet.

I inlandet påträffad endast en gång (1 dött exemplar funnet Torpshammar, Torp 16/9 1979).

extremdatum: 3/5 respektive 2/10.

historik: »Spets-stjärtade labben. En gång på 1880-talet observerad vid Indalselvans delta» (Olaf Gylling 1885–97). Därefter ej påträffad förrän 5/6 1959 med 1 ex Mingen. Under åren 1960–67 sedd vid ytterligare två tillfällen.

Fjälllabbar *Stercorarius longicaudus*

förekomst: Raritet som påträffats sju gånger. De flesta fynden avser fåglar från öster och de fyra fynden 1999 kom i samband med den stora invasionen av bredstjärtad labb (se ovan). Båda arterna hade tydligen haft en synnerligen god häckningsframgång på den sibiriska tundran. Fågeln vid Stavreviken omhändertogs utmärglad och avled och finns numera i Riksmuseets samlingar.

1 ex Skönsmon, Sundsvall 2/10 1978

1 ex Selångersjön 23/5 1987

1 juv Lörudden 22/9 1991

1 juv Storbränna, Sättna	3–4/9 1999
1 juv Stavreviken, Hässjö	16–19/9 1999
1 juv Åstholmen	18/9 1999
1 juv Åstholmen	24/9 1999

Storlabb *Stercorarius skua*

förekomst: Raritet som påträffats en gång.

1 ex Lörudden	1/6 1990
---------------	----------

Svarthuvad mås *Larus melanocephalus*

förekomst: Raritet från sydost som påträffats sex gånger.

1 1K Åstholmen	2/11 1991
1 2K mot norr Lörudden	19/5 1992
1 ad Lörudden	20/5 1995
1 2K mot söder Lörudden	28/4 1996
1 2K Lörudden	1/6 1997
1 2K Lörudden	30/5 1998

Dvärgmås *Larus minutus*

förekomst: Tämligen allmän genomflyttare, som under 1990-talet ökat kraftigt i antal, framför allt under vårsträcket. Tidigare sällsynt på våren och sparsam under höststräcket. Under perioden 1967–1982 gjordes inga fynd. Mellan 1983–1989 påträffades arten cirka 25 gånger, höstfynden var ungefär dubbelt så många som vårfynden. Under 1990-talet observerad minst 90 gånger och nu med klar övervikt för vårfynd.

Sommaren 1998 upptäcktes ett varnande exemplar vid ett skär i Björköfjärden, Njurunda.

Häckning kunde dock aldrig påvisas då högt vattenstånd hade lagt större delen av skäret under vatten vid ett senare besök.

I slutet av 1990-talet upptäcktes arten rasta regelbundet

i Lindbomstjärnen, Njurunda med upp till 23 ad från början till mitten av maj. Antalet sommarfynd har också ökat i näringsrika slättsjöar i de södra delarna av landskapet. Fynden innefattar även observationer av 2K-fåglar. Dessa omständigheter kan också antyda att häckning förekommit.

Anländer i början av maj och flyttar bort från slutet av juli–september. Vissa år ses juvenila exemplar (som mest 12 ex) rasta i området Hörningsholm–Stornäset från slutet av juli–mitten av augusti.

Vid sträcklokaler normalt fåtalig. Ses främst under augusti–september och oftast vid hård pålandsvind. Sällsynt noteras större dagssiffror, som 1 ad och 19 juv Lörudden 31/8 1986 samt rekordnoteringen 253 ex (max 10 ad) på samma lokal 5/8 1989.

Påträffad vintertid en gång (1 ad + 1 2K Lörudden 6/2 1988).

Ej påträffad i inlandet.

extremdatum: 3/5 respektive 22/11 (vinterfyndet undantaget).

historik: Första rapporterade fyndet för landskapet är 1 ex Stornäset 4/9 1966.

Skrattmås *Larus ridibundus*

utbredning: Allmän häckfågel vid vassjöar i kustlandet samt på steniga holmar längs kusten. I inlandet tämligen allmän. Någon drastisk minskning, likt den i södra Sverige, har inte kunnat påvisas under 1990-talet, utan stammen verkar tämligen stabil. Viss omflyttning av kolonierna i kustbandet kan noteras. Antalet häckande par uppskattades 1974 till 1150 med

i medeltal 44 par per bebodd koloni. Expansionen fortsatte därefter med etablering av flera nya kolonier. Under 1990-talet har dock expansionen avtagit och populationen i Medelpad uppskattades 1999 till cirka 1000 par.

flyttning och övervintring: Förekommer allmänt under flyttningstid i hela landskapet.

Anländer i april med sträcktopp i slutet av månaden då emellanåt större ansamlingar kan ses, exempelvis 1884 ex Lörudden 30/4 1984. I mitten av maj följer sedan en andra mindre sträcktopp bestående till största delen av fjolårsfåglar.

Flyttar huvudsakligen bort under juli–augusti, därefter fåtalig. Som mest har 1180 ex setts på sydsträck: Lörudden 19/7 1992.

Vintertid påträffad endast fyra gånger.

extremdatum: 17/3 respektive 4/1.

historik: »Skrattmåsen är en sentida invandrare som varit bofast i landskapet sedan cirka 1930, då den enligt uppgift häckade på två bergholmar

i Björköfjärden, Njurunda. Arten har åtminstone sedan 1938 funnits

i Skrängstasjön, Njurunda och sedan början av 1950-talet i Mingen, Njurunda. Den fanns

även tidigt (1948) i Prästjärnen, Selånger. Från dessa kärnområden skedde från 1960-talet en spridning till kustbandet och inlandet, främst Ljungans dalgång» (Hedvall m.fl. 1989).

Fiskmås *Larus canus*

utbredning: Allmän häckfågel i enstaka par eller små kolonier på öar och längs stränder i kustlandet. I inlandet tämligen allmän. Populationen

i kustbandet uppskattades 1999 till cirka 600 par.

flyttning och övervintring: Uppträder allmänt under flyttningstid

i hela landskapet. Anländer vid islossningen och flyttar bort från slutet av juli–december.

Vintertid tämligen allmän, vissa år allmän, så länge havet är isfritt. Ansamlingar på upp till cirka 500 ex har noterats i mitten av december. Vinterrekordet noterades i början av januari 1999 då cirka 2000 ex inräknades.

historik: »Fiskmåsen. Häckar temligen allmänt i södra Medelpad, der de långgrunda stränderna mera tilltala såväl honom som tärn-arterna» (Olaf Gylling 1885–97). »Temligen allmän» (C R Sundström 1890). »Förekommer i Västernorrland och Jämtland» (Aug. Carlson 1894).

Silltrut *Larus fuscus*

utbredning: Tämligen allmän häckfågel på skär och småöar i kustbandet. Större kolonier finns på Lergrundet och Gråfläsian, Alnö samt Revhällan, Njurunda. Populationen i Medelpad uppskattades 1999 till cirka 300 par.

flyttning och övervintring: Uppträder tämligen allmänt under flyttningstid i kustlandet.

Anländer i april–maj och flyttar bort huvudsakligen

i augusti–september.

Emellanåt kan större antal ses under höststräcket, exempelvis 130 ex Lörudden 27/8 1994.

Under senhösten fåtalig med enstaka ströfynd i oktober–början av november.

I inlandet sällsynt besökare.

extremdatum: 19/3 respektive 1/11.

historik: »I skären mellan Härnösand och Sundsvall observerades *Larus fuscus*, sillmås» (W Meves 1858). »Sillmås. Är i Västernorrland den allmännaste måsarten» (C R Sundström 1890). »Träffas i juli på skären mellan Härnösand och Sundsvall» (Aug. Carlson 1894).

»Sillmåsen. Allmän öfver hela länets kuster» (Olaf Gylling 1885–97).

Gråtrut *Larus argentatus*

utbredning: Allmän häckfågel vanligen i kolonier men även i enstaka par på skär och holmar längs kusten, i inlandet sällsynt häckfågel vid större insjöar. Populationen i kustlandet uppskattades 1999 till cirka 800 par.

flyttning och övervintring: Uppträder allmänt under flyttningstid i kustlandet, sparsamt i inlandet. Anländer vid islossningen och flyttar i huvudsak bort i oktober–november.

Vintertid kvarstannar dock ett varierande antal så länge havet är öppet, exempelvis noterades cirka 1000 ex på väg mot Blåbergstippen, Selånger 4/12 1997 och på samma lokal inräknades cirka 800 ex 8/1 1995.

historik: »Gråtruten är allmän» (Olaf Gylling 1885–97). »Mindre allmän i Västernorrland» (Aug. Carlson 1894). »I västligaste Medelpad häckar två par i Holmsjön, Haverö 1948» (Kai Curry-Lindahl 1959).

Vitvingad trut *Larus glaucoides*

förekomst: Raritet som påträffats två gånger.

1 ad Lörudden	1/1 1984
1 3K Lörudden	6–11/2 1993

Vittrut *Larus hyperboreus*

förekomst: Sällsynt gäst i kustlandet. Totalt har till och med 1999 cirka 82 fynd gjorts. Under perioden 1968–82 påträffad endast en gång. Till följd av ökad ornitologisk aktivitet i yttre havsbandet i början av 1980-talet under senhöst och vinter, påträffades arten varje år till och med 1994 med som mest 10 ex 1984. De flesta fynden gällde ensamma fåglar eller högst två tillsammans. Högsta dagsnoteringen härrör sig också från rekordåret 1984, då 7 ex sågs tillsammans vid Lörudden 15/1. Antalet fynd har under andra halvan av 1990-talet minskat kraftigt, sannolikt på grund av minskat vinterfiske. Under åren 1995–99 endast påträffad med 1–2 ex vintern 1997–98 samt 1 2K-fågel i Selångersjön 30/5 1999. Har observerats från slutet av oktober–slutet av maj, med en klar dominans för december–januari. Fåglar i alla åldrar har setts, dock med en tydlig övervikt för 1–2K-fåglar.

Ett sommarfynd finns (1 2K sågs vid flera tillfällen Spikarna, Alnö 10/6–30/7 1992).

Ej påträffad i inlandet.

historik: »Hvittruten. Förekommer undantagsvis, mest yngre ex på senhösten» (Olaf Gylling 1885–97).

Ovanstående torde även gälla Medelpadsdelen av Västernorrland. Första fyndet för landskapet är annars 1 juv skjuten Stockvik, Njurunda mars 1921. Dessutom 1 juv skjuten vid »kusten utanför Sundsvall» februari 1929 (Sven G:son Blomkvist 1930), samt 1 juv/subad Kubikenborg, Sundsvall 23/3 1950 (Olof Elofson). Inga observationer finns från perioden 1951–67.

Havstrut *Larus marinus*

utbredning: Tämmligen allmän häckfågel, vanligen i enstaka par eller glesa kolonier längs kusten. Populationen i Medelpad uppskattades 1999 till cirka 150 par.

flyttning och övervintring: Anländer i samband med islossningen och flyttar bort under oktober–november. Ett mindre antal stannar kvar under vintern så länge havet är isfritt. Exempelvis sågs mer än 100 ex Blåbergstippen, Selånger 8/1 1995.

historik: »Förekommer emellanåt i Västernorrland vid Sundsvall» (Aug. Carlson 1894). »Allmän» (Olaf Gylling 1885–97). »Redan i Medelpad är havstrutparen tunnsådda» (Kai Curry-Lindahl 1959).

Tretåig mås *Rissa tridactyla*

förekomst: Sällsynt gäst som påträffats 42 gånger sedan 1968. Samtliga fynd har gjorts vid uddar i yttersta kustbandet, oftast under påverkan av hård pålandsvind. Från perioden 1968–1982 finns inga fynd, medan det under 1983–99 gjordes 42 observationer. Flest fynd ett enskilt år gjordes 1993 då minst 15, kanske 17, olika exemplar noterades, med max 1 ad + 4 1K Åstholmen 14/11. Högsta dagssiffran är annars 7 1K Lörudden 30/9 1991.

Under vårsträcket, i slutet av april–maj, sällsynt och ej årlig, under höststräcket i oktober–november fåtalig, men årlig.

Månadsvis fördelning av samtliga fynd: januari (1), mars (2), april (5), maj (5), juni (2), juli (1), september (6), oktober (12) samt november (10).

Ett vinterfynd finns: 1 2K Åstholmen 18/1 1998.

historik: Första fyndet för landskapet: ett fullständigt utmattat exemplar som slog ner i ett begravningsfölje på en gård i Torpet, Haverö 20/3 1927 (Tage Allegård 1953). Detta var ett av tusentals som denna marsmånad drev in över Norrland i samband med en nordvästlig storm (Einar Lönnberg 1927). Detta är också det enda inlandsfyndet i landskapet. Dessutom påträffad med 1 ex Stornäset 4/11 1967.

Skräntärna *Sterna caspia*

utbredning: Sällsynt häckfågel som påträffats häcka en gång. 1 pull ringmärktes Draget, Alnö 27/7 1995. Även 1994, 1996 och 1997 iaktogs under sensommaren juvenila fåglar tillsammans med adulta vid Stornäset varför ytterligare någon häckning i närheten kan ha ägt rum.

flyttning och övervintring: Sparsam gäst som utöver häckningen observerats cirka 55 gånger sedan 1968. Flest fynd har gjorts under andra halvan av juli–augusti i form av rastande fåglar, främst på norra Alnö. Påträffas sällsynt vid sträcklokalerna i havsbandet.

Ej iakttagen i inlandet.

extremdatum: 5/5 respektive 17/9.

historik: Första fyndet i landskapet är 1 ex Brämösundet, Njurunda 20/6 1955. Därefter påträffad med 1 ex Skrängstasjön 12/5 1956 och 1 ex Stornäset 18/6 1966.

Kentsk tärna *Sterna sandvicensis*

förekomst: Raritet som påträffats två gånger.

1 ex Åstholmen 23/7 1983

1 ex Lörudden 20/6 1987

Fisktärna *Sterna hirundo*

utbredning: I kustlandet allmän–tämligen allmän häckfågel. Förekommer främst i sjöar, men även i havsbandet där den ibland uppträder i blandkolonier tillsammans med silvertärna och skrattmåsar.

I inlandet tämligen allmän häckfågel längs Ljungans dalgång, i övrigt sparsam.

flyttning och övervintring: Anländer i maj och flyttar bort främst från slutet av juli–augusti.

Uppträder allmänt under flyttningstid, främst

i kustlandet och emellanåt i ansamlingar på 100 ex och mer.

extremdatum: 28/4 respektive 19/10.

historik: »Fisktärnan. Häckar rätt allmänt vid långgrunda stränder

i Medelpad» (Olaf Gylling 1885–97). »Längs kusterna häckar hon i Sverige norrut åtminstone till Medelpad, där de enda platserna är två skär

i Tynderö» (C R Sundström 1890). »Häckar i en koloni af 15–20 stycken vid Söråker i

Västernorrland» (Aug. Carlson 1894).

Silvertärna *Sterna paradisaea*

utbredning: Allmän–tämligen allmän häckfågel på öar och stränder längs kusten.

flyttning och övervintring: Uppträder allmänt under flyttningstid i kustbandet. Anländer i maj och flyttar bort främst i juli–augusti.

extremdatum: 3/5 respektive 12/10.

historik: »Silfvertärnan. Häckar rätt allmänt vid långgrunda stränder i Medelpad» (Olaf Gylling 1885–97).

Småtärna *Sterna albifrons*

förekomst: Raritet som påträffats tre gånger.

1 ex Hörningsholm	2–3/6 1991	
1 ex Stornäset	28/5 1992	
1 ad Björköviken, Njurunda		16/8 1999

Svarttärna *Chlidonias niger*

förekomst: Sällsynt gäst som observerats totalt tolv gånger. Endast ett av fynden är gjort under sydsträcket (1 ex Stornäset 7/8 1977).

Påträffad fyra gånger under 1970-talet, två gånger under 1980-talet och fyra gånger under 1990-talet.

I inlandet påträffad en gång (1 ex Ytterturingen, Haverö 8/6 1983).

Månadsvis fördelning av fynden: maj (8), juni (3), och augusti (1).

extremdatum: 14/5 respektive 7/8.

historik: De första fynden i landskapet var 1 ex Viktjärnen, Timrå 17/5–10/6 1966 och 1 ex Stornäset juni 1967.

Sillgrissla *Uria aalge*

förekomst: Sällsynt gäst som påträffats 28 gånger. Första fyndet gjordes så sent som 1983.

Arten var sannolikt tidigare förbisedd och fyndens antal är en följd av ökad ornitologisk aktivitet i havsbandet. Under 1980-talet gjordes totalt sju fynd. Observationer har gjorts varje år under 1990-talet utom 1992 och 1997.

Månadsvis fördelning av fynden: maj (8), juni (6), juli (8), augusti (1), september (3), oktober (1) samt november (1).

extremdatum: 17/5 respektive 13/11.

Tordmule *Alca torda*

förekomst: Tämligen allmän genomflyttare i yttre havsbandet, där den främst observerats vid Lörudden och Åstholmen. Arten var före 1983 förbisedd, men i samband med det ökade intresset för havet har antalet fynd ökat kraftigt. Observerad under sommartid vid åtskilliga tillfällen runt öarna öster om Alnön och fiskande tordmular har också vid flera tillfällen setts under juni runt Åstholmen och vid enstaka tillfällen har adulta fåglar också uppträtt oroligt varför häckning kan misstänkas, även om någon sådan ej konstaterats.

Vårsträcket passerar utdraget, vissa år redan från mitten av april–början av juni med maximum i slutet av maj. Höststräcket börjar så tidigt som

i mitten av juli och fortgår till och med oktober, mera sällan in i november. Förekommer vanligtvis i enstaka exemplar eller några få tillsammans. Ibland påträffad i större antal, till exempel sågs under rekordåret 1998 som mest 31 ex 18/7 vid Åstholmen och 13 ex vid Lörudden 26/7.

Vintertid sällsynt och ej årlig, de allra flesta fynden är gjorda i december. Därutöver finns ett udda fynd av 1 ex Åstholmen 4/2 1990.

extremdatum: 4/4 respektive 24/12 (februarifyndet undantaget).

historik: Första rapporterade fyndet i Medelpad finns från Brämön, Njurunda där »stora skaror» sågs 1955 (Anders Nyqvist).

Tobisgrissla *Cephus grylle*

utbredning: Sparsam häckfågel på steniga skär längs kusten. Häckning konstaterades under 1980-talet på Leskäret och Oxviksskären, Tynderö samt Gråskärsbådan och Slynghällan, Njurunda. Under 1990-talet har en viss omflyttning skett och de två förstnämnda har övergetts och ersatts av Svartbådan och Rödskäret. Utanför Alnön finns kolonier på Gubben och Storholmsfläsian. Totalt inräknades 71 par vid länsstyrelsens kustinventering 1999.

flyttning och övervintring: Uppträder allmänt under flyttningstid

i yttre havsbandet. Anländer vid islossningen och flyttar i huvudsak bort september–oktober.

Normalt noteras dagsiffror upp till 20 ex, ibland betydligt större antal, som 120 ex

Åstholmen 9/10 1994 och samma år på samma lokal 55 ex 22/10.

Ett mindre antal stannar kvar så länge havet är öppet och några vinterfynd görs varje år, främst vid Lörudden och Åstholmen. Isfria vintrar kvarstannar de hela perioden.

historik: »Vanliga grisslan. Häckar allmänt» (Olaf Gylling 1885–97). »Vid Sundsvall är hon talrik» (C R Sundström 1888). »Allmän i Västernorrland» (Aug. Carlson 1894).

Alkekung *Alle alle*

förekomst: Sällsynt gäst som påträffats 16 gånger. Första fyndet gjordes så sent som 1983.

Under 1980-talet gjordes totalt fem fynd och under 1990-talet elva. De allra flesta

observationerna har avsett sträckande exemplar. Några fynd har gällt individer som rastat under en dag och i ett av fallen har en långstannare observerats (1 ex Lörudden 11/2–24/3

1995). Endast ett av fynden har gjorts på våren, det allra första (1 ex Åstholmen 16/4 1983).

Månadsvis fördelning av fynden: januari (1), februari (1), april (1), september (2), oktober (4), november (6) samt december (1).

Tamduva *Columba livia (domest)*

utbredning: Allmän häckfågel i samhällen i hela landskapet.

flyttning och övervintring: Stannfågel.

Skogsduva *Columba oenas*

utbredning: Sällsynt häckfågel, som efter 40 år nyetablerat sig i landskapet, denna gång på

Klampenborg, Njurunda. Ett eller eventuellt två par har hävdat revir under vår och försommar de senaste tre åren. 1994 påträffades 1 par på ett hygge i Torps socken under omständigheter

som kan tyda på häckning och på samma lokal ropade 1 ex sommaren 1999. Även

i Ljustorps socken har ropande skogsduvor hörts under 1990-talets senare del. I juni 1999

påträffades dessutom 1 par på ett hygge i Vaple, Njurunda.

flyttning och övervintring: Förekomsten under vårsträcket har under det senaste decenniet

ökat markant, från att under 1980-talet ha varit sparsam till att vara tämligen allmän under slutet av 1990-talet. Anländer under andra halvan av mars–maj, vanligen i små grupper om 2–

5 ex, emellanåt

i större antal, till exempel sågs hela 12 ex tillsammans på Skottsundsslätten, Njurunda 11/4

1998.

Under höstflyttningen i september–oktober sällsynt, men även dessa fynd har ökat under 1990-talet om än inte i samma omfattning som under våren.

I inlandet sällsynt och ej årlig.

Påträffad en gång vintertid (1 ex Skrängstasjön 22/2 1998). Detta fynd gjordes i samband med tidig vårvärme och avser med stor sannolikhet ett nyanlännt exemplar.

extremdatum: 22/2 respektive 11/11.

historik: »Några gånger sedd vid Sundsvall» (C R Sundström 1888). »Häckar sparsamt i Västernorrland» (Aug. Carlson 1894). »Blådufva. Visar sig om våarna tillfälligtvis. Sannolikt hindras hon blott af bristen på lämpliga trädhålor att häcka här» (Olaf Gylling 1885–97). »Påträffad några gånger (häckar?) vid Ljungans nedre lopp 1901» (Einar Lönnberg 1902). »Skogsduvan har under 1900-talet minskat kraftigt i hela landet, sannolikt beroende på att lämpliga häckningsmiljöer försvunnit. Detta gäller även vårt landskap där den under 1900-talet konstaterades häcka vid Mingen 1953–55» (Hedvall m.fl. 1989).

Ringduva *Columba palumbus*

utbredning: Allmän häckfågel i skogsmark, ofta i anslutning till odlad mark, i hela landskapet. Liksom i landet för övrigt har ringduvan ökat även i vårt landskap under de senaste decennierna.

flyttning och övervintring: Uppträder allmänt under flyttningstid

i hela landskapet. Anländer från slutet av mars–april och flyttar bort i september–oktober.

Under våren påträffas ofta stora ansamlingar, emellanåt upp mot 1000 ex på kulturmark i kustlandet, vid ett tillfälle 2000 ex (Mjösund, Njurunda 1/5 1995). På lämpliga sträcklokaler har ibland liknande antal inräknats, som exempelvis cirka 3640 ex vid Hökberget, Njurunda 18/9 1982 och på samma lokal cirka 5280 ex 21–22/9 1983.

Ett vinterfynd finns: 1 ex Mällby, Tynderö 12 och 19/1 1985.

extremdatum: 8/3 respektive 4/11 (vinterfyndet undantaget).

historik: »Häckar allmänt i barrskog ända upp till Jämtland och Ångermanland» (C R Sundström 1888). »Allmän i Västernorrland t.ex vid Sundsvall» (Aug. Carlson 1894).

Turkduva *Streptopelia decaocto*

utbredning: Sällsynt häckfågel. De första häckningarna för Medelpad konstaterades i Sundsvall 1972 (2 par) och i inlandet med ett par i Ånge 1974. Första fyndet för landskapet gjordes för övrigt på Stornäset 7/5 1971. Stammen i centrala Sundsvall uppskattades 1978 till 5 par.

Häckade under 1980-talet med några par i centrala Sundsvall (max 4–5 par) och i början av samma decennium med 1 par i Ånge. Under 1990-talet har en utflyttning skett från centrala Sundsvall till Kungsnäs, Selånger där för närvarande 1–2 par åtminstone gör häckningsförsök. Möjligen görs vissa år häckningsförsök av 1 par även på Södermalm, Sundsvall och av 1 par vid kyrkogården, Sundsvall. Därutöver har nyetablering skett i Fränsta där 2 par häckat under slutet av 1990-talet. Tyvärr verkar inte något par i hela landskapet få ut flygga ungar. I Fränsta togs samtliga ungar av skata 1998.

flyttning och övervintring: I huvudsak stannfågel. Ungfåglar uppvisar större rörlighet, vilket sannolikt är bakgrunden till de spridda fynd som gjorts alltifrån Haverö i väster till Lörudden i öster och Liden i norr. Uppträder vanligtvis ensam eller några få tillsammans. Som mest sågs under 1970-talet 15 ex tillsammans i Sundsvall 30/10 1976, under 1980-talet 14 ex Sundsvall 12/12 1984 och under 1990-talet 12 ex Fränsta 24/5 1998.

Turturduva *Streptopelia turtur*

förekomst: Sällsynt gäst som sedan 1968 påträffats 22 gånger, varav 4 gånger i inlandet, västligast i Ånge 1977. Fynden är jämt fördelade mellan vår (slutet av maj–juni) och höst (september–oktober). Under 1970-talet gjordes 9 fynd, 1980-talet 8 och under 1990-talet 5.

Vintertid påträffad två gånger (1 ex Bergsåkers travbana, Selånger januari–mars 1982 samt 1 subad Sundsvall från månadsskiftet oktober–november 1984 till 3/1 1985).

Månadsvis fördelning av fynden: januari (1), maj (2), juni (5), juli (5), september (3), oktober (6).

historik: Första fyndet i landskapet är 1 ex Brämö fyr, Njurunda förhösten 1960. Därefter påträffad med 1 ex Högom, Selånger 9–16/10 1962.

Större turturduva *Streptopelia orientalis*

förekomst: Raritet från öster som påträffats en gång. Fyndet avser rasen orientalis.

1 ex Hovid, Alnö 3–14/4 1996

Enligt boende i byn har troligen denna individ uppehållit sig i området sedan början av november året innan, då en mörk »underlig tamduva» sågs vid fågelmatning. Fyndet avviker inte från de övriga i Sverige, vinterfynd och fågelmatning.

Gök *Cuculus canorus*

utbredning: Tämmligen allmän häckfågel i vitt skilda naturtyper i hela landskapet. Ansågs fram till slutet av 1980-talet som allmän häckfågel, men arten har minskat det senaste decenniet, om än inte lika drastiskt som i södra Sverige.

flyttning och övervintring: Förekommer tämligen allmänt under flyttningstid i hela landskapet. Främst kanske under sensommaren, då de mindre skygga ungfågelnarna visar sig. Anländer från mitten av maj–juni och flyttar bort från slutet av juli–september.

extremdatum: 6/5 respektive 20/9.

historik: »Göken är allmän» (Olaf Gylling 1885–97). »Förekommer allmänt i hela Sverige» (Aug. Carlson 1894).

Berguv *Bubo bubo*

utbredning: Sällsynt häckfågel i bergsbranter i hela landskapet. Från att ha varit näst intill helt utgången som häckfågel ökade stammen framför allt under 1990-talet och 1999 fanns 16 kända revir (8 par + 8 ensamman). Berguv Nords uppfödning och utplantering har positivt bidragit till berguvs nuvarande population.

flyttning och övervintring: I huvudsak stannfågel, även om strövtåg förekommer, främst bland ungfåglar men även bland honor under år av dålig födotillgång.

historik: »1860- och 1870-talen. Ljungans dalgång. Vanlig på båda sidor om älven» (Gullik Gulliksson). »Bergufven. Förekommer här och der, men aftager årligen» (Olaf Gylling 1885–97). »Berguf. Allmän i Västernorrland» (Aug. Carlson 1894). »Var i äldre tider välkänd och vida spridd men har minskat under 1900-talet, delvis på grund av förföljelse. Under 1950-talet drabbades berguven dessutom av miljögifter och slogs nästan ut helt» (Hedvall m.fl. 1989).

Fjälluggla *Nyctea scandiaca*

förekomst: Raritet som påträffats nio gånger under 1900-talet.

1 ex Norra Stadsberget, Sundsvall 26/2 1962

1 ex Myckling, Tynderö 15/1–4/2 1971

1 ex Storulvsjön, Torp maj 1980

1 hane Loviken, Holm 3/5 1983

1 ex Borgsjö april 1985

1 ex Västbyn, Holm 31/12 1987

1 ad hona Åstholmen 7/11 1992

1 ex södra Alnö november 1992

1 ad hane Släda, Alnö 15/4 1993

historik: »Fjellugglan». Förekommer här om vintrarna. I synnerhet visar hon sig efter lemmelår och gör skada på vildt, i synnerhet hare och raphöns» (Olaf Gylling 1885–97). Sannolikt gäller detta även Medelpadsdelen av Västernorrland.

Hökuggla *Surnia ulula*

utbredning: Sällsynt, vissa år dock sparsam, häckfågel i anslutning till hyggen, myrmarker och glesare skogsmark, främst i inlandet. Saknas helt som häckfågel under gnagarcyklernas bottenår.

Från åren 1968–79 finns endast tre häckningar rapporterade. Under 1980-talet rapporterades två till fem häckningar årligen utom bottenåren 1982, 1983 och 1986 samt under toppåret 1984. Efter den stora invasionen hösten/vintern 1983–84 påträffades under våren 1984 inte mindre än 28 häckningar och dessutom observerades ytterligare 35 ex, de flesta under häckningstid. Har därefter påträffats årligen fram till och med 1995, men i kraftigt minskande omfattning och saknades helt 1996 och 1998. Under 1990-talet har endast tio häckningar rapporterats, åtta av dessa från åren 1990–91, en 1994 samt en 1999. flyttning och övervintring: I huvudsak stannfågel, men invasionsartade flyttningar sker, numera mindre ofta än tidigare.

historik: »Hökuggla. Visar sig under flyttningarna» (Olaf Gylling 1885–97). »I Medelpad troddes hon ha häckat på Brämön och i början av 1920-talet fann man ett bo i Borgsjöskogarna» (P Rosenius 1926).

Sparvuggla *Glaucidium passerinum*

utbredning: Sparsam häckfågel i skogsmark i hela landskapet. Beståndet varierar med smågnagartillgången, men tack vare ett bredare bytesval är svängningarna inte lika stora som för andra ugglearter. Häckningar påträffas sällan men antalet revirhävdande hanar har varit tämligen konstant de senaste decennierna. Flest fynd görs under höst–vintermånaderna, men då sparvugglan är revirhävdande året runt kan dessa fynd ändå ge en uppfattning av beståndet. I genomsnitt har 6–8 ex rapporterats per år, med som mest 24 ex 1991 och 19 ex under invasionsåret 1999.

flyttning och övervintring: Stannfågel som vintertid emellanåt söker sig till bebyggelse där den jagar i parker och trädgårdar. Gör oregelbundna invasionsartade flyttningar.

historik: »Sparfugglan. Temligen allmän. Antalet är dock olika under olika år» (Olaf Gylling 1885–97). »Mest regelbundet tycks hon förekomma i de mellersta landskapen upp till Ångermanland» (Sven Ekman 1922).

Kattuggla *Strix aluco*

utbredning: Tidigare sällsynt häckfågel i löv- och blandskog i anslutning till odlad mark, framför allt i kustlandet. Häckade med ett fåtal par fram till början av 1980-talet. Senaste häckningen konstaterades 1983, med ett par med pull Holmsnäset, Haverö, som dessutom är den enda inlandshäckningen sedan 1968. Totalt nio häckningar har konstaterats sedan 1968. 1974, ett bra smågnagarår, påträffades tre häckningar och sju ropande kattugglor. 1981 konstaterades arten häcka med fyra par.

Under 1990-talet observerad med 1–2 ex årligen i kustlandet utom 1994, 1998 och 1999. De flesta av fynden har avsett ropande hanar eller fynd under häckningstid varför det fortfarande kan tänkas finnas något häckande par.

Från inlandet rapporterad som hörd årligen i Ede, Borgsjö 1970-talet och 1972–75 i Loviken, Holm och sporadiskt även i Stöde, Holm och Liden.

flyttning och övervintring: I huvudsak stannfågel.

historik: Kattugglan uppges som förekommande i Njurunda under 1850-talet (Ol. Em. Naeslund 1856–58). »Tämligen allmän» (C R Sundström 1888). »Nordgränsen belyses av bl.a. följande häckningsfynd:

i Sundsvallstrakten tämligen allmän, unge i Härnösands museum» (Sven Ekman 1922). »Häckar öfver hela landet till omkring 64–65° nordlig bredd. Förekommer ej i lappmarkerna, men är vanlig i Jämtland och Västernorrland» (Aug. Carlson 1894). »I Medelpad synes hon åtminstone någon gång häcka och den 19 juli 1918 sågs en kattuggla vid Nybodarnas fäbodvall» (Paul Rosenius 1926). Första konstaterade häckningen i landskapet under 1900-talet är från Norra Stadsberget, Sundsvall 1921 (Sven G:son Blomqvist 1930).

Slaguggla *Strix uralensis*

utbredning: Sparsamt förekommande häckfågel i talldominerad skog, gärna i anslutning till myrar, inägor eller hyggen, främst i inlandet. Arten undviker täta granskogar vilket medför en ojämn utbredning.

Under goda smågnagarår rapporteras vanligtvis tiotalet häckningar och minst lika många ropande hanar. Under bottenår påträffas däremot endast någon enstaka häckning eller ingen alls.

flyttning och övervintring: Slagugglan är en utpräglad stannfågel.

historik: »Visar sig ibland» (C R Sundström 1888). »Slagugglan är rätt allmän. Anfaller, hvarom jag öfvertygat mig genom undersökning af maginnehållet, både hare och orre. Ekorrar, hackspettar och för öfrigt små gnagare äro dock hennes vanliga diet» (Olaf Gylling 1885–97).

Lappuggla *Strix nebulosa*

utbredning: Sällsynt, ej årlig, häckfågel i skogsmark med tillgång till risbon eller stubbar, gärna i anslutning till myrar eller hyggen. Även sumpskog utnyttjas emellanåt.

Totalt har knappt 20 häckningar konstaterats sedan den första i Stöde socken 1980. Bästa året var 1991 med sex häckningar. De flesta häckningarna är påträffade i de mellersta delarna av landskapet.

Under 1980-talet konstaterades sju av åtta häckningar i stubbar vilket är en ovanligt hög andel, då de flesta brukar ske i risbon. Från början av 1990-talet har bolådor för lappuggla satts upp som hjälp i revir där häckning påträffats, något som varit positivt för artens expansion.

flyttning och övervintring: I huvudsak stannfågel men vissa år förekommer flyttningsrörelser. Ett exempel på detta är den lappuggla som ringmärktes i Posjärv, Övertorneå 9/7 1981 och som återfanns död (utmärglad) i Söråker 1986–530 km från märkplatsen.

Under 1990-talet har det ett flertal gånger påträffats exemplar under vinter–vårvinter i kustlandet. 2–4 exemplar observerades på Alnö i slutet av december 1992 och som mest sågs hela 5–6 lappugglor i ett litet område runt Mällby, Tynderö under början av april 1993. Våren 1997 observerades 1–2 eventuellt 3 individer på Alnön under mars och samtidigt 1–2 exemplar Mällby, Tynderö.

historik: »Visar sig inte så sällan i Sundsvallstrakten» (C R Sundström 1888). »Lappugglan. Denna stora och vackra och för övrigt mycket sällsynta fogel uppträdde åren 1894–96 i större antal än vanligt» (Olaf Gylling 1885–97). Man kan väl anta att även Medelpadsdelen av Västernorrland hade besök av lappugglor under dessa år. Den första rapporterade observationen under 1900-talet är från 1943 då 2 ex sågs i Kölsillre, Haverö (Tage Allegård 1953). Dessutom finns tre fynd från åren 1950–67 (1 ex Åstön, Tynderö vintern 1957, 1 hane funnen död Njurunda 5/2 1965 samt 1 hane också funnen död Liden februari 1965).

Hornuggla *Asio otus*

utbredning: Tämlichen allmän, vissa år sparsam–sällsynt häckfågel i dungar och skogsbyn i anslutning till odlad mark i hela landskapet, dock främst i kustlandet och älvdalarna. I likhet med andra ugglor varierar beståndet med smånagartillgången.

Under 1980-talet hade arten flera goda år med som mest 26 rapporterade häckningar 1984.

Under 1990-talet har under ett enskilt år som mest 11 häckningar konstaterats (1991). Under åren 1995–97 rapporterades endast 1–2 häckningar per år.

flyttning och övervintring: I huvudsak flyttfågel som anländer i mars–april och flyttar bort i oktober–november. Milda vintrar kan enstaka exemplar göra övervintringsförsök. Exempelvis sågs i Torps socken något exemplar vid nyår 1980 samt 1 ex hösten 1983 fram till den 18/12.

historik: »Hornuggla. Förekommer sällsynt i Medelpad der jag skjutit den i Sundsvallstrakten» (Olaf Gylling 1885–97). »Skogsuf. Häckar flerstädes allmänt till och med Västernorrland» (Aug. Carlson 1894).

Jorduggla *Asio flammeus*

utbredning: Sällsynt, ej årlig häckfågel på hyggen, myrmarker och igenväxande odlingsmark främst i inlandet.

De första kända häckningarna påträffades i Kölsillre, Haverö 1975 och Råsjö, Borgsjö 1976.

Under 1980-talet konstaterades åtta häckningar med som mest fyra 1984. Under 1990-talet har endast en häckning påträffats (1999).

Jordugglor är därutöver sedda vid flera tillfällen under omständigheter som tytt på häckning, till exempel fåglar flygande med byte.

Arten har säkerligen gynnats av storhyggena, men den dåliga smånagartillgången under hela 1990-talet har med all sannolikhet hållit tillbaka artens beståndsutveckling i Medelpad.

flyttning och övervintring: Tidigare sparsam genomflyttare i hela landskapet. Under senare delen av 1980-talet och under 1990-talet sällsynt på vårsträcket. Höststräcket är dåligt känt eftersom arten mycket sällan observeras då.

Anländer från mitten av april–början av maj och flyttar troligen bort under september–oktober. Vintertid påträffad fem gånger, samtliga vintern 1984–85, vilket förklaras av att 1984 var ett rekordår.

historik: »Jorduggla. Rätt vanlig under flyttningarna. Torde äfven häcka här, då jag sett henne midt i juli» (Olaf Gylling 1885–97). »Kortörad uf. Sällsynt i Västernorrland» (Aug. Carlson 1894).

Pärluggla *Aegolius funereus*

utbredning: Under goda smånagarår tämlichen allmän, lokalt allmän häckfågel i skogsmark, ofta i anslutning till hyggen och odlad mark i hela landskapet. Under bottenår däremot sparsam–sällsynt.

flyttning och övervintring: I huvudsak stannfågel, men med ojämna intervall sker utflyttning under september–november.

historik: »Perlugglan är den allmännaste arten» (Olaf Gylling 1885–97).

Nattskärria *Caprimulgus europaeus*

utbredning: Tidigare sällsynt häckfågel i talldominerad skog främst i kustlandet. Har under de senaste 20 åren minskat kraftigt och uppträder inte längre årligen. Senaste kända häckningen är från Armsjön, Njurunda där ett bo med ägg hittades 1970. På samma lokal hördes 1–4 ex spela åren 1968–75, med som mest 4 ex juni 1972. Påträffades regelbundet under 1980-talet i den glesa tallskogen mellan Njurundabommen och Lörudden och på flera andra lokaler i Njurunda socken.

Från 1990-talet finns endast fyra fynd, varav två 1999 (1 hane funnen död Norrlindsjö, Attmar slutet av maj, samt 1 par nära Lörudden i juni).

I inlandet observerad sju gånger sedan 1968. Under 1970-talet gjordes 4 fynd, 1980-talet 2 samt 1990-talet 1.

flyttning och övervintring: Anländer i slutet av maj och flyttar bort i augusti.

extremdatum: 10/5 respektive 19/8.

historik: »Nattskärran. Finnes, mest vid kusterna, på passande lokaler, på Björkölandet, vid Sidsjön o.s.v.» (Olaf Gylling 1885–97). »Sällsynt i Jämtland och Västernorrland» (Aug. Carlson 1894). »Nordgränsen i inre Norrland, centrala Jämtland och vid ostkusten norra Ångermanland»

(S Ekman 1922). »I Medelpad liksom i Ångermanland finns hon företrädesvis i kustlandet» (K Curry-Lindahl 1959). »Har troligen förekommit sällsynt i kustlandet under hela 1900-talet. Från inlandet finns endast ett fåtal observationer före 1968: 1 ex Hassjöberget, Holm några år under 1960-talet» (Hedvall m.fl. 1989).

Tornseglare *Apus apus*

utbredning: Allmän häckfågel, främst i tätorter och vid bebyggelse i hela landskapet, men även i skogsmark där den häckar i hålträäd.

flyttning och övervintring: Observeras allmänt under flyttningstid

i hela landskapet. Anländer under andra halvan av maj och flyttar bort juli–augusti. I extrema fall kan tornseglare dröja sig kvar långt in i oktober och som hösten 1986 in i november då 1 ex sågs i Söråker 2/11 och

i Sundsvall så sent som 17/11.

extremdatum: 10/5 respektive 17/11.

historik: »Tornsvalan är allmän» (Olaf Gylling 1885–97). »Tämligen allmän. Häckar årligen i Tuna kyrka» (C R Sundström 1888). »Häckar allmänt öfver hela landet till 68–69° nordlig bredd» (Aug. Carlson 1894).

Kungsfiskare *Alcedo atthis*

utbredning: Sällsynt, ej årlig gäst som även sporadiskt häckar i branta strandbrinkar längs större åar. Har häckat minst sju gånger under 1970- och 1980-talen. Under 1990-talet har ett häckningsförsök gjorts, Ljustorpsån 1993.

Utöver dessa fynd påträffad ytterligare ett 15-tal gånger med flest fynd gjorda i maj. I inlandet observerad två gånger (1 ex Mjällån, Ljustorp 17/5 1987 och Sunnås, Liden 18/5–slutet av maj 1990).

Månadsvis fördelning av fynden: april (1), maj (7), juni (2), juli (1), augusti (1), september (1), oktober (1) samt november (1). Häckningsfynden ej medräknade.

flyttning och övervintring: Anländer i maj och flyttar bort i oktober–november.

extremdatum: 14/4 respektive 4/11.

historik: »Kungsfiskaren. En flottningskarl uppgaf sig vid Glimåns utflöde i Indalselven ha sett en fogel som torde tillhöra denna art. Se här ordagrant hans skildring: Det var en blå vackert glänsande fogel med hackspett likt utseende och stor näbb, som krupit in genom ett litet hål i väggen på en vid vattnet stående fåbodstuga. Lössläppt flög den bort öfver vattnet» (Olaf Gylling 1885–97).

Under 1900-talet ej observerad förrän i maj 1960 då 1 ex sågs vid dammen i Nolby, Njurunda. Ytterligare två observationer finns från 1960-talets början.

Biätare *Merops apiaster*

förekomst: Raritet som påträffats en gång.

5 ex Hov, Selånger 26/8 1979

Blåkråka *Coracias garrulus*

förekomst: Raritet som påträffats fem gånger.

1 ex Söråker 1880-talet

1 ex Brämön, Njurunda början av 1920-talet

1 ex Sundsvall våren 1919

1 ex Sättna september 1931

1 ex Sundet, Holm 28/6 och några veckor framåt 1964

Härfågel *Upupa epops*

förekomst: Sällsynt gäst som sedan 1968 påträffats 47 gånger, i de flesta fall i kustlandet.

Endast fyra av fynden avser fåglar som stannat längre än en dag, samtliga höstfynd.

Anländer under april–maj, men fynd under vårsträcket görs ej årligen. Under höstflyttningen främst i september–oktober årlig med 1–3 ex.

I inlandet observerad fem gånger.

Månadsvis fördelning av fynden: april (5), maj (5), juni (1), augusti (1), september (15), oktober (19), november (1).

extremdatum: 13/4 respektive 23/11.

historik: »Ett ex sköts på 1880-talet i Medelpad» (Olaf Gylling 1885–97).

1 ex skjutet oktober 1885 i Njurunda (troligen samma uppgift som föregående). 1 ex skjutet Indal 26/8 1926 (Sven G:son Blomqvist 1930). 1 ex Kårsta, Indal hösten 1939 (Torsten Strömer 1951). Från 1950- och 1960-talen finns fem observationer.

Göktyta *Jynx torquilla*

utbredning: Sparsam häckfågel i löv- och blandskog i kustlandet och älvdalarna, i övriga delar sällsynt. En minskning av beståndet har skett under de senaste decennierna.

flyttning och övervintring: Anländer i maj och flyttar bort i augusti.

extremdatum: 29/4 respektive 4/9.

historik: »Göktytan häckar allmänt» (Olaf Gylling 1885–97). »Det nordligaste fyndorterna för häckning är Medelpad vid Sundsvall» (C R Sundström 1888).

Gråspett *Picus canus*

utbredning: Sparsam häckfågel i lövblandad barrskog, ofta i anslutning till hyggen, i hela landskapet. Totalt har drygt 20 häckningar konstaterats de senaste 30 åren och som mest har fyra häckningar konstaterats ett enskilt år (1989). Antalet fynd under häckningstid har ökat den senaste tioårsperioden, men artens verkliga status är trots detta svår att fastställa. Cirka 50 par är en försiktig uppskattning av populationen.

flyttning och övervintring: I huvudsak stannfågel, men under höstarna förekommer sträckrörelser i mindre omfattning. Dessutom förflyttar sig många gråspettar till fågelmatningar under vintern. Den senaste tioårsperioden har antalet rapporterade gråspettar varit 30–50 ex/år.

historik: »Allmän i Västernorrland» (Aug. Carlson 1894). »Flerstädes i Hälsingland och i Sundsvallstrakten allmän» (C R Sundström 1888). »Ännu på 1940-talet var gråspetten vanligare i Medelpad än gröngölingen, men numera har den nästan försvunnit från detta landskaps östra delar» (Kai Curry-Lindahl 1959).

Gröngöling *Picus viridis*

utbredning: Tidigare sällsynt häckfågel i löv- och blandskog i hela landskapet. Minskade under 1960- och 1970-talen för att öka något under 1980-talet. Arten har därefter åter minskat under 1990-talet och då har endast ströfynd rapporterats.

Under perioden 1968–88 konstaterades åtta häckningar, varav fem under 1980-talet. Dessa häckningar var jämt fördelade mellan kust- och inland. Under 1990-talet har ingen häckning konstaterats och endast 21 fynd har rapporterats. Några av dessa har gällt ropande hanar under vårvinter och vår, men de flesta avser numera fåglar som besöker fågelmatningar på vintern. Fynd har gjorts samtliga år på 1990-talet utom 1996.

Möjligen kan något par häcka, men eftersökning på gamla häcklokaler har inte givit något positivt resultat.

Från inlandet rapporterad i nästan samma omfattning som från kustlandet den senaste tioårsperioden.

flyttning och övervintring: I huvudsak stannfågel men under hösten förekommer vissa år en viss sträckoro med fynd i kustbandet.

historik: »Allmän ännu vid 60°, upphör omkring 63° nordlig bredd» (Aug. Carlson 1894).

Gröngölingen konstaterades häcka för första gången i Skottsund, Njurunda i början på 1920-talet (Sven G:son Blomqvist 1930). Under 1940-talet sågs gröngölingen sporadiskt i Haverö (Tage Allegård 1953) och åren 1945–60 regelbundet vid Brudsjön, Liden. Arten ökade sedan och 1951 höll den åtminstone fyra revir runt Sundsvall. Härtill kom ett bo i Holm och längs Indalsälven kunde arten höras på flera lokaler från mynningen upp till Jämtlandsgränsen (Olof Elofson).

Spillkråka *Dryocopus martius*

utbredning: Allmän–tämligen allmän häckfågel i grovstammig barr- och blandskog i hela landskapet.

flyttning och övervintring: I huvudsak stannfågel men i september–oktober förekommer vissa år flyttningsrörelser.

historik: »De inom länet allmännaste hackspettarna äro spillkråkan och tretåiga hackspetten» (Olaf Gylling 1885–97).

Större hackspett *Dendrocopos major*

utbredning: Allmän häckfågel i löv- och blandskog i hela landskapet.

flyttning och övervintring: I huvudsak stannfågel men vissa år förekommer invasionsartade utflyttningar, främst i september–oktober.

historik: »De nordligaste häckningsfynden är gjorda vid Sundsvall» (C R Sundström 1888).

Vitryggig hackspett *Dendrocopos leucotos*

förekomst: Sällsynt gäst som sedan 1968 observerats cirka 26 gånger. I de allra flesta fallen har det rört sig om enstaka fåglar, men vid två tillfällen har par iakttagits (Eriksdal, Alnö 13/5 1975 och Villberget, Borgsjö september 1975). Dessutom i några fall upprepade observationer på samma lokal

(1 revir Hassjön, Holm våren 1974, 1 ex Storhullsjön, Stöde 31/3 och 25/7 1979, 1 ex vid två tillfällen Öratjärnsåsen, Torp början av juni 1987 och 1 hona Loviken, Holm 1/5 och 6/5 1988).

Under 1990-talet endast observerad två gånger (1 ex Högåsen, Stöde september 1990 och 1 revirhävdande hane Torps socken 2–11/6 1994).

flyttning och övervintring: Till övervägande del stannfågel.

historik: »I Västernorrland allmän» (Aug. Carlson 1894). »De inom länet allmännaste hackspettarna äro spillkråkan och tretåiga hackspetten. Dernest över hela länet gråspett, i dess norra delar vitryggiga hackspetten och i dess sydligare större hackspetten» (Olaf Gylling

1885–97). Endast en säkerställd häckning finns (1 par häckande i murken björk i ravin mellan Baggböle och Sunnås, Indal 23/5 1948). På samma lokal sågs även ett exemplar i maj 1949 (Olof Elofson). Under perioden 1950–67 finns fem–sex fynd.

Mindre hackspett *Dendrocopos minor*

utbredning: Sparsam–sällsynt häckfågel i lövdominerad skog i hela landskapet. Har under de senaste decennierna minskat men arten tycks under 1990-talet ha stabiliserats något och i slutet av detta decennium har antalet rapporterade fynd under häckningstid ökat.

flyttning och övervintring: Huvudsakligen stannfågel, men vissa år förekommer sträckrörelser, främst under september–oktober.

historik: »Lilla hackspetten är temligen sällsynt» (Olaf Gylling 1885–97). »Allmän i Västernorrland» (Aug. Carlson 1894). »Förekommer upp genom kustlandskapen och är icke så sällsynt till Medelpad» (Paul Rosenius 1926).

Tretåig hackspett *Picoides tridactylus*

utbredning: Tämmligen allmän–sparsam häckfågel i barr- och blandskog i inlandet, sällsynt i kustlandet. Beståndet verkar stabilt.

flyttning och övervintring: I huvudsak stannfågel, men mindre sträckrörelser förekommer regelbundet, främst i september–oktober.

historik: »Häcker bl.a. i Jämtland och Västernorrland ända upp till Lappland» (Aug. Carlson 1894). »Sydgränsen för den sammanhängande utbredningen torde gå genom det inre av Hälsingland och Medelpad» (Sven Ekman 1922).

Korttälärka *Calandrella brachydactyla*

förekomst: Raritet som påträffats två gånger.

1 ex Stornäset	1–6/8 1988
1 ex Åstholmen	22–23/8 1997

Tofslärka *Galerida cristata*

förekomst: Raritet som påträffats två gånger.

1 ex skjutet Sundsvall	januari 1892
1 ex Granlo, Sundsvall	15/4 1989

Trädlärka *Lullula arborea*

förekomst: Sällsynt gäst som observerats 14 gånger. Samtliga fynd är gjorda under sträcktid och fynden är jämt fördelade mellan vår och höst. Under 1970-talet gjordes ett fynd, på 1980-talet sju fynd och på 1990-talet fem fynd. Ej påträffad i inlandet.

Månadsvis fördelning: april (5), maj (2), september (2), oktober (3) samt november (2).

extremdatum: 8/4 respektive 17/11.

historik: Det första fyndet i landskapet var ett exemplar Midlanda, Timrå 25/10 1948.

Sånglärka *Alauda arvensis*

utbredning: I kustlandet allmän, i inlandet tämligen allmän häckfågel på odlad mark, ibland även på hyggen. Har minskat de senaste årtiondena, framför allt i inlandet.

flyttning och övervintring: Anländer under andra halvan av mars–april, vissa år i samband med tidiga varmluftsinbrott redan i början av mars och i extrema fall i slutet av februari som 3 ex Åstholmen 25/2 1990. Flyttar bort i september–oktober. I enstaka fall kan något exemplar dröja sig kvar ända in i vintermånaderna som 1 ex Mällby, Tynderö 12 och 19/1 1985.

extremdatum: 25/2 respektive 19/1.

historik: »Allmän och vinner alltmer terräng» (Olaf Gylling 1885–97). »Häckar allmänt från sydligaste Sverige ända upp till Lappland» (Aug. Carlson 1894).

Berglärka *Eremophila alpestris*

förekomst: Sällsynt gäst i kustlandet, främst under höststräcket. Har sedan 1968 observerats 15 gånger, varav tre gånger under 1980-talet och fyra på 1990-talet. Tidigare ansedd som sparsam genomflyttare både vår och höst, men inga vårfynd har gjorts de senaste två decennierna samtidigt som antalet höstfynd har minskat. Inga fynd från inlandet finns. Påträffad en gång under vintern (1 ex som rastade en kort stund Åstholmen 3/12 1983). Månadsvis fördelning av fynden efter 1968: april (2), september (3), oktober (8), november (1) och december (1).

extremdatum: 24/4 respektive 3/12.

historik: Första rapporterade observationen i landskapet är 10 ex Stornäset 27/9 1953 (Olof Elofson 1955).

Backsvala *Riparia riparia*

utbredning: Tämligen allmän häckfågel i sand- och lerbrinkar samt sandtag i hela landskapet. Lämpliga boplatser saknas dock inom stora områden. Häckar i kolonier på vanligen 10–25 par. Backsvalan har minskat i landskapet de senaste decennierna.

flyttning och övervintring: Anländer i maj, vanligen något senare än de andra svalarterna och flyttar bort i augusti. Två aprilfynd finns, båda från Skrängstasjön.

extremdatum: 28/4 respektive 13/9.

historik: »Vid Selångersjön är kolonien belägen rätt långt från stranden i stadens sandtag, i en ej synnerligen brant sandvägg, der ras ofta ega rum och förstöra många bon» (Olaf Gylling 1885–97). »Häckar öfver hela landet, nästan lika allmänt inom polcirkeln som i de södra delarna» (Aug. Carlson 1894).

Ladusvala *Hirundo rustica*

utbredning: Allmän häckfågel i hela landskapet. En minskning av beståndet har skett de senaste två decennierna.

flyttning och övervintring: Uppträder allmänt under flyttningstid i hela landskapet. Anländer i maj och flyttar bort i augusti–början av september.

Vid lågtryck under vårsträcket samlas stora flockar med svalor (ladu-, hus- och backsvala) under födosök över sjöar och längs kusten. Vid sträcklokaler i kustbandet har emellanåt större ansamlingar setts på flyttning. En massförekomst värd att nämna är de cirka 5000 svalor (av alla tre arterna) som övernattade i vassarna i Mingen 25/5 1975. Höststräcket mer utdraget än vårsträcket och enstaka exemplar kan dröja sig kvar in i oktober, i extrema fall till november.

extremdatum: 21/4 respektive 15/11.

historik: »Ladusvalan och hussvalan bägge allmänna likaså både vid Ångerman- och Indalsälven såväl som vid Selångersjön och omnejd» (Olaf Gylling 1885–97).

Hussvala *Delichon urbica*

utbredning: Allmän häckfågel i hela landskapet. Hussvalan har minskat de senaste decennierna.

flyttning och övervintring: Förekommer allmänt under flyttningstid i hela landskapet. Anländer i maj och flyttar bort i augusti–början av september. Milda höstar kan enstaka exemplar dröja sig kvar in i oktober.

extremdatum: 26/4 respektive 12/10.

historik: »Häckar öfver hela riket upp till 68° nordlig bredd» (Aug. Carlson 1894).

Större piplärka *Anthus richardi*

förekomst: Raritet från Sibirien som påträffats en gång.

1 juv Åstholmen 27/9 1998

Fältpiplärka *Anthus campestris*

förekomst: Raritet som påträffats en gång.

1 ex Lörudden 14/5 1997

Trädpiplärka *Anthus trivialis*

utbredning: Allmän häckfågel i skogsmark i hela landskapet.

flyttning och övervintring: Uppträder allmänt under flyttningstid. Anländer i början av maj, vissa år i slutet av april i samband med varmluftsinsbrott. Flyttar bort i mitten av augusti–mitten av september.

extremdatum: 24/4 respektive 6/10.

historik: »Trädpiplärkan häckar allmänt» (Olaf Gylling 1885–97).

Ängspiplärka *Anthus pratensis*

utbredning: Häckar tämligen allmänt–sparsamt på myrmark, strandängar och fuktiga kalhyggen i inlandet, i kustlandet sällsynt.

flyttning och övervintring: Allmän sträckfågel som normalt anländer från mitten av april–maj, med en sträcktopp första dagarna i maj. Vissa år, i samband med varmluftsinsbrott, anländer de första ängspiplärkorna redan i slutet av mars, sällsynt så tidigt som i mitten av mars. Flyttar bort från september–början av oktober, med sträcktoppen normalt under sista tredjedelen av september. Novemberfynd görs regelbundet i kustbandet.

Vid enstaka tillfällen har mer än 1000 exemplar inräknats under en sträckdag.

Rekordnoteringen finns från Lörudden där sammanlagt mer än 3150 ex sträckte norrut 7–5 1988. Sannolikt var dock det egentliga antalet 2–3 gånger större då mängder av »troliga» ängspiplärkor sträckte mellan Brämön och fastlandet.

I inlandet har som mest cirka 3000 ex rapporterats från Torpshammar, Torp 6/5 1997.

Vintertid anträffad en gång (1 ex Åstholmen 1/12 1991).

extremdatum: 18/3 respektive 1/12.

historik: »Mycket vanlig under flyttningarna» (Olaf Gylling 1885–97). »Häckar allmänt i hela Sverige» (Aug. Carlson 1894).

Rödstrupig piplärka *Anthus cervinus*

förekomst: Under våren sparsam rastare i kustlandet. På höststräcket tämligen allmän genomflyttare i kustlandet. Status i inlandet okänd.

Nordsträcket passerar under andra halvan av maj och sydsträcket i mitten av augusti–början av september. Sträcket är koncentrerat i båda riktningarna. En säker lokal är Stornäset där ibland större ansamlingar på upp till 50 ex setts.

extremdatum: 12/5 respektive 12/10.

historik: Första rapporterade fynden i landskapet är några ex Stornäset 30/8 1956 och Fagervik, Timrå 1/9 1956 (Olof Elofson 1959).

Skärpiplärka *Anthus petrosus*

utbredning: Tidigare sällsynt häckfågel i havsbandet. Häckade på Åstholmen under ett flertal år på 1980-talet. Under 1990-talet endast noterad tillfälligtvis under häckningstid vid Åstholmen. Trots regelbundna besök på andra lämpliga häcklokaler i kustbandet har inga ytterligare fynd under häckningstid gjorts. Från inlandet finns inga observationer.

flyttning och övervintring: Sällsynt men nära nog årlig besökare i kustlandet. Antalet fynd har under 1990-talet varit tämligen konstant med i genomsnitt 2–3 per år, vilket är lägre än under 1980-talet. De allra flesta fynden görs under vårsträcket mars–maj, med påfallande många fynd under slutet av mars. Under höststräcket sällsynt och ej årlig. Månadsvis fördelning av fynden under 1990-talet: mars (4), april (6), maj (3), juni (1), juli (1), augusti (1), september (1) samt november (1).

extremdatum: 12/3 respektive 11/11.

historik: »Förekommer häckande vid kusten» (Olaf Gylling 1885–97). »Har med säkerhet påträffats i Västernorrlands läns skärgård» (Paul Rosenius 1926). »Det är oklart om ovanstående även gäller Medelpadskusten, men förefaller sannolikt» (Hedvall m.fl. 1989).

Gulärsla *Motacilla flava*

utbredning: Tämligen allmän häckfågel på sankängar, myrmarker och fuktiga kalhyggen i inlandet. I kustdelen lokal och sparsam främst på sankängar.

flyttning och övervintring: Förekommer allmänt under flyttningstid vår och höst i hela landskapet. Anländer i maj och flyttar bort i augusti–början av september. Ibland har större ansamlingar noterats som cirka 1000 ex rastande Lörudden 24/5 1995. Ett riktigt sent fynd finns, 1 ex Sundsvall 19/10 1988.

rasförhållanden: Huvuddelen av beståndet tillhör den nordliga rasen *Motacilla flava thunbergi*, men den sydliga rasen *Motacilla flava flava* förekommer troligen också, liksom mellanformer.

extremdatum: 27/4 respektive 22/9 (oktoberfyndet undantaget).

historik: »Vid Sundsvall träffades *Motacilla flava*, gulärsla» (W Meves 1858). »Gulärslan är allmän. *Motacilla flava forma melanocephala*, mindre vanlig än m.fl. *ava*» (Olaf Gylling 1885–97). »I Sverige förekommer den vanliga formen mest i de södra delarna af landet. Den nordliga varieteten börjar finnas i låglandet vid Ångermanelfen och går sedan norrut, där visserligen båda varieteterna finns om hvarandra, men den nordliga, ju längre mot norr, alltmer tager öfverhand» (Aug. Carlson 1894).

Forsärsla *Motacilla cinerea*

utbredning: Sällsynt häckfågel som konstaterats häcka vid minst 15 tillfällen. Första gången vid Ljunga kraftverk, Ljungaverk 1976 då bo med ägg hittades, vilket för övrigt är det första dokumenterade fyndet av arten i landskapet.

Därefter konstaterades häckning i kustlandet två gånger (Galtström, Njurunda 1978 och i Matfors 1981). Från 1994 och framåt har forsärslan häckat årligen i Ljungaverksområdet. Enstaka år har häckningar även konstaterats i Alby, Liden och Järkvissle. Flest ett enskilt år påträffades 1995, då hela fem rapporterades.

flyttning och övervintring: Förekommer sällsynt men regelbundet under flyttningstid i inlandet. I kustlandet sällsynt, ej årlig. Anländer i slutet av april–början av maj och flyttar bort i september–början av oktober.

Från kustlandet finns endast fem vårfynd och ett höstfynd sedan 1979.

I inlandet har forsärslan setts årligen under höstarna vid Ljunga kraftverk sedan 1983, utom 1985. Som mest har 6 ex setts.

extremdatum: 8/4 respektive 8/10.

Sädesärsla *Motacilla alba*

utbredning: Allmän häckfågel i hela landskapet. Förekommer främst vid stränder, odlingsmark och bebyggelse, men har under de senaste decennierna även etablerat sig längs skogsbilvägar och angränsande hyggen.

flyttning och övervintring: Förekommer allmänt under flyttningstid vår och höst i hela landskapet. Anländer i april och flyttar bort från slutet av augusti–början av oktober med huvudparten i september. Ibland har större ansamlingar noterats under vårsträcket som cirka 1000 ex rastande Vivstavarv, Timrå 5/5 1985. Bortflyttningen mer utdragen och utan större ansamlingar. Sällsynt påträffas enstaka exemplar långt in i november som 1 ex Timrå golfbana 17/11 1991 och 1 ex Myrbodarna, Njurunda 30/11 1998. Vintertid påträffad en gång: 1 ex övervintrade i ett bostadsområde i Söråker vintern 1992–93.
extremdatum: 26/3 respektive 30/11 (övervintraren undantagen).
Historik: »Sädesärlan, här kallad 'linärla' är allmän» (Olaf Gylling 1885–97).

Sidensvans *Bombycilla garrulus*

förekomst: Allmän genomflyttare i hela landskapet. Inga häckningsfynd finns i modern tid. Enstaka häckningar kan dock ha förekommit, till exempel sågs 2 ex Aspåsen, Torp 14/8 1986, 2 ex Kavelbacken, Borgsjö 24/7 1991 och en grupp sidensvansar som »kan ha varit en familj» i Jämtgaveln, Borgsjö 9/8 1992.

Flyttar norrut i mars–april och sydsträcket sker under november–december. På nordsträck har enstaka exemplar setts i kustbandet fram till slutet på maj och vissa år noteras de första flockarna på sydsträck redan under andra halvan av oktober. Normalt ses flockar på upp till 100 exemplar, men förekomsten varierar med tillgången på föda, främst rönnbär. Goda bärår uppträder ofta flockar på 200–300 ex. Vissa år dock betydligt större ansamlingar som 1000 ex Norrliden, Sundsvall jul–nyår 1995 och 6/1 1996 inräknades cirka 1100 ex mellan Njurunda och Timrå. Vissa år kan mindre flockar ses hela vintern.

historik: »Sidensvansen, allmän de år då 'rönndrufvan glöder'. Torde häcka inom länet. Har i Sundsvallstrakten sett nyss flygga ungar» (Olaf Gylling 1885–97). Landskapets största ansamling är 2000 ex i Sundsvall 23/1 1957.

Strömstare *Cinclus cinclus*

utbredning: Tämmligen allmän häckfågel i inlandet vid strömmande vatten, ofta i anslutning till forsar, i kustlandet sällsynt. Strömstaren har under slutet av 1990-talet ökat kraftigt, åtminstone delvis till följd av holkuppsättning på lämpliga lokaler främst i inlandet. 1999 konstaterades 33 häckningar med i genomsnitt 4,67 kläckta ungar per kull. Flest häckningar hittades i Stöde (12) och i Borgsjö socken (8).

flyttning och övervintring: Sparsam genomflyttare som under våren passerar främst i mars och på hösten i november.

Strömstaren övervintrar dessutom sparsamt, vissa år tämmligen allmänt, vid öppna vattendrag i hela landskapet. Uppträder vanligen i enstaka exemplar, men på somliga lokaler som Haverö strömmar, Haverö och i Ljungan vid Matfors kan vissa vintrar 15–20 ex ses.

historik: »Strömkarl. Rätt vanlig vintertid, särskilt i Matfors» (C R Sundström 1888).

»Påträffad på Brämön i januari 1887» (C R Sundström 1890).

Gärdsmyg *Troglodytes troglodytes*

utbredning: Tämmligen allmän häckfågel i såväl barr- som lövskog, på risiga hyggen, längs skogsbilvägar och i raviner i hela landskapet. De flesta häckningsfynden har gjorts i inlandet, men ökad eftersökning i kustlandet på 1990-talet har visat på mindre skillnader än vad som tidigare antagits. Beståndet varierar kraftigt från år till år och som mest påträffades under 1980-talet 27 sjungande hanar 1984. Under slutet av 1990-talet rapporterad med upp emot 50 ex under häckningstid. Pålitliga lokaler är framförallt bäckkravinerna längs Indalsälven mellan Indal och Järkvissle.

flyttning och övervintring: Anländer i april och flyttar bort i september–oktober. Sällsynt påträffas arten även under november, främst i kustlandet. Fyra vinterfynd finns, samtliga i Njurunda mellan 1991–99.
historik: »Denna lilla nätta fogel har jag flera gånger, alla årstider, observerat i länets både sydliga och norra delar» (Olaf Gylling 1885–97). »Förekommer sparsammare i de norra än de södra delarna av länet. Går i Norrland till 64° nordlig bredd eller något högre» (Aug. Carlson 1894).

Järnsparv *Prunella modularis*

utbredning: Tämmligen allmän häckfågel i barr- och blandskog, särskilt i unga granbestånd i hela landskapet.

flyttning och övervintring: Uppträder allmänt under flyttningstid. Anländer i april och flyttar bort i september–oktober, med tyngdpunkten i september.

Vintertid påträffad sällsynt, och övervintring sker endast i undantagsfall, som 1 ex Bergeforsen hela vintern 1993–94.

extremdatum: 18/3 respektive 2/11 (övervintrare undantagna).

historik: »Synes under flyttningarna, höst och vår» (Olaf Gylling 1885–97). »Sedd vid Sundsvall under flyttningstid» (C R Sundström 1888). »Han är funnen häckande längs fjällen och vidare i Hälsingland, Medelpad och Ångermanland» (Torsten Persson 1930).

Rödhake *Erithacus rubecula*

utbredning: Allmän häckfågel i barr- och blandskog i hela landskapet.

flyttning och övervintring: Uppträder allmänt under flyttningstid. Anländer i april och flyttar bort huvudsakligen från mitten av september–oktober. Fåtaligt observeras arten nästan årligen långt in i december i kustlandet.

Övervintringsförsök sker emellanåt, ibland framgångsrikt. I inlandet övervintrade 1 ex Rogsta, Torp vintern 1980–81.

historik: »Allmän i Västernorrland, t.ex. vid Sundsvall» (Aug. Carlson 1894). »Rotgeln, allmän» (Olaf Gylling 1885–97).

Näktergal *Luscinia luscinia*

utbredning: Sparsam–sällsynt häckfågel i lövdominerad slyskog med tät undervegetation, främst i kustlandet.

Endast en häckning är konstaterad: 1 ad med mat, senare med exkrementssäck i näbben Lörudden 4/7 1984. Varnande exemplar har dock påträffats vid några tillfällen under 1980-talet och en gång under 1990-talet. På flertalet lokaler uppträder sjungande hanar varje år, till exempel sedan 1968 vid Myckling, Tynderö.

Antalet sjungande hanar har under årens lopp ökat betydligt i kustlandet till 1990-talets genomsnittliga årsantal på lite drygt 20. Trots en betydande nedgång i södra Sverige har arten varit stabil under hela 1990-talet. Antalet varierar dock från år till år.

I inlandet sällsynt och ej årligen förekommande.

flyttning och övervintring: Anländer i slutet av maj–början av juni och flyttar troligen bort i augusti. Den i särklass tidigaste näktergal som hörts i Medelpad var 1 ex 10/5 1986. Från höststräcket finns inga fynd.

historik: Första fyndet i landskapet: 1 ex Skönvik, Skön 5/6 1965.

Blåhake *Luscinia svecica*

förekomst: Under våren sällsynt, ej årlig genomflyttare, främst i kustlandet. Vissa år dock sparsam. Under höstflyttningen allmän i kustlandet, sällsynt i inlandet. Nordsträcket passerar koncentrerat i mitten av maj. Sydsträcket från mitten av augusti–mitten av september. Sällsynt anländer gamla fåglar till rastplatserna redan i slutet av juli.

Rastar på hösten ofta i vassar och buskmarker i närheten av vatten eller på odlingsmark med potatis och på soptippar. Lokalt och sällsynt förekommer under hösten större ansamlingar.

extremdatum: 11/5 respektive 2/11.

historik: »Blåhaken förekommer under höstflyttningarna i första dagarna af september. Om våren har jag däremot aldrig lyckats få se den här i länet. Sannolikt går hans vårflyttning öfver andra trakter» (Olaf Gylling 1885–97). »Den 10 september 1886 sågos flera, under flyttning, vid Sundsvall, sedan har han ej visat sig» (Aug. Carlson 1894).

Svart rödstjärt *Phoenicurus ochruros*

utbredning: Sällsynt häckfågel som konstaterats häcka vid ett tillfälle: par med 5 pull Kema Nords fabriksområde, Stockvik, Njurunda 2/7 1986. På samma lokal uppehöll sig en hane även 1987 och 1988. En ung hane hävdade revir på Gullfibers fabriksområde, Söråker 19/6–3/7 1994.

Ej påträffad i inlandet.

flyttning och övervintring: Anländer i mitten av april–maj och flyttar bort i september–oktober. Totalt finns med ovan nämnda observationer 19 fynd i landskapet. Första fyndet i Medelpad var 1 hona Mingen 23/5 1976.

Månadsvis fördelning av fynden: april (3), maj (6), juni (1), juli (1), september (3), oktober (2), november (1). Två fynd är odaterade.

extremdatum: 14/4 respektive 23/11.

Rödstjärt *Phoenicurus phoenicurus*

utbredning: Tämmligen allmän häckfågel i talldominerad skogsmark och vid bebyggelse i hela landskapet. Har minskat de senaste årtiondena.

flyttning och övervintring: Uppträder tämligen allmänt under flyttningstid. Anländer i maj och flyttar bort i slutet av augusti–september.

extremdatum: 25/4 respektive 26/10.

historik: »Rödstjärten, allmän» (Olaf Gylling 1885–97). »Allmänt häckande från Skåne till Lappmarken» (Aug. Carlson 1894).

Buskskvätta *Saxicola rubetra*

utbredning: Allmän häckfågel i buskmarker, vid odlingar, på kalhyggen och myrar i hela landskapet.

flyttning och övervintring: Förekommer allmänt under flyttningen. Anländer i mitten av maj och flyttar bort från mitten av augusti–mitten av september.

extremdatum: 25/4 respektive 15/10.

historik: »Vanlig buskskvätta, allmän öfver hela landet från Skåne till Lappland» (Aug. Carlson 1894).

Stenskvätta *Oenanthe oenanthe*

utbredning: Tämmligen allmän–sparsam häckfågel i öppen, stembunden terräng i hela landskapet. Har minskat i antal de senaste decennierna.

flyttning och övervintring: Ses allmänt under sträcktid. Anländer i slutet av april–maj och flyttar bort i augusti–september.

extremdatum: 7/4 respektive 14/10.

historik: »Allmän öfver hela Sverige från Skåne till de högsta fjällen

i Lappmarken» (Aug. Carlson 1894).

Ringtrast *Turdus torquatus*

förekomst: Sällsynt, så gott som årlig genomflyttare under våren i hela landskapet. Totalt finns minst 62 fynd. Antalet per år varierar kraftigt, från att saknas helt till 12 fynd (1996). Under 1980-talet påträffad cirka 20 gånger med som mest 10 fynd 1985 och under 1990-talet har cirka 25 fynd gjorts.

Anländer i april–maj, då också de allra flesta observationerna är gjorda. Endast tre höstfynd finns; ett vardera i augusti, september och oktober.

extremdatum: 10/4 respektive odaterat oktober.

historik: Påträffades första gången i landskapet på Brämön, Njurunda i mitten av maj 1956.

Koltrast *Turdus merula*

utbredning: Allmän häckfågel i skogsmark, parker och trädgårdar i större delen av landskapet. I den västligaste delen dock sparsam.

flyttning och övervintring: Uppträder allmänt under flyttningstid. Anländer i slutet av mars–april och flyttar bort huvudsakligen i september–oktober.

Vintertid sparsam–sällsynt, normalt rapporteras 5–10 ex. Vissa milda vintrar har betydligt större antal påträffats, exempelvis 53 ex vintern 1995–96, varav 48 i kustlandet, och cirka 30 ex i januari 1990.

historik: »Gränslinjen för den mera allmänna och regelbundna häckningen går i Sverige genom, eller strax norr om Gävletrakten. Norr om denna linje är häckning konstaterad i Medelpad» (Sundevall 1856). »Påträffas då och då, särskilt vår och höst» (C R Sundström 1888). »Sällsynt är koltrasten» (Olaf Gylling 1885–97). »Rätt allmän i Jämtland och Medelpad och sedan söderut» (Aug. Carlson 1894). »I Sundsvallstrakten har jag under de senaste åren varje vår och försommar hört koltrastens vackra flöjttoner och anser såsom högst sannolikt att han häckar i omgivningen. Det kan vara av visst intresse att omnämna att jag under senare år varje vinter iakttagit övervintrande exemplar i Sundsvallstrakten och Attmar» (Sven G:son Blomqvist 1931). »Till Medelpads kusttrakter spred sig arten under 1930- och 1940-talen, så att den är ganska allmän i Sundsvallstrakten. Övervintrar numera.» (Kai Curry-Lindahl 1959–63).

Björktrast *Turdus pilaris*

utbredning: Allmän häckfågel, ofta i kolonier, i skogsdungar, parker och skogsmarker, företrädesvis i anslutning till odlad mark i hela landskapet.

flyttning och övervintring: Förekommer allmänt under flyttningstid i hela landskapet både vår och höst. Anländer i april–början av maj och flyttar bort huvudsakligen i augusti–september. De lokala häckfåglarna lämnar landskapet tidigt och arten är inte talrik under oktober. Under november–december anländer nordliga–nordostliga björktrastar, vissa år i stora antal, exempelvis cirka 3000 ex Stånggrid, Tynderö 2/12 1989 och cirka 5200 ex från Skrängstasjön till Timrå 6/1 1996. De flesta år har dessa stora flockar försvunnit från landskapet redan kring nyår.

Normalt en sparsam–sällsynt övervintrare, vissa år dock tämligen allmän.

historik: »Den allmännaste af våra trastarter. Häckar öfver hela landet» (Aug. Carlson 1894).

Taltrast *Turdus philomelos*

utbredning: Allmän häckfågel i barr- och blandskog i hela landskapet.

flyttning och övervintring: Uppträder allmänt under sträcktid.

Anländer i april och flyttar bort i september–oktober. Ej påträffad vintertid.

extremdatum: 30/3 respektive 15/11.

historik: »Sångtrasten, dubbeltrasten och rödvingetrasten, äro de allmännaste» (Olaf Gylling 1885–97).

Rödvingetrast *Turdus iliacus*

utbredning: Allmän häckfågel i fuktiga skogar och buskmarker i hela landskapet.

flyttning och övervintring: Uppträder allmänt under flyttningstid. Anländer i april, milda vårar redan i slutet av mars och flyttar bort i september–oktober.

Har ej konstaterats övervintra men har observerats under december–mitten av januari de flesta åren under 1980- och 1990-talen.

extremdatum: 18/3 respektive 14/1.

historik: »Flyttar i oktober–december, så syntes han den 23 december 1886 vid Sundsvall» (Aug. Carlson 1894). »Allmännast äro rödvingetrasten, dubbeltrasten och sångtrasten» (Olaf Gylling 1885–97).

Dubbeltrast *Turdus viscivorus*

utbredning: Sparsam häckfågel, främst på torrare skogsmark, tallhedar och hyggen i hela landskapet. Dubbeltrasten är vanligare i de västliga delarna med dess större tillgång på lämplig häckmiljö. Dubbeltrastens status som häckare i landskapet är ofullständigt känd men arten är troligen förbisedd.

flyttning och övervintring: Under flyttningstid påträffas dubbeltrasten tämligen allmänt i hela landskapet. Anländer i april–början av maj och flyttar bort i september–oktober. Sällsynt ses enstaka exemplar i november.

Uppträder normalt i små flockar på upp till 10 ex, men emellanåt observeras större flockar, som 50 ex Åstholmen 25/9 1993.

Påträffad en gång vintertid (1 ex Åstholmen 25/12 1989).

extremdatum: 17/3 respektive 25/12.

historik: »Tämligen allmän. Bo med 5 ägg funnet 10 juni 1886 vid Sundsvall» (C R Sundström 1888). »Är dock funnen häckande i Västernorrland vid Sundsvall» (Aug. Carlson 1894). »Dubbeltrasten, sångtrasten och rödvingetrasten äro de allmännaste» (Olaf Gylling 1885–97).

Gräshoppsångare *Locustella naevia*

utbredning: Sällsynt häckfågel i gräs- och ängsmark i kustlandet, där en häckning påträffats (bo med ägg Ängom, Njurunda juni 1980).

Sjungande hanar hörs sparsamt under försommaren i kustlandet. Antalet varierar från år till år, men har genomsnittligt fortsatt att öka under 1990-talet. Under 1980-talet hördes i medeltal 10 sjungande hanar per år, med som mest 15 ex 1987 och som minst 3 ex 1981. Genomsnittet för 1990-talet blev cirka 16 ex, med som mest 32 ex 1997 och som minst 8 ex 1993.

Under 1990-talet har 92 ex ringmärkts och av dessa har 4 ex kontrollerats på eller mycket nära märkplatsen följande år.

I inlandet sällsynt och ej årlig. Som mest har 3 ex hörts under ett enskilt år (1992).

flyttning och övervintring: Anländer i slutet av maj–juni och flyttar bort i augusti.

extremdatum: 18/5 respektive 1/9.

historik: Påträffades första gångerna i landskapet med 1 ex Sillre, Borgsjö 2/6 1956 och 1 ex Hassel, Attmar juli samma år. Ett höstfynd finns (1 juv ringmärkt Högom, Selånger 1/9 1967).

Flodsångare *Locustella fluviatilis*

förekomst: Sällsynt gäst som sedan första fyndet vid Stornäset 25/6 1968 påträffats totalt cirka 74 gånger i landskapet. Förekommer främst i fuktig, högvuxen gräs- och örtvegetation med inslag av buskar och träd.

Före 1990 påträffad endast 23 gånger. Under 1990-talet har en påtaglig ökning noterats och 1997 påträffades hela 10 sjungande hanar.

Anländer företrädesvis i mitten av juni, men nyanlända sjungande hanar har observerats ända in i mitten av juli. Två majfynd har gjorts (1 ex Söråker 30/5 1995 och 1 ex Edbackstjärnen, Attmar 29/5 1999). Ej påträffad under höstflyttningen.

I inlandet anträffad endast fyra gånger, samtliga under 1990-talet.

Sedan 1991 har 27 ex ringmärkts, vilket resulterat i en återfångst av 1 ex märkt vid Eriksdal, Alnö 1998 och kontrollerat vid Gunnebofabriken, Söråker 1999.

extremdatum: 29/5 respektive 20/7.

Vassångare *Locustella luscinioides*

förekomst: Raritet från sydost som påträffats en gång.

1 sjungande hane Hörningsholm 9/6–3/7 1994

Sävsångare *Acrocephalus schoenobaenus*

utbredning: Sparsam häckfågel vid vassjöar, i fuktiga snår- och sankmarker i kustlandet.

Under 1970-talet gick arten tillbaka men har framför allt under 1990-talet åter ökat påtagligt.

Exempelvis hyste Skrängstasjön 2–4 revir under 1980-talet, medan det funnits 4–10 revir det senaste decenniet. Andra lokaler med liknande utveckling är Hörningsholm och

Nordansjösjön, Sättna.

Noggrannare eftersökning i det södra kustlandet väster om E4:an har resulterat i att antalet kända lokaler med sävsångare ökat kraftigt och arten har en betydligt större utbredning än vad som tidigare varit känt. Dock bör påpekas att numerären skiftar mellan olika år, om än inte kraftigt.

I inlandet sällsynt. Påträffad första gången med 1 ex Noressjön, Torp 3/6 1978 och sedan dess ytterligare femtotalet gånger.

flyttning och övervintring: Anländer i maj och flyttar bort augusti–mitten av september.

Under höstflyttningen har vid Skrängstasjön tidigare ej kända koncentrationer noterats och sedan 1996 har 558 sävsångare ringmärkts, med som mest 170 ex 1997. Dessutom har två främmande kontroller gjorts, bland annat av en i Nordnorge ringmärkt individ.

extremdatum: 12/5 respektive 22/9.

historik: Första fyndet i landskapet gjordes i Kråkstasjön, Njurunda, där 1 ex sjöng 16/6 1948 och åren därpå 2 ex. 1951 hördes tre hanar i Mingen och 1952 fem sjungande hanar på samma lokal (Olof Elofson 1948).

Busksångare *Acrocephalus dumetorum*

förekomst: Sällsynt gäst som påträffats 29 gånger. Första fyndet

i Medelpad var 1 sjungande hane Röde, Alnö 7/6–7/7 1975, därefter påträffad 10 gånger

under 1980-talet. Tre av fynden (1986) avser troligen bara ett exemplar. Under 1990-talet har busksångaren observerats varje år utom 1991 och 1995, med som mest 5 ex 1992 och 1999.

De allra flesta observationer är gjorda från mitten av juni–början av juli.

I inlandet påträffad två gånger (1 ex Norrlindsjö, Attmar 27/6–5/7 1998 och 1 ex Norrhassel, Attmar 13–25/6 1999).

Kärrsångare *Acrocephalus palustris*

utbredning: Sällsynt häckfågel i högvuxen örtvegetation i kustlandet där den konstaterats häcka nio gånger. Första häckningarna påträffades 1986, med tre par Lörudden och ett par

Stångrid, Tynderö. Samma år hördes 28 sjungande hanar, vilket är det högsta antal som noterats ett enskilt år.

Under 1990-talet har kärrsångaren minskat påtagligt och i genomsnitt har 9 sjungande hanar rapporterats per år, utom under 1999 då 19 återfanns.

Första fyndet i landskapet var 1 ex Kvarsätt, Selånger 10–11/6 1970, därefter påträffad ytterligare åtta gånger under 1970-talet.

I inlandet påträffad endast sex gånger. Första fyndet var 1 ex Ljungaverk 1986.

flyttning och övervintring: Anländer i juni och flyttar bort i augusti.

extremdatum: 28/5 respektive 14/8.

Rörsångare *Acrocephalus scirpaceus*

utbredning: Tämmligen allmän–sparsam häckfågel i kustlandet i bladvass längs näringsrika stränder, främst vid insjöar men även längs kusten. Största beståndet finns i Mingen, där upp till ett 20-tal revir inräknats. Arten har ökat svagt både i kust- och inland under 1990-talet.

I inlandet dock fortfarande sällsynt. Under 1980-talet påträffad endast vid fyra tillfällen. Det första inlandsfyndet var 1 ex Stödesjöns delta 4/7 1982. Under 1990-talet observerad varje år utom 1994 och 1998 med 1–3 ex. Totalt finns 17 fynd i inlandet.

flyttning och övervintring: Anländer i slutet av maj–början av juni och flyttar bort i augusti–september.

extremdatum: 9/5 respektive 3/10.

historik: Första beviset för artens uppträdande i landskapet är ett bofynd vid Junisjön,

Njurunda 25/6 1960. Året därpå fångades och ringmärktes

1 ex i Sundsvall 17/9 och i juni 1962 sågs och hördes arten flera gånger

i Kråkstasjön, Njurunda.

Trastsångare *Acrocephalus arundinaceus*

förekomst: Raritet som påträffats fem gånger.

1 ex Tynderösundet–Holmö brygga, Tynderö 16–30/6 1986

1 ex Lomyran, Njurunda 6/8 1989

1 ex Norrviken, Njurunda 22/6–4/7 1990

1 ex Lillsjön, Hässjö 3–17/6 1992

1 ex Mingen 25–26/5 1999

Härmsångare *Hippolais icterina*

utbredning: Sparsam häckfågel i tätvuxna lövskogar, alkärr och lummiga parker främst i kustlandet och älvdalarna. I övriga delar av landskapet sällsynt.

Under 1980-talet rapporterades 10–25 sjungande hanar per år. En ökning har skett under 1990-talet då 16–40 exemplar noterats årligen. Ett flertal lokaler i kustlandet hyser 2–4 sjungande hanar årligen, exempelvis Klampenborg, Njurunda, Stornäset samt Skyttberg, Timrå. Härmsångaren torde häcka regelbundet på dessa lokaler.

Från inlandet rapporterad årligen under 1990-talet med 5–11 ex.

flyttning och övervintring: Anländer från mitten av maj–början av juni och flyttar bort i juli–början av augusti.

extremdatum: 9/5 respektive 19/8.

historik: »Längre norrut blir han mer och mer sällsynt, men är anträffad ännu i Jämtland och Ångermanland» (Sundevall 1856–86). »Bastardnäktergalen häckar ej sällsynt ända upp i Ångermanland» (C R Sundström 1877). »Ovanstående ger en antydning om att härmsångaren även kan ha funnits i Medelpad under slutet av 1800-talet» (Hedvall m.fl. 1989). Första rapporterade fyndet i landskapet annars är 1 sjungande ex Sillre, Borgsjö 5–7/7 1939.

Höksångare *Sylvia nisoria*

förekomst: Raritet som påträffats två gånger, vid båda tillfällena i samband med ringmärkning i kustlandet.

1 1K Mingen 27/8 1978

1 1K Stornäset 30/8 1979

Ärtsångare *Sylvia curruca*

utbredning: Tämmligen allmän häckfågel i skogsbyn och buskmarker i kustlandet, i inlandet sparsam.

flyttning och övervintring: Uppträder allmänt under flyttningstid. Anländer i maj och flyttar bort i augusti–september.

extremdatum: 1/5 respektive 12/10.

historik: »Ärtsångare. Temligen allmän» (Olaf Gylling 1885–97). »Tämmligen allmän i Västernorrland» (Aug. Carlson 1894).

Törnsångare *Sylvia communis*

utbredning: Tämmligen allmän häckfågel i buskmarker i kustlandet.

I inlandet sparsam längs älvdalarna och i övriga delar sällsynt. Törnsångaren har ökat märkbart de senaste 20 åren i kustlandet.

Från inlandet finns endast tre konstaterade häckningar. Rapporteras med i genomsnitt fem fynd per år och som mest 10 exemplar 1996. Möjligen har arten ökat svagt under slutet av 1990-talet.

flyttning och övervintring: Uppträder tämmligen allmänt under flyttningstid. Anländer i maj och flyttar bort i augusti–början av september.

extremdatum: 17/5 respektive 16/9.

historik: »Vid Sundsvall träffades *Sylvia cinerea*, törnsångare» (W Meves 1858).

»Nordligaste häckningsfynden i Sverige äro gjorda i Sundsvallstrakten» (C R Sundström 1887). »Törnsångare. Temligen allmän» (Olaf Gylling 1885–97). »Grå sångare. Häckar temligen allmänt i Västernorrland» (Aug. Carlson 1894).

Trädgårdssångare *Sylvia borin*

utbredning: Allmän häckfågel i buskrik löv- och blandskog i hela landskapet.

flyttning och övervintring: Förekommer allmänt under sträcktid. Anländer i slutet av maj–början av juni och flyttar bort i augusti–september.

extremdatum: 12/5 respektive 21/9.

historik: »Trädgårdssångare. Temligen allmän» (Olaf Gylling 1885–97). »Allmän i Västernorrland» (Aug. Carlson 1894).

Svarthätta *Sylvia atricapilla*

utbredning: Allmän häckfågel i lummig löv- och blandskog samt frodig granskog med lövinslag i hela landskapet.

flyttning och övervintring: Uppträder allmänt under flyttningstid. Anländer i maj och flyttar bort i september–början av oktober. Enstaka exemplar kan dock dröja sig kvar betydligt längre och novemberfynd görs regelbundet i kustlandet, om än inte varje år. Övervintring torde ha skett vid åtminstone ett tillfälle, då en hane sågs vid Vintertjärnen, Tuna 29/3 1992. Dessutom finns ett övervintringsförsök, en honfärgad Bergeforsen, som var kvar på fågelmatning fram till 6/2 1988.

I inlandet påträffad två gånger vintertid.

extremdatum: 30/4 respektive 15/12 (övervintring/försök undantagna).

historik: »I Sverige förekommer svarthättan vida mindre talrikt än trädgårdssångaren och torde vid sin utbredning norrut ej överskrida 61:a breddgraden» (Paul Rosenius 1926). (61:a breddgraden går strax norr om Hamrånge, Hälsingland). »I Medelpad uppges svarthättan vara tämligen allmän på passande lokaler» (K Curry-Lindahl 1959).

Lundsångare *Phylloscopus trochiloides*

förekomst: Raritet som påträffats tio gånger. De tre första fynden gjordes i inlandet vilket kan tyckas anmärkningsvärt. I kustlandet har sex fynd gjorts och i inlandet fyra.

1 ex Flygge, Liden	16–30/6 1984
1 ex Flistersjön, Borgsjö	28/7 1984
1 ex Vederberget, Haverö	7/6 1986
1 ex Korsta, Skön	5/6 1988
1 ex Östermalm, Sundsvall	5/7 1989
1 ex Lörudden	24–26/6 1990
1 ex Åse, Borgsjö	28/6–3/7 1991
1 ex Björkön, Njurunda	30/5 1992
1 ex Hörningsholm	24/6 1992
1 ex Klampenborg, Njurunda	25/5 1995

Kungsfågelsångare *Phylloscopus proregulus*

förekomst: Raritet från öster som påträffats två gånger.

1 ex Åstholmen	4–5/10 1997
1 ex Åstholmen	27/10 1998

Taigasångare *Phylloscopus inornatus*

förekomst: Raritet från öster som påträffats fyra gånger.

1 ex Åstholmen	14/10 1989
1 ex Åstholmen	30/9 1990
1 ex Sundsvall	14/10 1996
1 ex Åstholmen	4/10 1997

Grönsångare *Phylloscopus sibilatrix*

utbredning: Tämligen allmän, lokalt allmän, häckfågel i högstammig löv- och blandskog i kustlandet och älvdalarna. I övriga delar av inlandet sparsam.

flyttning och övervintring: Anländer i maj och flyttar bort i juli–augusti.

extremdatum: 29/4 respektive 25/8.

historik: Påträffades första gångerna i landskapet med 1 ex Norra Stadsberget, Sundsvall 1920 och 1 ex Borgsjöby, Borgsjö 20/5 1921. Konstaterades senare häcka vid den förstnämnda lokalen där flygga ungar sågs vid ett par tillfällen under 1920-talet och det första bofyndet gjordes 1931 (Sven G:son Blomqvist 1950).

Gransångare *Phylloscopus collybita*

utbredning: Allmän–tämligen allmän häckfågel i barr- och blandskog i hela landskapet.

flyttning och övervintring: Anländer i slutet av april–maj och flyttar bort i september–oktober. Sällsynt kan enstaka exemplar dröja sig kvar in i november.

extremdatum: 12/4 respektive 16/11.

historik: »Gransångare. Temligen allmän» (Olaf Gylling 1885–97). »Förekommer mest i granskogarna i norra delarna av riket. Häckar åtminstone så sydligt som vid Hudiksvall» (Aug. Carlson 1894).

Lövsångare *Phylloscopus trochilus*

utbredning: Allmän häckfågel i löv- och blandskog, dungar, buskmarker och trädgårdar i hela landskapet.

flyttning och övervintring: Anländer i maj och flyttar bort i augusti–september.

extremdatum: 17/4 respektive 16/10.

historik: »Lövsångare. Temligen allmän» (Olaf Gylling 1885–97).

Kungsfågel *Regulus regulus*

utbredning: Allmän häckfågel i granskog i hela landskapet.

flyttning och övervintring: Anländer i april och flyttar bort i oktober–november. En del av beståndet stannar dock kvar och övervintrar, varvid arten decimeras hårt under stränga vintrar.

historik: »Kungsfogeln är, om vintern i synnerhet, allmän öfverallt, mest i sällskap med de mindre mesarne. Sommartid mera undangömd, likaså» (Olaf Gylling 1885–97). »Häckar öfver hela landet så långt granskog växer» (Aug. Carlson 1894).

Grå flugsnappare *Muscicapa striata*

utbredning: Allmän häckfågel i gles skog på torr mark, i skogsbryn och vid bebyggelse i hela landskapet.

flyttning och övervintring: Anländer under andra halvan av maj och flyttar bort i augusti–mitten av september.

extremdatum: 8/5 respektive 12/10.

historik: »Grå flugsnapparen, allmän i Västernorrland» (Olaf Gylling 1885–97). »Allmän i Västernorrland och Jämtland» (Aug. Carlson 1894).

Mindre flugsnappare *Ficedula parva*

utbredning: Sällsynt häckfågel som konstaterats häcka tre gånger, vid samtliga tillfällen i inlandet. Förekommer i fuktig lövskog med inslag av gran och med rik örtvegetation. Totalt har arten påträffats 24 gånger och första fyndet i landskapet gjordes så sent som 1980 (1–2 hanar observerades vid Sönnersjön, Torp 31/5–14/6).

Månadsvis fördelning av fynden: maj (9), juni (7), juli (3), augusti (2) samt september (3).

Tretton av fynden är gjorda i inlandet under häckningstid.

flyttning och övervintring: Anländer i slutet av maj–början av juni och flyttar bort i augusti–september.

extremdatum: 21/5 respektive 28/9.

Svartvit flugsnappare *Ficedula hypoleuca*

utbredning: Allmän häckfågel, främst i löv- och blandskog samt i trädgårdar i hela landskapet.

flyttning och övervintring: Anländer i maj och flyttar bort i augusti.

extremdatum: 25/4 respektive 25/9.

historik: »Brokiga flugsnapparen, allmän» (Olaf Gylling 1885–97). »Tämligen allmän i Jämtland och i Västernorrland, men sällsynt i Hälsingland» (Aug. Carlson 1894).

Skäggmes *Panurus biarmicus*

förekomst: Raritet som påträffats en gång.

1 juv hona Norrböle, Attmar

6–7/6 1999

Stjärtmes *Aegithalos caudatus*

utbredning: Sällsynt häckfågel i löv- och blandskog i hela landskapet. Få häckningar har konstaterats (under 1970-talet 1, 1980-talet 3, 1990-talet 8). Därutöver har par setts under häckningstid vid ett tiotal tillfällen de senaste två decennierna.

flyttning och övervintring: Stann- och strykfågel som utom häckningstid uppträder sparsamt-sällsynt, främst under hösten. Observeras normalt i mindre flockar upp till 10–15 ex. Vissa år uppträder arten invasionsartat och påträffas då allmänt-tämligen allmänt. Flockarna är då oftast

i storlek 20–30 ex, mer sällan upp till 60 exemplar och fler.

historik: »Stjerttita. Häckar sparsamt upp till 63° breddgraden som t.ex. 1 par i närheten av Sundsvall sommaren 1886. Förekommer dock vanligtvis endast höst och vinter» (C R Sundström 1887–88). »Häckar ehuru sparsamt från Skåne till Västernorrland» (Aug. Carlson 1894). »Stjertmesen förekommer sporadiskt. Har anträffat den häckande vid Sundsvallstrakten» (Olaf Gylling 1885–97).

Entita *Parus palustris*

förekomst: Raritet som påträffats åtta gånger under 1900-talet.

1 ex Timrå	februari 1967
1 ex Lörudden	4/10 1986
1 ex Lörudden	10/10 1986
1 ex Åstholmen	20/9 1987
1 ex Lörudden	10/10 1987
1 ex Sidsjön, Sundsvall	2/11 1988
1 ex Borgsjöby, Borgsjö	25/6 1992
1 ex Lögdösjön, Timrå	6/6 1998

De två observationerna 1986 kan ha gällt samma individ.

historik: Från nordligare trakter finns endast få säkra uppgifter om häckning. »Inte så vanlig som talltitan och endast ett bofynd är gjort, i Sundsvallstrakten» (C R Sundström 1888). »Häckar öfver hela Sverige från dess sydligaste landskap till inom polcirkeln. Ofvan 61° lemnar den alltmör rum för *P. Borealis* (gråmes) som i Norrland och Lappland blifver allmännare än denna art» (Aug. Carlson 1894).

Talltita *Parus montanus*

utbredning: Allmän häckfågel i barr- och blandskog i hela landskapet.

flyttning och övervintring: Stannfågel, men mindre invasioner förekommer och sträckförsök noteras vissa höstar i kustbandet. Små flockar av talltita tar då höjd och flyger ibland ut över öppet vatten, men kommer snart tillbaka.

historik: »De i länet vanligaste mesarterna äro gråmesen, talgoxen, svartmesen och tofsmesen» (Olaf Gylling 1885–97). »Gråmes. Häckar i hela Sverige, dock mindre allmän i de södra landskapen, där *P. Palustris* är allmännare, hvilket förhållande ofvan 61° blifver motsatt» (Aug. Carlson 1894).

Lappmes *Parus cinctus*

förekomst: Sällsynt gäst som sedan 1968 påträffats totalt cirka 21 gånger, varav fem gånger under 1990-talet. Senaste fynden gjordes 1994, då en mycket stor invasion berörde kusten norr om mellersta Ångermanland, samt 1999. De flesta fynden har gjorts på senhösten och vintern. Noterbart är dock de fem majfynden.

I inlandet påträffad endast tre gånger.

Månadsvis fördelning av fynden: januari (2), februari (1), april (1), maj (5), september (3), oktober (5), november (2) samt december (2).

historik: »Lappmesen förekommer vintertid tillfälligtvis» (Olaf Gylling 1885–97). Den uppgiften torde även ha gällt Medelpad. Första fyndet i landskapet är annars 1 ex Sillre, Borgsjö hösten 1937 (Gullik Gulliksson).

Tofsmes *Parus cristatus*

utbredning: Sparsam häckfågel i barr- och blandskog i hela landskapet, i kustlandet lokalt tämligen allmän. Tofsmesens status i landskapet är dock ofullständigt känd.
flyttning och övervintring: Utpräglad stannfågel.
historik: »Förekommer häckande från norra Skåne till Västernorrland, där ett bo tillhörig denna art blef funnet vid Sundsvall» (Aug. Carlson 1894).

Svartmes *Parus ater*

utbredning: Allmän häckfågel i barr- och blandskog i hela landskapet.
flyttning och övervintring: I huvudsak stannfågel men en del flyttar bort under hösten. Gör vissa år stora invasionsartade flyttningar.
historik: »Häckning är iakttagen nordligast vid Sundsvall» (C R Sundström 1888).
»Förekommer mot Norden åtminstone till 64–65° nordlig bredd» (Aug. Carlson 1894).

Blåmes *Parus caeruleus*

utbredning: Allmän häckfågel i löv- och blandskog i kustlandet och längs älvdalarna. I övriga delar, som de stora skogsområdena, sparsam men under expansion.
flyttning och övervintring: I huvudsak stannfågel, men flyttningsrörelser förekommer regelbundet. Gör vissa år invasionsartade utflyttningar.
historik: »Förekommer mycket sällan» (Olaf Gylling 1885–97). »Häcker tämligen allmänt i södra och mellersta Sveriges lövskogar, men går ej öfver 63° nordlig bredd» (Aug. Carlson 1894).

Talgoxe *Parus major*

utbredning: Allmän häckfågel i löv-, bland- och barrskog i hela landskapet.
flyttning och övervintring: I huvudsak stannfågel, men mindre flyttningsrörelser förekommer regelbundet.
historik: »De i länet vanligaste mesarterna äro talgoxen, svartmesen, tofsmesen och gråmesen» (Olaf Gylling 1885–97). »Talgmes. Förekommer sparsammare inom de nordligaste delarna af landet» (Aug. Carlson 1894).

Nötväcka *Sitta europaea*

utbredning: Tämligen allmän häckfågel i lövskog, parker och trädgårdar i kustlandet och längs Ljungans dalgång, i övriga delar sällsynt. Nötväcken är en sen invandrare som fram till 1978 rapporterats endast nio gånger. Arten expanderade därefter kraftigt och 1979–1982 rapporterades hela 70 ex. De flesta fynden gjordes från september 1981 till mars 1982. Artens expansion har sedan fortlöpt och nötväcken är nu väl spridd i lämpliga områden. Första häckningen konstaterades i Åmon, Njurunda 1981.
flyttning och övervintring: I huvudsak stannfågel, men sträckrörelser förekommer i mindre omfattning.
rasförhållanden: Invandringen av nötväcka till Medelpad i början på 1980-talet avsåg fåglar av nominatrasen. Vid jämförelser mellan invasioner av den östliga rasen asiatica och de tidiga fynden av nötväcka framkom inga belägg för att något av dessa fynd utgjordes av fåglar av rasen asiatica.
Sibirisk nötväcka (*S.e. asiatica*) är med säkerhet endast påträffad en gång (1 ex på fågelmatning Bybodarna, Torp hela vintern 1995–96).

historik: Första rapporterade fyndet i landskapet är 1 ex Näset, Borgsjö november 1964.

Trädkrypare *Certhia familiaris*

utbredning: Tämmligen allmän häckfågel i löv- och barrskog i hela landskapet.

flyttning och övervintring: I huvudsak stannfågel, men gör vissa år större utflyttningar.

historik: »Häckar allmänt i södra och mellersta Sverige, sparsammare ända upp till Medelpad» (C R Sundström 1877). »Häckar i Sveriges södra och mellersta landskap samt ända upp till Västernorrland, sedd i Medelpad vid Sundsvall» (Aug. Carlson 1894). »Är om vintern i synnerhet allmän öfverallt, mest i sällskap med de mindre mesarne. Sommartid mera undangömd likaså och minskas något i Ångermanland» (Olaf Gylling 1885–97).

Sommargylling *Oriolus oriolus*

förekomst: Raritet som påträffats tio gånger.

1 hona skjuten Sillre, Liden	28/10 1889
2 ex Indalsälvens delta, Timrå	19/7 1978
1 hane Fränsta, Torp	21/5 1979
1 hane Paljakka, Liden	sommaren 1980
1 hane Haverö kyrka, Haverö	6/9 1984
1 2K hane Lörudden	27/5 1990
1 ex Stornäset	30/5 1993
1 hane Klampenborg, Njurunda	29/5 1996
1 sjungande hane Stornäset	31/5 1999
1 2K hane Klampenborg, Njurunda	12/6 1999

Törnskata *Lanius collurio*

utbredning: Sparsam häckfågel på hyggen, i öppna buskmarker och skogsbryn i hela landskapet. På 1970-talet ansågs arten vara lokalt tämligen allmän, exempelvis så häckade 12 par runt Mingen 1973. Under 1980-talet tycktes arten öka långsamt, framför allt på hyggen i inlandet. Under 1990-talet har dock en stagnation skett, eller till och med en minskning.

flyttning och övervintring: Anländer under andra halvan av maj och flyttar bort i augusti–början av september.

extremdatum: 10/5 respektive 13/10.

historik: »Vid Sundsvall träffades Lanius collurio, törnskata» (W Meves 1858). »Nordligaste fynden är gjorda i Sundsvallstrakten där hon är allmän» (C R Sundström 1888). »Tämmligen allmän i Västernorrland och Ångermanland» (Aug. Carlson 1894). »Vanliga törnskatan, är temligen allmän» (Olaf Gylling 1885–97).

Varfågel *Lanius excubitor*

utbredning: Sällsynt häckfågel på myrar, hyggen och i öppen skogsmark i inlandet. Flest häckningar och fynd under häckningstid har konstaterats

i Borgsjö och Torps socken. I kustlandet finns endast en konstaterad häckning sedan 1968 (2 ad med mat Oxhällan, Alnö 18/7 1997).

flyttning och övervintring: Tämmligen allmän under flyttningstid

i hela landskapet. Anländer i april och flyttar företrädesvis bort i oktober.

Vintertid påträffad årligen sedan 1987 med upp till fem exemplar, främst under december och januari, men även ett antal övervintringar har konstaterats.

historik: »Varfogeln. Visar sig regelbundet under flyttningarna. Har skjutit honom omkring 1 maj, men ej senare, hvarför jag ej tror honom häcka, om ej i länets högst belägna skogstrakter» (Olaf Gylling 1885–97). »Skjuten i Sundsvallstrakten den 14 och 20 maj, 20

juli och 1 september» (C R Sundström 1888). Uppgifter om häckningar i kustlandet före 1968 gäller

2 ad och 1 pull 1962 och 1963, samt 2 ad och 2 pull 1964 vid Hamrebodarna, Attmar. Häckade troligen också på Mäckelmyran, Njurunda 1967.

Nötskrika *Garrulus glandarius*

utbredning: Allmän häckfågel i barr- och blandskog i hela landskapet.

flyttning och övervintring: I huvudsak stannfågel, men söker sig närmare bebyggelse vintertid. Vissa år förekommer sträckrörelser i olika omfattning i kustbandet.

historik: »Gränsen för det mera sammanhängande häckningsområdet torde i Sverige gå genom norra Hälsingland och Västernorrlands läns nedre delar» (C R Sundström 1887). »Har väl sin nordliga häckgräns vid Västernorrland» (Aug. Carlson 1894). »Hon säges vara tämligen allmän

i Medelpad» (Paul Rosenius 1926).

Lavskrika *Perisoreus infaustus*

utbredning: Sparsam häckfågel i äldre barrskog i inlandet. Beståndet avtar österut och arten saknas helt i de kustnära trakterna. Det storskaliga skogsbruket med allt större avverkningar med hyggen som följd påverkar lavskrikans utbredning i landskapet negativt, då den är i behov av relativt stora sammanhängande äldre skogsområden.

flyttning och övervintring: Utpräglad stannfågel, men uppträder ibland på fågelmatningar i närheten av häcklokalerna.

historik: »Hennes sydgräns som regelbunden häckfågel går ungefär genom inre Medelpad och Hälsingland» (Barth 1885). »Visa sig emellanåt vid Sundsvall» (C R Sundström 1888). »I Östersjöns kustprovinser finnes den ej förrän i Västernorrland, där den är sällsynt, men därofvan är den allmän» (Aug. Carlson 1894). »I Medelpad är det i de inre skogsbygderna som folket är väl förtroget med »rödforan» som en illavarslande fågel» (Paul Rosenius 1926).

Skata *Pica pica*

utbredning: Allmän häckfågel i anslutning till odlad mark och bebyggelse i hela landskapet.

flyttning och övervintring: Stannfågel.

Nötkråka *Nucifraga caryocatactes*

utbredning: Sällsynt häckfågel i anslutning till bestånd av cembratall. Endast en konstaterad häckning finns rapporterad (1 par med 1 juv Rombäck, Torp 1986). Ytterligare några fynd från åren 1996 och 1997 finns där häckning kan ha skett.

flyttning och övervintring: Observeras årligen sparsamt–sällsynt, främst under sensommar och höst. Mellan 1986 och 1994 rapporterades 2–6 exemplar per år, utom 1989, då arten saknades helt. Vissa år uppträder nötkråkan invasionsartat, till exempel 1968 (25 ex), 1985 (cirka 42 ex), 1995 (cirka 210 ex) och 1996 (cirka 120 ex). Sistnämnda år kan uppträdandet ses som en efterdynning till den jättelika invasionen 1995. Större flockar sågs då redan i slutet av juni vilket kan ha varit resultatet av lyckade häckningar. Även under 1997 och 1998 rapporterades höga antal, cirka 20–22 respektive 44–45 ex. Detta är möjligen en indikation på att nötkråkans numerär ökar.

De olika invasionsåren är inte lika vad gäller det tidsmässiga förloppet. 1985 sågs flest exemplar i oktober (31 av 42 ex) och vid invasionen 1995 sågs 66 ex i augusti, 121 i september men endast 18 i oktober. Under »efterdyningsåret» 1996 observerades 15 ex i juni, 35 ex i juli, 7 ex i augusti, 54 ex i september och endast 2 ex i oktober. I inlandet sågs 30 ex under den stora invasionen 1995, men året efter noterades endast 3 ex.

Vintertid sällsynt och ej årligen förekommande.

rasförhållanden: Förekommer med två raser i Sverige. Samtliga exemplar som observerats i Medelpad tillhör sannolikt den östliga, smalnäbbade rasen *N. c. macrorhynchus*. För detta talar bland annat att samtliga infångade nötkråkor har visat sig tillhöra denna ras.

historik: »Nötkråkan. Förekommer sporadiskt och sällsynt. År 1886 uppträdde den i temligt antal. Af mig undersökta ex hade ätit blott rönnbär» (Olaf Gylling 1885–97). Detta torde gälla även Medelpadsdelen även om det inte framgår. Annars är det första fyndet från invasionsåret 1931 då 1 ex sågs vid Haverövalen, Haverö. 1933 sköts 1 ex Kölsillre, Haverö. 1959 sågs 1 ex i Östavall, Haverö 21/1 och 1962 totalt cirka 30 ex i hela landskapet i samband med en invasion.

Kaja *Corvus monedula*

utbredning: Allmän häckfågel i anslutning till bebyggelse och odlad mark i kustlandet samt i älvdalarna, där den ökat kraftigt de senaste två decennierna. I mitten av 1980-talet ansågs en flock om 20 ex i Stöde som stor, under andra halvan av 1990-talet har ansamlingar på 200 ex observerats i Ljungaverk.

Förekommer sparsamt i övriga delar av landskapet.

flyttning och övervintring: I kustlandet huvudsakligen stannfågel medan stora delar av inlandsbeståndet flyttar bort i oktober–november. De flyttande återkommer redan i slutet av februari–mars.

Främst under höst och vinter påträffas stora ansamlingar i kustlandet, exempelvis 800 ex Bergeforsen december 1983 och cirka 700 ex Blåbergstippen, Selånger 22/12 1991.

historik: »De nordligaste häckningsorterna i Sverige äro, Alnö, Skön och Attmar utanför Sundsvall» (C R Sundström 1888, 1892). »Kajan häckar i lämpliga kyrktorn, t.ex. i Alnö gamla kyrkoruin» (Olaf Gylling 1885–97). »Häckar vid Sundsvall endast i Alnö kyrka där 20 å 30 par årligen häcka» (Aug. Carlson 1894). Det första rapporterade inlandsfyndet är 2 ex Sillre, Borgsjö 13/5 1921 (Gullik Gulliksson).

Råka *Corvus frugilegus*

förekomst: Sparsam genomflyttare i kustlandet, främst på våren. Vanligtvis ses enstaka fåglar eller några få tillsammans (2–6 ex). Under början av 1990-talet minskade vårfynden markant och endast ett fåtal individer observerades. En liten uppgång har skett under andra halvan av 1990-talet.

I inlandet sällsynt, totalt finns sedan 1968 åtta fynd, det senaste är 2 ex Torpshammar 6/5 1997.

Anländer från mitten av mars–maj. Under höstflyttningen i september–oktober sällsynt och ej årlig. Totalt har sedan 1968 endast elva fynd gjorts på hösten.

Vintertid observerad ett fåtal gånger, dock ej under 1990-talet.

historik: »Råkan visar sig tillfälligtvis» (Olaf Gylling 1885–97).

Kråka *Corvus corone*

utbredning: Allmän häckfågel, i huvudsak i anslutning till odlad mark och bebyggelse i hela landskapet.

flyttning och övervintring: I kustlandet i huvudsak stannfågel medan inlandsbeståndet till största delen flyttar bort under oktober–november och kommer åter i mars–april. Vid sträcklokaler observeras ibland större antal på sydsträck som 2245 ex mellan 11–20 oktober 1982, varav 1320 ex sågs 13/10.

Vintertid drar sig många exemplar in mot bebyggelse och samlas i stora flockar på gemensamma övernattningsplatser.

rasförhållanden: Gråkråkan, *Corvus corone cornix*, är den allmänt förekommande rasen. Svartkråkan, *C. c. corone*, har uppgivits påträffad åtta gånger i landskapet mellan 1971 och 1980. Inget av fynden har åtföljts av närmare beskrivning och förväxling med yngre råkor kan ej uteslutas.

historik: »Kråkan. Är dessvärre allestädes närvarande» (Olaf Gylling 1885–97). »Häckar öfver hela Sverige. I Lappland är hon en reguljär flyttfågel, men i större delen av Norrland och en del ställen nedåt landet flyttar hon om vintern endast till hafskusten och ofvervintrar där» (Aug. Carlson 1894). »Kråkan var i början av 1900-talet i huvudsak en flyttfågel och det var först i början av 1940-talet som den började övervintra i större omfattning» (Hedvall m.fl. 1989).

Korp *Corvus corax*

utbredning: Allmän häckfågel i skogsmark i hela landskapet.

flyttning och övervintring: I huvudsak stannfågel. Under senhöst och vinter påträffas större ansamlingar på soptippar och slaktplatser.

historik: »Korpen. Allmän vid kusten» (Olaf Gylling 1885–97). Korpen minskade kraftigt under slutet av 1800-talet och början av 1900-talet. Arten var i slutet av 1930-talet sparsamt förekommande. Under 1940-talet började stammen åter öka, möjligen gynnad av födotillgången på kommunala soptippar. Uppgången har därefter fortsatt.

Stare *Sturnus vulgaris*

utbredning: Tämmligen allmän häckfågel i hela landskapet, huvudsakligen i anslutning till odlad mark och bebyggelse. Ansågs under mitten av 1980-talet minska kraftigt. Nedgången har troligen fortsatt även på 1990-talet, om än i långsammare takt.

flyttning och övervintring: Anländer i april och flyttar bort augusti–september. De flesta ungfågelnarna flyttar dock så tidigt som i slutet av juni–juli.

Vintertid påträffas staren sällsynt men näst intill årligen, främst i december. Enstaka år kan ett fåtal exemplar övervintra, som mest har efter nyår setts 13–19 ex 1985 och 10 ex 1996.

historik: »De tidigaste uppgifter jag känner om starens förekomst i Norrland äro från 1832; att han i mars månad brukade komma till Dalarna och Hälsingland» (Paul Rosenius). »År 1858 säges nordgränsen för hans utbredning gå genom nordliga Ångermanland» (Sven Nilsson 1858). »Häckar allmänt vid Sundsvall till följd av uthängda starholkar. Häckar årligen i Njurunda gamla kyrkoruin» (C R Sundström 1888). »Häckar öfver hela landet, men synes ej gå längre mot norden än Västernorrland och Jämtland» (Aug. Carlson 1894). »Staren, allmän och tenderande att öka» (Olaf Gylling 1885–97).

Rosenstare *Sturnus roseus*

förekomst: Raritet från sydost som påträffats en gång på 1900-talet.

1 ex Sandarna, Timrå 5/6 1999

historik: »Ett ex sköts på 1880-talet i Medelpad, årtal minns jag tyvärr ej, men jag erinrar mig att det var samtidigt med denna fogels massiva emigration från Balkanländerna och kringliggande länder, i sammanhang med sträck-gräshoppornas uppträdande der» (Olaf Gylling 1885–97). Uppgiften som O. Gylling syftar på finns omnämnd i Svenska Jägarförbundets Nya Tidskrift 1891 (årg. 30 sid. 50). Fyndet gjordes omkring 10 juni 1889, men lokalen nämns ej.

Gråsparv *Passer domesticus*

utbredning: Allmän häckfågel i anslutning till bebyggelse i kustlandet.

I inlandet har en kraftig minskning skett under 1990-talet och arten får där betecknas som sparsam, lokalt tämligen allmän. Har även minskat lokalt

i kustlandet, om än inte i samma omfattning. Förändringar i jordbruket och ökad konkurrens från pilfink är två troliga orsaker till nedgången.
flyttning och övervintring: Utpräglad stannfågel.

Pilfink *Passer montanus*

utbredning: Allmän häckfågel i anslutning till bebyggelse i kustlandet och längs Ljungans dalgång till Ångetrakten. I övriga delar förekommer den sparsamt-sällsynt. Pilfinken etablerade sig så sent som under 1970-talet i kustlandet. Första häckningarna konstaterades 1974 på Skönsmon, Sundsvall och i Njurunda.

Rapporterad från inlandet första gången 1983 och har därefter expanderat kraftigt.

flyttning och övervintring: Till övervägande delen stannfågel. Samlas under hösten ofta i mindre flockar som i kustlandet ibland uppvisar sträckoro. Vid Lörudden ses varje höst flockar på upp till 20 ex göra sträckförsök.

Under höst och vinter noteras emellanåt större ansamlingar, som 150 ex på Ås ängar, Alnö 22/10 1988 och cirka 100 ex Skottsundsslätten, Njurunda januari 1999.

historik: »I Medelpad är han, i varje fall i de inre delarna, mycket sällsynt, men skall ha visat sig en och annan gång och så tidigt som 1888» (Paul Rosenius). »Norrut vid Sundsvall lär han då och då uppträda» (Einar Lönnberg 1915).

Bofink *Fringilla coelebs*

utbredning: Allmän häckfågel i skogar, parker och trädgårdar i hela landskapet.

flyttning och övervintring: Anländer i april och flyttar bort i augusti–oktober med en topp i månadsskiftet september–oktober.

Vintertid fåtalig men årlig i kustlandet, i inlandet mer oregelbunden. Främst hanar brukar övervintra.

historik: »Bofinken häckar allmänt» (Olaf Gylling 1885–97).

Bergfink *Fringilla montifringilla*

utbredning: Allmän-tämligen allmän häckfågel i barr- och blandskog i inlandet. Inom vissa områden som till exempel Jämtgaveln, Borgsjö och kring Stormörtsjön, Torp är bergfinken en karaktärsfågel med täta bestånd.

Förekomsten avtar mot de bebodda dalgångarna och österut mot kusten. I kustlandet rent av sällsynt som häckfågel och fynd under häckningstid görs ej varje år.

flyttning och övervintring: Anländer i april–början av maj och flyttar bort i september–oktober med en topp kring månadsskiftet. Under vårflyttningen kan ibland stora mängder bergfinkar rasta. Flockar på 1000 ex har setts vid flera tillfällen och någon gång har ännu större ansamlingar noterats, som cirka 10000 ex Ås ängar 10/5 1969.

Under vintern sällsynt och ej årlig i kustlandet, men vissa år kan enstaka exemplar övervintra. Från inlandet finns inga vinterfynd de senaste två decennierna.

historik: »Häcker i Västernorrland vid Sundsvall» (Aug. Carlsson 1894). »Allmän under höst och vår» (Olaf Gylling 1885–97).

Grönfink *Carduelis chloris*

utbredning: Allmän häckfågel i skogsbyn, enbuskmarker och trädgårdar i kustlandet och längs älvdalarna. I övriga delar sparsamt förekommande.

flyttning och övervintring: Övervintrar allmänt vid bebyggelse i hela landskapet. Flyttande fåglar anländer i mars–april och flyttar bort i oktober.

historik: »Tämligen allmän» (Olaf Gylling 1885–97). »Grönhämplingen häckar vidare i Västernorrland vid Sundsvall» (Aug. Carlson 1894). »Nordgränsen markeras av häckningsfynd i Härjedalen, Jämtland och vid Sundsvall» (Jägerskiöld & Kolthoff 1898).

Steglits *Carduelis carduelis*

utbredning: Sällsynt häckfågel som konstaterats häcka vid ett tillfälle (1 ad + 1 juv Nedre Bredsand, Njurunda 1/9 1995). I samma område har ett flertal fynd gjorts åren både före och efter häckningen.

Arten har påträffats årligen sedan 1987 och antalet fynd har under 1990-talet ökat påtagligt. flyttning och övervintring: Strykfågel som noteras betydligt oftare under höst och vinter än under häckningstid. Sedan 1968 har totalt cirka 75 fynd gjorts, av dessa har cirka 50 gjorts från november till mars. Vanligtvis noteras små flockar på upp till 10 ex men emellanåt kan större ansamlingar ses som cirka 50 ex Söråker november 1973 och 15 ex Hörningsholm 27/11 1999.

historik: »Påträffas då och då» (C R Sundström 1888). »Steglitsa. Är sällsynt i Västernorrland» (Aug. Carlson 1894). »Uppträder tillfälligtvis. En vår på 1880-talet såg jag henne sjunga från toppen af en poppel i Sundsvalls närhet» (Olaf Gylling 1885–97).

Grönsiska *Carduelis spinus*

utbredning: Allmän häckfågel i barr- och blandskog i hela landskapet. Beståndet varierar dock kraftigt från år till år.

flyttning och övervintring: Anländer i mars–april och flyttar bort främst i september. Vintertid näst intill årlig men fåtalig, vissa vintrar dock i större antal.

historik: »Allmän, ehuru sporadiskt» (Olaf Gylling 1885–97). »Allmän i Västernorrland» (Aug. Carlson 1894).

Hämpling *Carduelis cannabina*

utbredning: Sparsam–sällsynt häckfågel i buskmarker i kustlandet. Utbredningen är ojämn och lokalt kan något tätare bestånd förekomma som på norra Alnön. Arten har troligen minskat under 1990-talet.

Påträffad häckande i inlandet endast en gång (1 par Stöde 1975).

flyttning och övervintring: Anländer i april och flyttar bort främst i september. Under vårflyttningen uppträder hämplingen tämligen allmänt i kustlandet och kan då ses i större ansamlingar på upp till 50 ex. Under höststräcket fåtalig och oregelbunden. I inlandet sällsynt och ej årlig.

extremdatum: 29/3 respektive 2/10.

historik: »Vid Sundsvall träffades *Fringilla cannabina*, hämpling, åter ganska allmänt» (W Meves 1858). »Tämligen allmän. Häckar årligen i trädplantering i Sundsvalls närhet. Sedd en gång vintertid» (C R Sundström 1888). »Dessutom är han iakttagen vid Ånge» (Jägerskiöld & Kolthoff 1898). »Häckar åtminstone till Västernorrland vid Sundsvall» (Aug. Carlson 1894). »Hämpling, temligen allmän» (Olaf Gylling 1885–97).

Vinterhämpling *Carduelis flavirostris*

förekomst: Sparsam genomflyttare i kustlandet under vårsträcket, sällsynt under höststräcket. Uppträder vanligtvis i mindre flockar på upp till 10 ex, men emellanåt har större ansamlingar noterats som cirka 100 ex Mokajen, Sundsvall 10/4 1991 och 90 ex Skottslätten, Njurunda 23/1–6/2 1999.

Vårsträcket passerar relativt koncentrerat i april. Höstflyttningen är däremot mer utdragen från slutet av september–november.

Under vintern normalt sett sällsynt och ej årlig, flest fynd har gjorts

i december. Vissa vintrar noterad i större antal, till exempel 1982, 1998 och 1999.

I inlandet endast påträffad tre gånger.

historik: Första rapporterade fyndet i landskapet var 4 ex Svartvik, Njurunda 1952 (Olof Elofson 1953). Den största flock som noterats är cirka 400 ex som sågs i oktober 1967 vid Sidsjön, Sundsvall.

Gråsiska *Carduelis flammea*

utbredning: Sällsynt, ej årlig, häckfågel i barr- och blandskog i inlandet. Endast ett fåtal häckningar har påträffats i sen tid. Under 1990-talet har fynd under häckningstid gjorts 1993, 1995, 1996 och 1999. Möjligen är arten förbisedd som häckfågel, exempelvis konstaterades tre häckningar 1977.

flyttning och övervintring: Allmän genomflyttare vår och höst i hela landskapet. Vårsträcket passerar främst i mars–april och höststräcket uppvisar två toppar. Den första inträffar i augusti–september och avser troligen nordiska gråsiskor på strövtåg söderut. Exempel på detta är en observation av 2845 sydsträckande exemplar vid Lörudden 9/9 1990. Den andra infaller i oktober–november och gäller östliga gråsiskor som vissa år kan uppträda invasionsartat. Exempelvis sågs 2600 ex sträcka in från havet vid Lörudden 12/10 1986. Dessutom har sex i Sundsvall ringmärkta gråsiskor påträffats ibland annat Moskvaområdet och i södra Ural i Ryssland. Vissa år stannar mindre flockar hela vintern. Ibland har större ansamlingar noterats, som cirka 2500 ex Sundsvall 9/12 1975 och cirka 1200 ex Stornäskajen, Alnö 24/12 1991.

rasförhållanden: Den sydliga rasen av gråsiska, även kallad »brunsiska» (C. f. cabaret) har påträffats vid fyra tillfällen, samtliga under 1999. Tre av dessa avser fåglar som fångats och ringmärkts vid Skrängstasjön och ett gäller en individ som sågs på nära håll vid Stockvik, Njurunda. »Brunsiskan» förekommer i Sverige som häckfågel, främst vid västkusten sedan början av 1970-talet. Antalet fynd i Norrland har ökat kraftigt under 1990-talet, främst i samband med ringmärkning.

Första fyndet i landskapet är 1 ex ringmärkt Skrängstasjön 13/2 1999.

historik: »Gråsiskan, här kallad 'rödnacke', allmän under flyttningarna. År 1893 häckade den i stort antal öfver hela länet. Bona, som placerades

i enbuskar, små granar, på gårdesgårdar etc. voro mycket nätt och väl bygda af fast sammanflätade fina grankvistar o.d., inuti fodrade med ängsull och dun. Den 10 april voro äggkullarna i allmänhet färdiga, trots att det vid denna tid snölagret öfverallt var djupt på marken. Omkring 10–15 maj voro ungarna flygfärdiga, då den sista snön försvann från skogarne och nu försvunno alla» (Olaf Gylling 1885–97).

Snösiska *Carduelis hornemanni*

förekomst: Sällsynt genomflyttare i kustlandet. Förekommer oftast som inslag i gråsiskeflockar och kan stanna kvar under vintern tillsammans med dessa. I samband med invasioner enstaka år observeras förhållandevis många exemplar, som 1986 då cirka 45–50 ex sågs, varav en flock på mer än 30 ex Skönsberg, Sundsvall 19/4.

I inlandet sällsynt och ej observerad under 1990-talet.

historik: Under åren 1960–1978 ringmärktes 55 ex på Skönsmon, Sundsvall, som mest 31 ex 1963.

Bändelkorsnäbb *Loxia leucoptera*

förekomst: Sällsynt, vissa år sparsam, genomflyttare, främst i kustlandet. Gör somliga år invasionsartade utflyttningar från öster och påträffas då i stora antal, främst vid uddar, till exempel Lörudden och Åstholmen.

Under 1990-talet rapporterad varje år i varierande antal utom 1995. 1990 observerades minst 110 ex och 1998 cirka 60 ex. De övriga åren sågs mellan 1 och 20 ex.

Enstaka vingar noteras små antal på nordsträck, framförallt vid Lörudden under april–maj. Uppträder främst under juli–augusti vid de invasionsartade utflyttningarna från öster. Den stora mängden individer drar då snabbt vidare söderut och därefter ses arten endast fåtaligt, främst i september. Enstaka år har små flockar dock dröjt sig kvar under vintern, till exempel 1998–99, och har då sällsynt påträffas på fågelmatningar.

I inlandet sällsynt, under 1990-talet observerad endast fem gånger.

historik: »Bändelkorsnäbben, gjorde år 1889 en utvandring från Ryssland och Finland hvarunder han på vintern uppträdde talrikt i Medelpad» (Olaf Gylling 1885–97). Under 1900-talet endast påträffad tre gånger fram till 1985: en mindre flock Sundsvall november 1927, 1 hona och en ung hane Sundsvall 21–22/2 1931 (Sven G:son Blomqvist 1931) och 2 par Norrhassel, Attmar november 1966.

Mindre korsnäbb *Loxia curvirostra*

utbredning: Allmän, vissa år sparsam, häckfågel i grandominerad skog

i hela landskapet. Beståndet varierar kraftigt beroende på tillgången på granfrö.

flyttning och övervintring: Stann- och invasionsfågel som under goda kottår inte flyttar bort.

Under år med dålig frötillgång sker invasionsartad utflyttning under hösten. Exempelvis räknades mer än 1800 sydsträckande korsnäbbar, troligen alla av den mindre arten, vid Hökberget, Njurunda 22–25/10 1983.

Mindre korsnäbb utsågs 1985 till Medelpads landskapsfågel.

historik: »Korsnäbb. Den 12 mars 1886 hittades ett bo med 4 ägg i toppen av en liten gran» (C R Sundström 1888). »Mindre korsnäbb, allmän under granens fröår» (Olaf Gylling 1885–97).

Större korsnäbb *Loxia pytyopsittacus*

utbredning: Sällsynt häckfågel i talldominerad skog i hela landskapet. Beståndet varierar med tillgången på föda, framför allt tallfrö.

flyttning och övervintring: Stann- och invasionsfågel. Utvandrar

i stor utsträckning under år med dålig frösättning.

historik: »Större korsnäbben, förekommer sporadiskt under fröår, äter äfven tallfrön» (Olaf Gylling 1885–97).

Rosenfink *Carpodacus erythrinus*

utbredning: Allmän häckfågel i buskmarker i anslutning till odlad mark i kustlandet och längs älvdalarna upp till trakten av Ånge respektive Liden, i övriga delar sparsam–sällsynt. Arten nådde de inre delarna av landskapet

i mitten av 1970-talet och utbredningen västerut har därefter fortsatt.

flyttning och övervintring: Anländer under senare delen av maj och flyttar bort i slutet av juli–augusti.

extremdatum: 15/5 respektive 7/9.

historik: Rosenfinken är sentida invandrare, som iakttogs första gången med 1 par vid Granlo, Selånger 27/6 1950. Första häckningen i Medelpad konstaterades vid Stornäset 1967.

Tallbit *Pinicola enucleator*

utbredning: Sällsynt häckfågel i inlandet varifrån två fynd som tyder på häckning finns (1 hane matande honfärgad Nybyggarsmyran, Liden maj 1977 samt 1 par matande juv Laxsjön, Ljustorp 2/8 1986). Under 1980-talet påträffad ytterligare två gånger under häckningstid (2 ex Spångberget, Haverö 6/6 1981 och 4 ex Nattstuguberget, Borgsjö 27/7 1984). Under 1990-talet har sjungande hanar observerats vid tre tillfällen.

flyttning och övervintring: Sparsam till sällsynt, men numera årlig genomflyttare, främst under november–december. Beroende på födotillgången kan enstaka år ses små sällskap ses även under januari. Förekommer oftast i mindre flockar på upp till 10–20 ex. Vissa år uppträder dock tallbiten invasionsartat och större antal noteras, som cirka 600 ex 1985, minst 320 ex 1992, cirka 400 ex 1994 och cirka 250 ex 1996.

Inlandet berörs normalt inte i samma omfattning under invasionsåren, undantaget 1992, då det i inlandet sågs minst 220 ex (i flockar upp till 40–50 ex), medan det i kustlandet endast noterades cirka 100 ex.

historik: »Tallbit. Förekommer sporadiskt. Kallas dels vaktel 'vattla' (Sundsvall), sannolikt på grund af locktonens likhet med vaktelns, dels kallas han 'dumsnut'. När dessa naiva naturbarn först anlända på hösten från Lapplands ödemarker, tro de, obekanta med världens ondska, allt om godt och företagsamma ungdomar mörda dem i stor skala med en snara fäst på ett spö. Vid återtåget på vårvintern ha de överlevande emellertid gjort sig erfarenheten tillgodo och kunna nu knappast fällas med hagelbössa» (Olaf Gylling 1885–97).

Domherre *Pyrrhula pyrrhula*

utbredning: Allmän häckfågel i barrskog i hela landskapet.

flyttning och övervintring: I huvudsak stannfågel, men gör vissa år utflyttningar.

historik: »Domherren, allmän. Ett af mig anträffadt bo var skickligt dolt i en mycket tät granbuske, af bägerlik form och byggt af rottågor något blandade med tagel och skägglaf» (Olaf Gylling 1885–97). »Häcker i täta barrskogar i mellersta Sverige, t.ex. i Västernorrland och Jämtland» (Aug. Carlson 1894).

Stenknäck *Coccothraustes coccothraustes*

utbredning: Sparsam–sällsynt häckfågel i löv- och blandskog i kustlandet, främst på Alnön och Söråkerslandet, men även i Njurunda. Ökade under slutet av 1970-talet till en liten fast stam. Fram till 1989 konstaterades två häckningar (Myckling, Tynderö i mitten av juli 1981 och Skäggssta, Tynderö 15/6 1984).

Expansionen har sedan fortsatt framför allt under 1990-talet och minst 12 häckningar konstaterades under detta decennium. Antalet »ströfynd» under häckningstid har även ökat kraftigt.

I inlandet observerad 18 gånger, varav 10 under 1990-talet, vilket också förstärker bilden av artens expansion i landskapet.

flyttning och övervintring: Anländer i april och flyttar bort i september–oktober. Ett fåtal exemplar kan dröja sig kvar under vintern, men antalet vinterfynd har under 1990-talet inte ökat i samma takt som övriga fynd.

historik: En sentida invandrare som iaktogs första gången i landskapet med 1 ex Sillre, Borgsjö 8/5 1931 (Gullik Gulliksson).

Lappspurv *Calcarius lapponicus*

förekomst: Tämligen allmän genomflyttare i kustlandet. Förekomsten i inlandet är dåligt känd och endast ett fåtal fynd finns från 1990-talet.

Vårsträcket passerar under slutet av april–mitten av maj och höstflyttningen sker från slutet av augusti–september. Observeras normalt i något större omfattning under vårsträcket.

Ses vanligen i små flockar på upp till 10 ex, men uppträder ibland i större ansamlingar på upp till cirka 100 ex.

extremdatum: 6/4 respektive 4/10.

historik: Första rapporterade fyndet i landskapet: 3 ex Stornäset 24/9 1955 (Olof Elofson 1959).

Snösparv *Plectrophenax nivalis*

förekomst: Allmän genomflyttare i kustlandet under våren, sparsam i inlandet. Under höstflyttningen förekommer snösparven sparsamt i kustlandet. Vårsträcket passerar koncentrerat från slutet av mars–mitten av april medan höststräcket är mera utdraget och pågår främst under oktober–november. Under vårflyttningen observeras vanligtvis mindre flockar på upp till 20–30 ex, men vid enstaka tillfällen har större ansamlingar på 300–400 ex noterats. Under bortflyttningen betydligt fåtaligare och normalt ses små grupper om 1–10 ex. Vid enstaka tillfällen har upp till 40 ex observerats. Vintertid observerad 12 gånger i kustlandet varav 7 i december, 2 i januari och 3 i februari. historik: »Snösparv. Tämligen allmän» (Olaf Gylling 1885–97). Uppgiften torde gälla flyttningstid.

Gulsparv *Emberiza citrinella*

utbredning: Allmän häckfågel i skogsbyn och buskmarker, ofta i anslutning till odlad mark, samt på kalhyggen i hela landskapet. flyttning och övervintring: I huvudsak stannfågel, men en del flyttar bort under oktober–november och återvänder i mars–april. historik: »Gulsparven häckar allmänt» (Olaf Gylling 1885–97). »Gulsparven tillhör de arter som drabbades hårt av biociderna under 1950- och 1960-talen då en stark tillbakagång noterades. En återhämtning ägde dock rum under slutet av 1960-talet och på 1970-talet hade arten återtagit sin tidigare numerär» (Hedvall m.fl. 1989).

Ortolansparv *Emberiza hortulana*

utbredning: I kustlandet sparsam häckfågel i skogsbyn, buskmarker och trädgångar ofta i anslutning till odlad mark. I inlandet sparsam främst på hyggen, men tycks vara under expansion. Numerären i kustlandet förefaller däremot ha varit oförändrad under hela 1990-talet.

flyttning och övervintring: Anländer i maj och flyttar bort främst i augusti.

extremdatum: 29/4 respektive 10/9.

historik: »Hortulanasparven är i det Norrländska kustlandet mycket allmän från norra Hälsingland och Medelpad upp till Finska gränsen» (C R Sundström 1887–88). »Ortolansparf, är i de östra kusttrakterna ganska sällsynt, utom vid Sundsvall där han är allmän och häckar» (Aug. Carlson 1894). »Ortolansparven drabbades liksom gulsparven hårt av biociderna under 1950- och 1960-talen med en kraftig nedgång som följd. Arten har därefter åter ökat i antal, men tveksamt om den nått upp till sin tidigare nivå» (Hedvall m.fl. 1989).

Videsparv *Emberiza rustica*

utbredning: Sparsam häckfågel i myrkanter och sumpig granskog med inslag av björk och vide i inlandet. Lokalt tämligen allmän, exempelvis observerades 1983 vid Stensjön, Torp sju varnande par samt fyra sjungande hanar. Sällsynt i kustlandet och förekommer inte som häckfågel i den kustnära delen.

De första häckningarna konstaterades så sent som 1977. Arten har tidigare varit förbisedd som häckfågel, men har också under de senaste årtiondena sannolikt ökat både i antal och utbredning.

flyttning och övervintring: Under vårflyttningen i slutet av april–maj förekommer videsparven sällsynt i kustlandet. Under höstflyttningen i augusti–september tämligen allmänt, vissa år dock sparsamt.

extremdatum: 21/4 respektive 22/9.

historik: De första rapporterade fynden i landskapet var en sjungande hane vardera vid Kvarnån, Torp 25/6 1956 respektive Granån, Torp 2/7 1956 (Olof Elofson 1959). Från perioden 1957–1971 finns inga fynd.

Dvärgsparv *Emberiza pusilla*

förekomst: Raritet från öster som påträffats tre gånger.

1 ex Skrängstasjön	8/10 1995
1 ex Skrängstasjön	17/9 1996
1 ex Björköviken, Njurunda	16/5 1998

Sävsparrv *Emberiza schoeniclus*

utbredning: Allmän häckfågel i buskrik sumpmark och på sank strandängar i hela landskapet. flyttning och övervintring: Anländer i april och flyttar bort från slutet av augusti–början av oktober. Enstaka exemplar kan dröja sig kvar in i november.

Påträffad en gång vintertid (1 ex Norrböle, Attmar 27–31/12 1998).

extremdatum: 18/3 respektive 15/11 (vinterfyndet undantaget).

historik: »Säfsparf, rätt allmän på passande lokaler, t.ex. vid Indalsfens delta, der jag fann den talrikt häcka» (Olaf Gylling 1885–97). »Häckar talrikt nära Sundsvall, vid Selångersjön» (Aug. Carlson 1894).

Indigosparv *Passerina cyanea*

förekomst: Raritet hemmahörande i Nordamerika som påträffats en gång.

1 hane Mällby, Tynderö	28/4–2/5 1989
------------------------	---------------

Fyndet bedömdes först av SOF:s raritetskommitté som spontant, men vid senare omprövning ansågs det ej helt uteslutet att fyndet avsett en förrymd burfågel.